

سىلاڧ

ھەژمار ۱۲۹

ئىلۋن - ۲۰۲۲

كۆقارەكا رەوشەنھىزى گىشتى يە

دەقەرا ئامىدىنى دناڧ
بەرپەرئىت كىتئبا ولىھەم
ئەنسوئىرسى دا لىسالآ ۱۸۴۱

رۆلى مەلائىت كورد د
قەزاندنا ھشا كوردىنىنى دا
مەلا طاهر فقە عەمەرى
رەشاڧەئى (۱۹۳۱-۲۰۲۲)

تورەقان و ئەزمانزانى مەزن سادق بەئەدەئىن ئامىدى
(۱۹۸۲-۱۹۱۸)، ژىيەكى پىر بزاق و قەرىئىت زىرىن

گریکه کا ئالۆز

محمد محسن

خو دیت کانی وان چاوا زارۆک و خه لکی سڤیل کره ئارمانجا ئاگر و غه زه با خو یا پیس و بهانا وان یا فالایه و چجارا پارتیت رۆژه لات ل سهر وان نه بۆینه گهف دناخا باشۆری کوردستانیدا و بتنی وه کو مشهخت هاتینه جهواندن و ههمی قانین و فه رمانیت حکومه تا کوردستان ل بهرچاڤ دگرن و ئه ف هیرشا ئیرانی، ژلای دنیایا رۆژناڤاڤه گه له ک ب ساده یی هاته وه رگرتن و ب هنده ک په یفت شه رمینۆک هاته به رسڤدان، کو ئه و بۆ وه لاته کن وه کی ئیرانی قهت خه م نینه.

بانگینا من بۆ ههمی هیز و پارت و که سی ت سیاسی و خه لکی کوردستان ئه وه، هوین پشتا خو ب چ که سا گه رم نه کهن، ئیکگرتتا مه دی بیته به ری بنیات ههمی سه ره که فتیت مه، به رژه وه ندییت خو بده نه ئالیه کی، پاره و سامان تنی ئالافه که بۆ ده سته ئینانا هنده ک ئارمانجا و نه چ دی.

پارڤه کرنا کوردستان ل سهر چار وه لاتیت داگیرکه ر، ترک و عه ره ب و ئیرانی، ژ لای وه لات و زله یزیت دنیای ئه، کو ئان هه رسی نه ته وا باوه ری نه ب ماف مروففا و نه پیکفه ژیان ئه و نه ب دیموکراسی هه یه و وه لاتیت زله یز ژی وه کو کارتیت گفاشتن، ل ده ما به رژه وه ندا وان دخازیت، بکار دینن، هه ر بۆ مینا ک، ل ده می نه نفالا بارزانیا- هه له بچه - و دو یڤدا ل هه می ده قهری ت کوردستان، کو ب سه دان هزار مروف هاتنه ژ نافبرن و شه هید و به رزه کرن و گوند و واریت وان ویرانکرن، ئیک ده نگ ئه رازیبۆنی ژ لای ریکه سیتی مافیت مروفی و خاچا سوړا نافده وله ق و وه لاتیت ئیسلامی، نه خاسمه ژ لای وه لاتیت زله یزڤه، نه هاته بلندکرن و ل شوینا وی ئه و گونه هکاری هه می فه شارتن و هه ر وه کی چ تشته ک چینه بۆی و نه رویدایی، به لی ل ده می ئیراقی کویت داگیرکی، هه ر زوی هاتنه ده نگ و هه ست ب هندئ کر کو دی به رژه وه ندییت وان که فنه بن و گه ف و ترسا، ژنوی میدیایا رۆژناڤا په رده ل سهر کریاریت هوفانه ییت به عسیا راکرن و ئازراندن و رۆندک بۆ باراندن.

ل ئان چه ند رۆژیت بۆری ژی ئیرانی ب هه می چه کی هیرش کریه سهر هه ریما کوردستان، ب بهانا هه بۆنا هیز و پارتیت سیاسی رۆژه لاتئ کوردستان، به لی هه میاب چاقت

خزمهتین پاوهر هاوس

- جاکوزی
- چاره سهریا سروشتی
- بخار وساونا
- خولین فیکرنا مه له فانی بو بچیک ومهزنا
- هۆلا لهش جوانییت
- سه مرترا سخانه
- کاهیتیریا
- دانانا قاره مانیا
- سه رشوا تورکی

Power House Duhok

0750 772 6282
0750 186 8676

دهوک ما ئنتا.. بشت پانز پنخانا دهوک

سیلاف

کوفارہ کا رھوشہ نہزری گشتی یہ

خودائی نیعتیاری
محمد محسن

سہر نفیسہ شان

خالد دیرہ شی

Tel: +9647504642107

xalidderesi63@yahoo.com

دہرہینا ہونہری

علی حفظ اللہ

Tel: +964 7504226413

alirekany69@yahoo.com

۱۲۹

نبلوہ - ۲۰۲۲

دہستہ کا نفیسہ شان

محمد عبداللا نامیدی

سہردار ہیٹوتی

قیدچوونا نہ زمانی

حہمیدی بامہرنی

نہ دریس

نامیدی - کانیا مالا

چا پخانا

خانی - دھوک

سیلاف لسہر تورا نیتہر نیتی

<https://en.calameo.com/subscriptions/2219010>

ناقه رۆک

- کوفان ئیحسان یاسین ۴ ده‌قه‌را ئامی‌دین دناف به‌ره‌پریت
کتیبا ولیه‌م نه‌نسویرسی دا لسا‌لا
۱۸۴۱
- پ.ه.ه. د. حه‌مید باقی ۱۷ رۆلی مه‌لاییت کورد د‌قه‌ژاندنا هشا
کوردینی دا
- سه‌عید دیره‌شی ۳۳ سه‌یدایین من
(صادق به‌هائه‌دین ئامیدی)
- ئیسماعیل بادی ۴۲ صادق به‌هائه‌دین ئامیدی و خزمه‌تا
ره‌وشه‌نبیرییا کوردی
(خان و مان) وه‌ک نمونه
- سه‌ردار هیتویتی ۵۲ نه‌زمانزانی کورد
صادق به‌هائه‌دین ئامیدی و باه‌ته‌کی
گرنگ لدوور زاری کرمانجی
- موسه‌ده‌ق توفی ۵۷ صادق به‌هائه‌دین پیشه‌نگ و
خه‌مخور و دل‌سۆزی کوردی و
کرمانجی
- ا. ب ۷۰ صادق به‌هائه‌دین ئامیدی
و گرنگیدان ب که‌لتوری کوردی ی
ده‌قه‌را به‌هدینان
- پ.ه.ه. د. حه‌مید باقی ۹۸ شه‌هید
طاهر طه‌یب عه‌لی گه‌لی بامه‌رنی
- سیلاف ۹۵ کوردا کتیبخانیت دنیای ب زانست و
زانینی (معرفه‌) زه‌نگینکرن
ئو ییت دی د‌قه‌براندا واندا
دمه‌ردبوون

دهههرا ئامیدیی دناف بهرپه‌ریت کتیبا ولیهم نه‌نسویرسی دا لسالا ۱۸۴۱

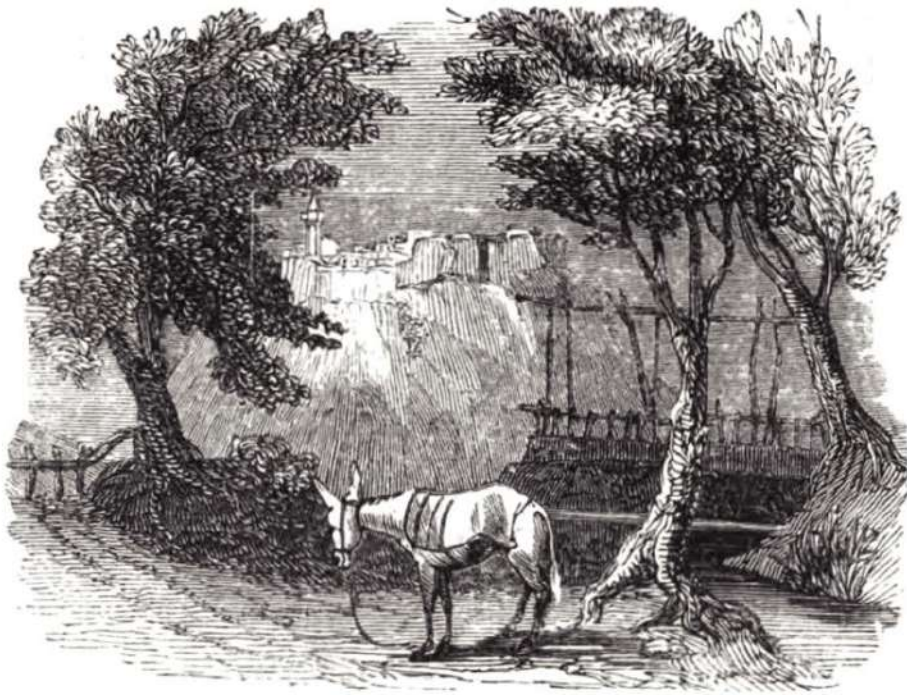
«گه‌ریان و شه‌کولین لسه‌ر ئاسیا و میزوپوتامیا.
کدان و نه‌رمه‌نی»

کۆفان نیجسان یاسین

ئه‌ف نقیسینه لسالا ۱۸۴۱ ولیهم نه‌نسویرسی د نواف بهرپه‌ریت کتیبا خو دا بناقی « Travels
and researches in Asia minor, Mesopotamia, Chaldea and Armenia, Vol
» London

به‌لافکرینه. دیسافه که‌فاله‌ک لسه‌ر ئامیدیی چی‌کریه، ژ به‌رکو مزار که‌له‌کا دیروکی یه و
که‌له‌ک ژ راستییت دیروکی دیار دکه‌تن، مه‌ به‌ر دیت کو شول تیدا بکه‌ین و بکه‌ینه ئه‌زمان
کوردی، بژلی فی چهندی ژی بهاریکاریا چهنده‌فالان ئه‌م شیاپنه وان ناقت تیدا هاتین
شروقه بکه‌ین.

دیمه نی کله ئا ئامیدی ل سالا ۱۸۴۱

کو ب رهنگه کی بیسه روبه ر هاتینه
دروستکرن و دیساقه چه ند چه په ریت
دریژوک ژی لی هه نه.

هه تا کو ئەم ژ دانگا که له ی بیسه رکه تین
دا بگه هینه ده رگه هی سه عه ته ک پیته
چوو، ریک یا خارو فیچ بوو و گه له کارک
بوو، به ری کو ئەم بگه هینه ده رگه هی
لره خی چه پی دیمه نیت چه ند
نکرانیت که فری مه دیتن، هه ر چه ند
گه له ک هه شفنبوون (تشیوه)، به لی
گه له ک پیته نه چوو کو من زانی ئەف
نه خشه بیت کینه، پرچی وان دگه ل
راوستانا وانا وه کی نکرانیت شاپوری
تیکتی بوون ل په رسیپولسی و دیساقه

ئامیدی لسه ر که فره کی فه ده ر هاتیه
ئافاکرن، شکل و نی نیزیکی هیکتی یه،
دریژاهیا و نی سی چاریکیت میلی نه
(هه ر میله ک دبیته ۱۶۰۰ م) و په حنیا
و نی ژی نیف میله. باژیر دکه فیه سه ر
لیشا ژوریا که فری، ئەو پشکا ما ی ژی
گورستان و بیستانن، زیده باری که لهه کا
چار کوژی (مه ره م پی ئیشقه لایه)
کو بورجیت زیره فانیی بیت گروفر ل
کوژییت و نی هه نه، میری ره واندوزی
ئه و که لهه یا ئافاکری، ده می ده ستی
خو دانایه سه ر ئامیدی، دیساقه بریکا
خانیت زیره فانیی و بورج و چه په را،
به ره فانی ژ فی باژیری ده یته کرن،

نیشقه لا نامیدین

ل رومانی (کو شه‌رگه‌ها وان فاتیکانه)، به‌لئ ئه‌گهری فئی چه‌ندی دیار نه‌کربوو، وه‌کی دیار رومی‌ت کاسولیک ده‌فگۆتی ب ده‌سته‌لاتا سولتانی دکهن و پی دبیزن، به‌لئ کلدان تنی ده‌فگۆتی ب ده‌سته‌لاتا په‌تریکی خۆ دکهن. ژبه‌رکو مه‌ دقیا ئه‌م بچینه تیاری، مه‌ دانوستاندن لسه‌ر هندی دکرا ئه‌م دی چاوا چین، له‌شکه‌ری محمه‌د پاشای هه‌می ریگ گرتبوون، مه‌ نه‌دزانی ژێ کا دی کیژ که‌سن کلدانی د گهل خۆ به‌ین کو مه‌ ژ وان ریگا ده‌رباس که‌تن و به‌ته ده‌ف قه‌شیت به‌رواری بالآ. به‌لئ مه‌ وه‌ختی پیدقی هه‌بوو ئه‌م شوینواریت نامیدیی و که‌لها وی یا خشکۆک و به‌رکه‌تی ببینن، نامیدی نافه‌ندا ما‌لباتیت به‌رکه‌تی ییت کوردستانی بوو*، مه‌ چ خش ژێ تیدا نینه کو بو

ل وه‌لاتی فارسان ژێ، دیت ژێ هه‌ر ئه‌و سه‌رکیشی فارسا بیت کو ده‌ستت خۆ دانایه‌ سه‌ر ده‌فه‌ریت به‌رفه‌هه‌ ییت ئاسیا. خانیی زێره‌فانا دبن ده‌رگه‌هی دا بوو، گه‌له‌ک له‌شکه‌ر لی هه‌بوون، به‌لئ ئه‌م نه‌ راوستاندین، پیدقی نه‌ دکرا ئه‌م ل خانیه‌کی بگه‌رین ژبه‌رکو داوودی هه‌قاله‌ک ل وی‌ری هه‌بوو خانیی خۆ بو مه‌ هیلا بوو. ل روژا پاشتر، ئه‌م ل هیقیی بووین ده‌رگه‌هیت باژی‌ری به‌ینه‌ فه‌کرن، ریگ ژێ به‌ینه‌ فه‌کرن، گه‌له‌کا ژێ لوی‌ری سه‌ره‌دانا مه‌ کر، ژ وان ژێ ره‌ملداری کلدانی قه‌شه‌ ماندو، ئه‌و که‌سه‌که‌ جه‌ئ پویته‌ پیکرنیته‌ و دل‌ه‌کی ساده‌ یی هه‌ی، ئه‌فی که‌سی ژێ تیکه‌له‌ی د گهل دکتور گرانتی هه‌بوون، ده‌یکا وان لسه‌ر سه‌پاند بوو کو بینه‌ کاسولیکیت

مینارا نامیدی

باپیری وانا ژمیژه لقیری دژین. بصرمانا ژی شیست خانی ییت ههین، کلدانیا ژی پازده خانی ییت ههین، بهلی کلدانییت رومی بتنی پینج خانی ییت ههین، دیساقه ئهرمه نا ژی پینج خانی ییت ههین، شولی خو بهرده وام دکهن وه کی چیکرنا جانکاریا و چه کی، دیسان نیزیکی ۲۰۰ لهشکه ری نه ریکخستی ییت ههین، کو ژ ئهرنه توسی و یونانییت رومیلیانه.

کلدانییت نامیدی هه تا نوکه ژی یی لسه ر بیروباوه ریئت خو ییت که فن، بتنی ره ملداره کی (کاهن) یی هه ی، نه وژی هه قالی مه قه شه ماندویه، جهی وی یی شولکر نی پتری چل میلیت چارکوژییه، کو نه وژی دی مفایه کی کیم ژ که سه کی بتنی بینن کو نه ف جهی به رفه هه می دایه فی، ژ به رفی

سهروه ختیت که فن فه دگه ریتن، نوکه باژی ره گه له کی بسه ریئک دا هاتی، ژ هزار خانی بتنی دوسه د خانی ددرستن، هه می نافاهی ییت که تین یان ییت هاتینه هه رفاندن، چاریکا سیکی بتنی دهاته بکارینان یا دی ژی یا هه رفتی بوو، دکانییت وی ژی ببوونه جهی گلشی و بهرماکا. دناف فان بهرماکا دا سه رایا میرگه هی یا بلند بوو، جهی مانا به گی بوو، پشکا خاری ژ بهری هاتبوو ئافاکرن، پشکا سه ری ژی ئاخ بوو، ل نیزیکی وی ژی نمونه کا خشکوک یا میناری هه بوو، کو بتنی نه و میناره د گه ل مزگه فته کا ئیکانه هه بوون.

د نوکه دا خه لکی سه رپشکی باژی ری نامیدی جو هینه، وانا هه فتی خانی دگه ل سی مه زارا ییت ههین، د ناف واندا چیروکییت ههین کو باب و

دیمه نه کۆن ئامیدیا که فن

فهگهریته که نیسا کلدانی، سهر قۆ چه ندۆ رال جهیت چیا ی ژی بچاقه کۆ باش ناسه حکه نۆ، خه لکۆ علمانی و زه لامیت دینی نه و نه قیتن، ل دو یف گو تئا دکتور گرانتی لسا لا ۱۸۳۴ نه وی گو ته کلدانیا کو دۆ فهگهریته سهر بیروباوه ریت باب و باپیریت خو، نه و دۆ هه می کلدانیا فهگهرینیه سهر بیروباوه ریت که فن نه گهر هات و وه کی سه رکیشۆ روحی یۆ خو بینن. هه ر چه نده ره ملداری ئامیدی قه شه ماندو فه رمانییت خو ییت پیروزی یۆ ژ قه شه ئیشیا قه شی به روار یۆ کلدانیا ییت وه رگرتین نه قۆ ل گوندى دورۆ د روینیه خارۆ، به لۆ نه و خویک و خه راجیت خو بۆ مار یوسفی دبه تن، کو قه شی کاسولیکیت رومیه ل ئامیدی، ل ئه لقوشۆ دروینیه خارۆ، ژبه رکو ریکه سته نک دناقه را که نیسا

چه ندۆ ژی بیروباوه ریت کاسولیکیت کلدان د ئاف به هدینا دا بسانه ی به لاف بوون، هه تا هنده ک گوندىت ره خودوریت زاخۆ ژی فه گرتن، ژمیره ییت ده یلاینه بۆ سه یداییت (ئیمانی)، به لۆ به ری هه فت سا لا به تریک ئیلاس یۆ ل ئه لقوشۆ هاتیه دانان، به ری هینگۆ ژی نه ه سا لا قه شی ئامیدی بوو، کو ژ لایۆ په تریکۆ نوکه مار شمعو نی قه هاتبوو دانان، به لۆ بتنۆ نه و سا له کۆ ل ئامیدی ژیا بوو، ژبه رکو وی په تریک نه دقا، ئینا ژ که نیسا کلدانی قه بوو، باوه ری ب که نیسا رومانى یا کاسولیکى ئینا، هه ر ژ وی وه ختی وه ره که سینا وی د ئاف رومییت کاسولیکى یا خرابه، دیساقه پلا وی ژى یا دینی یا ئینایه خارۆ، چافدی ریه کا دژوار ل میسلۆ یا لسه ره هه ی، کو د ترسن جاره کا دی

هاتبوونه برین، ئەف سه‌خه‌تیت تیدا هه‌ین ییت په‌رستگه‌هیت ئاگری ییت فارسا ییت که‌فن، به‌رماکیت په‌رستگه‌ها فارسی دکه‌فیته سه‌ر جهه‌کئ به‌رکه‌تی ژ ته‌حتئ ئامیدیئ، ئەف هه‌لامه‌تیت ل ده‌رگه‌هئ ئامیدیئ هاتینه نکراندن د گه‌ل فئ په‌رستگه‌هئ بو‌نفسئ ئیکئ یئ مه‌لکیت ساسانیا د زفرنه‌فه، دیاره کو ئاگردانئ پیروز و ئاگردانیت فارسا لثیری هه‌بوون، ئەف هه‌میه دیار دکهن کو دبیت ئەف باژیره ئەکباتانا بیت، ئە‌گه‌ر راما‌نا ئەکباتانا چ بیت، به‌لئ ل دویف دیتیت رولسنی باژیره‌کئ بئ خسه، ده‌فه‌ره‌کا به‌رفره‌ه دگرت، به‌لئ بلوتارخ د کتیبه‌ نه‌سکه‌نده‌ری مه‌زن دا دیار دکه‌ت کو ئەکه‌باتانا دکه‌فیته ره‌خئ بابل نه‌ک یئ ئاشوور، یا بسانا‌هیه ژی به‌یته زاین، کو ئەسکه‌نده‌ری مه‌زن پشتی شه‌رئ ئه‌ریلیای یئ چوو‌یه و‌یرئ، گوریه‌کا به‌رده‌وام ژئ ده‌ردکته‌ت، که‌سئ نه‌دزانی ژئ نه‌و گوریه‌ ژ کیه‌ه ده‌یتن، ئەف دیتنه‌ له‌سه‌ر جهئ (ئه‌بو‌جه‌غر) ده‌یتنه‌ سه‌پاندن کو دکه‌فیته‌ ئیزیکی که‌رکویکئ*.

دوژمنیا کلدانی و بصرمانا، ئەو پرسیاریت مه‌ کرین ئەفه‌ بوون فه‌ریژا وانا: -
تیک: ئەو کورمانجی ئانکو کورد دبیتنه‌ فئ باژیری (باژیری میدیا)، به‌لئ ئامیدیئ یا هاتیه‌ گوهرین بنا‌فئ (عمادیه) ژ لایئ عه‌ره‌ب و ترکافه‌، ئەو

کاسولیکی و حکومه‌تا ئوسمانی یا هه‌ی، ئە‌گه‌ر هات و نه‌دا وانا دبیت گه‌ف له‌سه‌ر هه‌بن. دو جه‌یت دی ژئ ییت هه‌ین کو دبیتنئ تیروه و ریکان کو گه‌له‌ک گوندیت کلدانا ییت لئ هه‌ین، ل هه‌ر جهه‌کی ژ وانا سئ ره‌ملدار ییت هه‌ین. قه‌شه‌ ماندوی بو‌ مه‌ دیارکر کو زومه‌کا مه‌زن ل وان ده‌یتنه‌ کرن، دگوت ژئ کو چه‌ند جارا مه‌ دانوستاندن د گه‌ل وان کریه، یئ دیار بوو کو هه‌فاله‌کئ باشه‌ و د گه‌ریانا مه‌ دا هه‌میئ د گه‌ل مه‌ بوو، هه‌ر دگوت و دگوت رومی‌ت کاسولیک زومئ ل وان دکهن، کلدان نه‌شین بچو‌یکیت خو‌ب خودان که‌ن، دیسافه‌ نه‌شین قه‌شا دانن، خه‌لکئ کلدانی ژ لایئ که‌نيسا خو‌فه‌ ییت هاتینه‌ پشتگو‌هه‌فیتن و که‌نيسا دی ژئ زومئ ل وان دکهن.

تیک ژ وان شو‌ینواریت مه‌ ل ئامیدیئ دیتی بنیاتیت په‌رستگه‌هه‌کئ بوو، کو دکفیری را یا کولای بوو، دکه‌فته‌ سه‌ر شو‌یره‌ئ، په‌حنیا وئ ۲۰ یارده‌ بوون (هه‌ر یارده‌ک سئ پییه‌) و دریزاهیا وئ ژئ ۳۰ یارده‌ بوون، کو‌یراتیا وئ ژئ ۸-۱۰ پییا بوون. ل ره‌خئ روژه‌لاتی جهئ قوربانیا له‌سه‌ر پرته‌کا که‌فیری هاتبوو کولان، ل ره‌خئ ژیری ژئ شکه‌فته‌ک هه‌بوو ژ سئ ته‌ختا پیک ده‌ات، دنا‌ف په‌رستگه‌هیت دا سئ ریزیت ستوینا هه‌بوون، هاتبوونه نکراندن، ژ سه‌ری

بوو، سنی شهفا دهمنی ئەم لویری ئەم
 نهشیاین بنشین، ئەو ژ پێشیا خرابتر
 بوون، چوو بوونه د نافی هەمی تشتا را.
 لئیری ژێ ئیسماعیل پاشا میری ئامیدی
 یی مژویلی لیکگوهرینا سەرکیشا بوو،
 بەلێ چ دەلیقییت سەرکەتنی نهبوون،
 دەمنی ئەم فەگەرینە میسلێ، ئەو
 فریکرە مالای و پاشی ئاکرێ ستاند
 بوو و میری ئامیدی ژێ دەریخستبوو.
 لسیپدەهیا رۆژا ۱۳ خزیرائی ئەو کەسی
 کو دێ دگەل مە هیتن گەهشتە دەف
 مە، هەر بەلەز دا کەس چ شکا ژمە
 نەبەتن ئەم چووینە دەرگەهێ دی یی
 کو ترک لێ نە، ئەم چووینە نافی گەلی
 و بیستانیت ئامیدی دا، پشتهفان پتر
 بوون پشتی قەشە ماندو گەهشتیە
 مە، د گەل مە هات دا ئەوژی بهیتە
 دەف پەتریکی، مە ئامیدی هێلا و
 ئەم د ریکا چیا یی مەتینی را چووین،
 براستی ژێ چیا یە کێ گەلەک خشکۆکە،
 لسه ر پەسارا وی چیا ی ئافەک دەیتە
 خاری دبیژنی سیلاقێ، د جهیت رک و
 دژوار را دەیتە خاری، رەنگیت داروباری
 و چیکرییت خورستی ییت لێ هەین،
 تەخەکا رەقا خیزەبەری یا هە ی کو
 ئافی یا دگەل خو ئینای، لره خیت
 ئافی ژێ گول و دارنالیکن وەکی نهخشا
 ب چیا هە چوو بوون، بەلگیت وانا ییت
 کەسک هەمی لەمشت بەرزە کربوون.
 ئەف ئافا دەتە خاری سنی سیلاف
 دروستکربوون، بلندایا وانا هەژدە

دیسافە ئافی بەرواری دکەنە بەراویە.
 دو: ئەف باژیرە نهیی داگیرکەرا بوو و
 نهژی یی فارسیت ئاگر پەریس بوو،
 بەلکی پیغمبەر تویاسی یا ئافا کری.
 نە گەلەک دویری ئامیدی دیرەکا
 کلدانی هەبوو، یا بێ بان و دەرگەه
 بوو، وەکی مە گۆتی کو نه دویری
 ئامیدی دیرەکا کلدانی یا بچویک
 هەبوو، بژلی دوو مەرقدە دا چ دی
 لی نه بوو. هەر د وی شهفا ئەم
 گەهشتینە ئامیدی دەنگوبەحس
 وەسا بەلاف بوون کو کلدانی یا بەسەر
 گوندە کێ بسرمانا دا گرتی، کو ژ نفشی
 سەبیدانە، دەتە گۆتن کو هەمی ییت
 فەکوشتین، د نافی گوندی دا ژنک و
 زهلام و بچویک ییت هاتینە کوشتن، دوی
 وەختی دا ئەم گەلەک د دودل بووین،
 هەر دیسان لەشکەری محەمەد
 پاشای میسلێ نیزیکی کەلها ئامیدی
 دبوو، سەرکیشی کوردا ژێ چوو بوو
 کەلها قومری ل ره خێ بەرواریا، ل وی
 رۆژی دا محەمەد پاشای خیبەتیت خو
 نیزیکی باژیری دانان، ل ئیفاری ژێ تژی
 وارا لەشکەر بوون کو بو بخیرھاتنا وی
 هاتبوون.

گەلەک میشل وارا هەبوون، کو
 بەری هینگی ژێ هێژایی ریج ئافی
 دابوو یی، ئەو وەکی خلتەکی بوو کو
 ب کوردستانی فە یا گریدای بوو، چ پی
 نه قیت ئەف قەدارێ میشل میسلێ
 نەبوون، راستی ژێ عەزابەکا بترس

ههتا بیست پینا بوون، لسه ره خیت وانا داروباره کئی که سک هه بوو. پشتی نیف میلی ژ وی گه لئی فه کری مرؤف دچته سهر ریکا دویئ، ئه و کولانه کا بهرته نگا بهری جیرییه، تشتی ئیکئی مه دیتی ماره کئی زه ره که بوو، کو دناف بهرا را فه دشیریتن، به لئی ئه و بدلئ خو دچوو، یا بساناھی بوو کو مرؤف بکوژیتن، وه کی دیار خه لکئی ئاسیا هه می گه له ک بدژی مارانه، وه ختی پی چیبیتن د کوژن، هه ره چهنده ئه و مه خلوقه کئی بی زه ره ره و چ جارا ئه و ئیپرسی مرؤفا ناکه تن هه که مرؤف ئیپرسی نه که تی، ب راستی ژی ژبه ر رهنگ و خولکئی وانا جهئی حیبه تیئ بوون، زیده باری هاتن و چوونا وانا یا تازه، ل ماییت میسل گه له ک مار ییت هه ین کو ژ چیکرییت خورستینه.

کیمه کئی ل پشتا گه لئی مزیرکا کو جهه کئی که قری یئ فه دهر هه یه، دبیژنئ پیری سئ به لگا (جهئی هنگقینی د شه هه نکا دا)، ئه ف بیروباوهره هه تا ییت گه هشتینه کوردستانی. ده می ئه م گه هشتینه گویتکا سرتا چیا ی لسه ر بلنداھیا (۵۸۴۰) پینا مه خو لناف به فری دیت، لره خئی خارئ ژی به ره ریکت هاقینی بوون ییت خه لکئی ئامیدیئ، به لئی ژبه ر شه ری شول ل ئامیدیئ نه دکر. ویری گه له کا سار بوو، چه روانگه هبوون، ئیک ئافاهی لئ بوو ئه وژی قه سرا میری

بوو، تورک دبیژنه قئی پارچا عه ردی یایلا، به لئ کلدان دبیژنئ زوما، کورد ژی ئانکو کورمانجی دبیژنئ زوزان، قئیری ژی زوزانا ناف ده شتی بوو. ژ قئی خالی ژی مرؤف عه رده کئی به رفه ه دبینیت، ههروه کی دکتور گرانت دبیژنئ ده فه را به رواریا، ئه ف ده فه ره وه کی گه له کئی مه زنه کو مشه گوندیت مه سیحیا ییت لئ هه ین، ل هنداقی گوندئ دورئ چیا به کئی گروفر هه بوو، دورئ باره گه هیئ قه شیت به رواریا یه. لپشت ویری ژی دو سرتیت چیا ی ییت بلند و تژی به فر هه بوون، یئ ئیکئی دبیژنئ چایی دیقیلی کو ژ ره خئی ژوریئ روژه لاتئ بو ره خئی ژوریئ روژنافای دچیتن. یئ دویئ ژی دبیژنئ گریئ شینا، ئه م نه شیا ین سه متا وی یا درست بو لایئ روژنافای دیارکه ین. ئه ف گه لئی فه کری تیکه له یه که بوو ژ ریل و که فر و ئه ردئ چاندنئ، لسه ر قی گه لی کومه کا گویتیکت بلند هه بوون، ئیک ژ وان گرا ژی که لها قومریئ لسه ر هاتبوو ئافاکرن، به ری هینگئ میرئ به هدینا هاتبوویئ. ل پشتا وان ژی هنده ک چیا ییت دی ددیاربوون، تژی به فر بوون، چیا یئ مه تینا یئ ده فه را به هدینا ژ ده فه را بوتان جودا دکر، کو ده فه را به رواری بالآ ژوریئ روژنافایی وی بوو. من هژمارا کلدانا ل به هدینا دیار کرن کو ۱۹۲۰ که سن، به لئ دکتور گرانت

بریکت خو یت هیژا بخیرهاتنا مه کر، دهستی وی دهاته گرتن دا ماچی کهن، ئەفه ژێ تشتهکی بهرله لاف بوو ل فی وهلاتی، کو دهبرینی ژ قه درگرتنی دکهتن. دکتور گرانت سالوخه تا فی کهسی دکهت کو که سینیه کا مه زن یا هه ی. قه شه ی دفا ئەم بچینه گوندی دوری، مه گوئی لسه ر دهواری سیار به، ژ بهرکو ئەز نه وه ستابوو و من دفا ب پیمان بچم، به لی ئەو یی دیار بوو کو یی شه هرهزا نه بوو لسیار بوونا دهوهر، پویچه کی بو دهواریت بارکری یا بزه حمهت بوو کو د وی چیا ی را بچن، به لی ئەو دشیا لسه ر پشته دهواری بسته روینیه خاری و هیدی هیدی ئەم چووین. قه شه ماندو و زه لامه کی دی کو جلکیت وی دبی سه روهر بوون و گه له ک جگاره دکیشان و داره ک ژێ فی بوو، ل به راهیکی چوون. خه لکی فی وهلاتی ئەخلاقه کی باش هه بوو، گه له ک قه درتی زه لامیت دینی دگرت، ئەم نیزیکی رووباری ئیلمی (دیاره رووباری کانی ماسی یه یی کو دبیژنی ئەنونی) بووین، کو درژیته سه ر زیی، لره خی دی یی رووباری گره کی گروفر هه بوو، که له هه کا هه رفتی لسه ر هه بوو، دیاره به ری هینگی گه له کا به رفه هه بوو، ئەز نه شیا م چ ژ دیروکا وی بزنام، دگوتنی که لها بیته نوری (بیت نار-خانیی ناگری)، ئەوانا مه زاره ک یی هه ی، ئەو ژمیژه

ته خمینا وان دناقهه را ۲۰۰۰ بو ۳۰۰۰ که سا دکهتن. پشتی سهعه ته کی ئەم چووین ئەم گه هشتینه گوندی هیسی، ل نیزیکی وی دو یان سی گوندیت دی هه بوون، هه می بو کلدانا دزفرین (گوندی میترکا جیا ژ یی مه سیحیا ه). نافا فی گوندی (کو دبیژنی کانی ره شی) دچیه سه ر خابیری، د ناف فی ده فه ری دا هه تا تو دگه هیه ده فه را بوتان گه له ک گه لی دچنه سه ر خابیری. دبیژن ژێ کو گه له ک ژ خه لکی کلدان یی ل وارا هه ی، بره خ گه لی فه ژێ دیرا مار یوحه ننا هه بوو. ل گوندی هیسی مه قه شه ئیشه دیت کو ل هیفیا مه بوو، ئەو قه شی به رواری بالایه، هه ر چه نده زه لامه کی پیر بوو، ئەو ژ مالآ خو ژ گوندی دوری هاتوو، نه ه میلا ب پیمان هاتوو. تشتی جارا ئیکی قه ر چاقت مرؤفی دکه قیتن که نیسا کلدانیا بوو کو گه له کا بلند بوو، من هزر کر کو خه نجه ره ک یان ژێ شیره ک یی ق قه شه ی هه ی، وی وهختی ژێ شه ر بوو، یان ژێ هه ر چ نه بیت تشته ک فی بیت خو پی ب پاریزیق، به لی به روفاژی فی چه ندی مه دیت زه لامه کی دانعه مره و گه له کی ساده یه، گه له کی باش و نانده هبوو، گه له کی هشیار و عاقلتیژ بوو، پرچ و رهیت وی دسی و زه ره که بوو، ئەنیا وی یا فه شارتی بوو، گوشت چ جارا نه دخار،

که قن بوو، بریکا به رفه کرنا
 شکهفتی و دیواریت مهزن هاتبوو
 چیکرن، وی سپیده هیا ئەم چوونه
 شکهفتی د ناڤدا گه له کا تاری بوو،
 بخیرهاتنا مه ل خانیی قه شهی ئەقی
 لسهر بانئ وی که نیسی هاته کرن، ل
 قی دانئ سائی دا ئەق جهه ژ هه میا
 چیتر بوو، ل ره خودوریت وی داریت
 تویی ییت مهزن هه بوون، پاشی بۆ
 مه دیار بوو ئەو زه لامئ جلکیت وی
 د بی سه روبه ره قه شی ویری بوو و
 گه له کئ هه ژار بوو، دیسافه جوتیاریت
 وان گوندا پتری میله کی د کره غار و
 بله ز دهاتن دا ده ستئ قه شی سهر سپی
 ماچی کهن، قه شه ژی یئ سه رکول
 بوو، ئەق عه ده ته د ناڤ مه سیحیت
 ترکا دا نه بوو، بچویک لسهر ده ستیت
 بابا د بلند بوون دا ئەو ژی ماچی که نه
 قه شهی، بخیرهاتنه کا گهرم ژی ل قه شه

داخازا قی جهی دکهن. ریکا مه لسهر
 رویاری ئیلمی را ده رباس دبوو، ئەم
 لسهر پره کا داری را ده رباس بووین،
 ئەم د ناڤ گه له ک گوندیت کلدانا را
 چووین، پاشی ئەم هه لبا سکی گوندی
 دوری یئ مه زن بووین، خه لک بۆ نقیژا
 شیقی ل هیقیما مه بوو، به لی قه شهی
 دیت کو دره نگه بۆ نقیژی.
 ئەم ژ دوری ب نیف میلی ده رکه فتین
 و چووینه جهه کئ گه له ک خوش،
 گه لیه کئ ب داروبار بووم هه ژماره کا
 کیم یا گوندا لسهر قی گه لی هه بوون،
 ئیک ژ وان جهه خانیی قه شهی بوو،
 ل ره خودوریت خانی هه می داروبار
 بوون، لسهر په سارا چیای که نیسا مار
 قیوما یا بچویک بۆ مه دیار بوو، کو
 ره نگئ وی یئ سپی بوو، وه کی مناسبا
 بوو پتر کو خولکی په رستگه ها بده تن،
 سهر قی چهندی را ئەو هه یکه کئ

ماندوی ژی هاته کرن. ههرد وان مابهینادا ناخفتیت خوش و قهدرگرتن و تژی فیان دهاتنه کرن. گهريانا مه پشتی سهعهته کئی ئەم برینه جهه کئی بلند و کویر (۲۵۰ پیی بوون)، گهريانا مه ژی بهردهوام بهری قهشهی دچوو، پشتی نفیژی خارن هات، مه و قهشال دهستیکی دخار، پاشی قهشیت بچویک و قهشه ماندوی و داودی ژی خار، پاشی ره به نیت ویری چوونه سهر شولیت خو، دو شه ماس ژی هاتنه دهف مه، ئەوان خه نجهرد بهرپا بوون و خه لکی چپای بوون، سئ لهشکه ریت کوردا هاتن و چاقدیریا مه دکر، باوهری و نه فیان لویری تیکههل بیوون، قهشه ژی بقئ چهندي یئ نه رازی بوو و دگوت ئەو چاقدیریا هه می وان سهردهانا دکهن ئەفیت دهینه دهف مه.

کو خو پاریزن، پشکداری د حکومتی دا دکهن دا خو ژ نه قوله کرنا کوردا پاریزن، به لئ ئوسمانی ژی چ ناده نی، دهستهه لاتا وان جاروبارا دگه هته نامیدی، به لئ دهستهه لاتا وی لسهر بهرواریا یا کیم بوو.

د شهف دا، سهر بانى بو مه هاته دیارکرن دا لی بنقین، هه می جوتیار و ژنکیت وانا و لهشکه و ههردو شه ماس و قهشه و دهوار و خولام لسهر دهه یاردا نشستن. رۆژا ئیکشه می ۱۴ خزیرانی، سپیدی بهری رۆژ هه لاتنی قوربان دا هه میا ئەوین لویری حازر بوون، ئافا میویژا ئانکو شه راب دا بچویکا، خاچهک لسهر ده رگه هئ کهنیسن بوو، خاچهک ژی لسهر جهئ قوربانى دانئ بوو، کتیا پیروژ و قهشه ژی ل وارا بوون، خاچا وان وه کی حرف (T) یا ئنگلیزی بوو، ژ سفری زهر هاتبوو چیکرن، یان ژی د بهرارا هاتبوو کولان، نه خاسمه لسهر ده رگه ها، پتیا جارا به ره کئی مه زن د ده رۆکی گوندیت مه سیحیا دهاته

ماندوی ژی هاته کرن. ههرد وان مابهینادا ناخفتیت خوش و قهدرگرتن و تژی فیان دهاتنه کرن.

گهريانا مه پشتی سهعهته کئی ئەم برینه جهه کئی بلند و کویر (۲۵۰ پیی بوون)، گهريانا مه ژی بهردهوام بهری قهشهی دچوو، پشتی نفیژی خارن هات، مه و قهشال دهستیکی دخار، پاشی قهشیت بچویک و قهشه ماندوی و داودی ژی خار، پاشی ره به نیت ویری چوونه سهر شولیت خو، دو شه ماس ژی هاتنه دهف مه، ئەوان خه نجهرد بهرپا بوون و خه لکی چپای بوون، سئ لهشکه ریت کوردا هاتن و چاقدیریا مه دکر، باوهری و نه فیان لویری تیکههل بیوون، قهشه ژی بقئ چهندي یئ نه رازی بوو و دگوت ئەو چاقدیریا هه می وان سهردهانا دکهن ئەفیت دهینه دهف مه.

د راستی ژی دا کلدانی گه لهک د بی هیزن، ئەو نه شیاینه وه کی جیرانیت خو بییت تیاری د خو سهر بن، ئەو بناق یئ لهن دهستهه لاتا باب ئەلعالی، دا

پهنتهرون یی لهر دگهل قه میسه کی سپی و جبه کی ژ کتائی سپی چیکری. سپیدی ئەم چووینه که نیسا دوری بیکو قه شه دگهل مه بهیت، ئەف که نیسه ژی وه کی هه می که نیسیت دی یه، ژ به را یا هاتیه ئافاکرن و گومبه ته کا ساده یا لسه ره هه ی، روناھی د هنده ک په نجه رکیت بچویک را دهیته ژورقه، ئەو په نجه رک دکه فنه ره خئی ژوریی رۆژ ئافای، پشت وی ژی بان وه کی جهمه لونئ یی هاتیه دانان، جهی قوربانی کرنئ لسه ته قچکه کی بهری یی ساده بوو، ل پشت وی ژی جهی ئامانیت قوربانیا بوون کو لئیزیکی ده رگه هی بوون. لئیزیکی ویی وه کی کتیبخانه کی هه بوو، نوسخیت ده ستئقیسیت عه هدئ نوی هه بوون (العهد الجديد)، خاچه کا سفری، زه نگل و ئامانیت بخویریا، دو ئامانیت دی ییت سفری، لهنی ژی هاتبوو راتیخستن و چه ند تشیت جانئی پئقه بوون، به لی د وه خئی شه ری دا بوو ئەف پیرابوو نه راوستابوون، کلدان هه ژ ژ شکل و دیمه نا د که نیسیت خو دا ناکه ن، که رییت وانا ژ پروتستانا فه دبن، هه ر چه نده ئەو خو ناچه مینن و نقیژا ناکه ن و ماچی ناکه ن و دیسا بخویریا ژی بکار نائینن، کلدانی باوه ریی ب شکلا نائینن و دیاردکه ن کو ئەو وه کی چیفانوکانه و په رستنا پتایه. ژنک دگهل د راوستن بی کو سه روچاقیت

دانان، ل هاتن و چوونا ژ لای خه لکی دیندار قه دهاته ماچی کرن، ئیکی کلدانی ئەف خاچه چیکر بوو، به لی ده می مار شمعوئی نقیژ ل جوله میرگی کری، وی ئافری بشی ره نگی خاچه نه دا بوو. دکتور گرانت ئافریی بشی مژاری ددهت و دبیزیتن: دیاره تشته کی د فان خاچه دا هه ی کو کئینجا خو لسه ر رویی ژ ده رقه دکه تن، نه سستوری فان پیرابوونا دکه ن، ئەو تیکه له یی دگهل که سی ناکه ن کو دیمه ن و شکلیت دینی مه سیحی ب په ریسن، به لی دکه نیسا کسولیکی دا نابیت ئەف جه فنه نگ و دیمه نه بهینه دانان، به لی نوکه پیرابووئیت ئیکی پاقرنه ب بخویریا (د نه زمانئ سریانی دا دبیزیئ بورما)، شه ماس ئامانه کی دگریتن، به لی ییت دی ده ستیت خو لدور دویکیلی دزقرینن، پاشی قه شه ی ئامانه کی سفری هه لگرت کو نانی پیروژ تیدا بوو، به لی ره ملداره کی دی کوپه کی هه لدگریتن، کو شه رابا پیروژ تیدا هه یه، قه شه ئیک ل دویف ئیکی خو ئیزیک دکه ن، پرته کا نانی ژی رادکه ن و ده ستیت خو دده نه به ریک دا چ تشت نه که فته سه ر نه ردی، پشتی هینگی هه ر قه شه یی کوپی خو فه خار دی چیتن و ئیکی دی دی هیتن و ده ستی خو دانیه ته سه ر سه روچاقیت خو، پاشی دی چنه نقیژی.

جلکیت وانا گه له ک د ساده نه، دو

چاقیت وی روندک بوون و وی بهحسی
سائیت پشتگوهاقیتنی و ژبیرکرنی دکر.
نیرین:

* سه حدکده نه میری بههدینان نهقی
دهسته لاتنی ل نامیدی دکه تن وهکی
تشته کن پیرۆز و نفشی وی ژ خه لیفایه،
هه می گافا ئه و بتنی د روینته خاری،
خولامیت وی خارنی بو دینن و خو
دگرن هه تاد خوتن، کهس نه ویریت
وی ئامانی ئان کوی ئاقی بکارینیت
یی میر تیدا د خوت و قه دخوتن، ریچ
دبژیت د گهرمه گهرما شه را دا دناقهره
عه شیره تا دا ئه گهر ئه و بهیته ناف دی
دهستیت وان ژیفه بن هه که نیزیکی
وان بیتن. ریچ: قه کولینیت ناشوور،
به پهری ۲۴۲ و پشتی وی.

* ئه ف پیزانینه هاتینه کومکرن هه
چهنده هیزایی ریچ سه ره دانا که لها
نامیدی نه کربوو. سه رهاتیا مانی ل
کوردستان، بهرگن ئیکی، بهرپهری
۲۵۳.

* کولاقیت شدیای، پتلاقیت رهنگین
بهلی نه د نه خشکری، سه نده لهت ژ
پیستی هاتینه چیکرن.

خو فه شیرن، ریگری ل وان ناهیته
کرن کو سه ره ده رین دگه ل خوینای و
بیانیا بکه ن. جلکیت زه لاما ئیک رهنگ
بوون، ژ سه ری هه تا پتیا دهاته خاری،
ههروه کی دیار وهکی چاکیتیت چینیا
بوون*، پتلاف و سه نده لیت ژ هه میا
چیت ژ پیستی هاتبوونه چیکرن، ب
توره کا ده رزییا هاتبوونه درین، بهلی
جلکیت ساده ژ پیستی خاف یان ژ
سوفی دهاتنه چیکرن، دریز دبوون
هه تا دگه هشتنه سه ر گوزه کارا، هه ر
ئیکی ژ وانا شوپژنه ک دبه ر سینگی پا
بوو، هه که هات و جلکیت وی دریان
دا چیکه ته قه.

مه شه فا خو دگه ل مه ترانی بوراند، ئه م
ل بیستانه کی بووین یی تژی داروبار و
به لگیت رهنگین بوو، بو ده ستئافی ژ
ئهم دچووینه که فریت لره خی سه ری.
زه لام روینشتن و بهحسی تشتیت که فن
کرن، ژنک ژ مشه هاتنه ویری. قه شه
گه له کی دلخوش بوو ده می مه
پیشنیازا قه کرنا مه دره سا بو کری، کو
بویچه کی خه لکی فیرکه ین، گه له ک د
مه منوون بوون کو قی هاریکاری بو
بکه ین، گوته مه ژ د راستی دا ئه و
پتدقی دلوفانی و پشته فانی نه، تژی

رۆلئ مه لاینت کورد
د فه ژاندنا هشا کوردینی د

مه لا طاهر فه ق عه مه ری ره شافه یی (۱۹۳۱-۲۰۲۲)

پ.ه.ه. د. جه مه یید باقی

هشا ملله تینی ل ناڤ ملله تا
ب ریكا تیگه هشتییت ملله تی
دهیته فه ژاندن و قه ده را مه
كورد یا وه سانه كو خه لكی مه
زویبزی نه شیایه خاندنگه هییت
خۆ هه بن و تیدا مروقی كورد
بهیته تاشاندن و هزر و هشا
ملله تینی (كوردینی) د سه ریدا
بهیته چاندن و خۆ پی بنیاسیت
و به ره قانی ژ خۆ بكهت، نه فه
ل چه رخی بیستی هه بوو، به لی
چه رخیت به ری بیستی پتیا

خاندنگه هیئت ده قه را روژ هه لاتا
 ناڤین حوجره و مه دره سه ییت
 دینی بوون و هه ر ئه و حوجره
 و مه دره سه بووینه بنگه هیئت
 قه بیلنه کرنا زۆم و زۆری و مه لا
 و فه قییت کوردا و کوردستانی
 ده وری هشیار کرنا خه لکی
 کوردستانی ب ستوخۆفه گرتیه
 و لدویف پیچپوونیت خو
 ته خسیری نه کریه. به لکی
 مه لاییت مه بهری ئه وروپیا
 ژی کیماسیا هشا ملله تینی
 کریه بناس بو زۆمال کوردا
 و کوردستانیا دهییت و دهاته
 کرن.

دیسا هه ر مه لا و فه قییت وان
 حوجره و مه دره سا ده ست ب
 نقیسینا ئه زمانئ کوردی کریه،
 دا به رزه نه بیت و خه لکی وان د
 وان بگه هییت و ئه زمانئ وان لبه ر
 شرینبییت و تیدا په له وان بووینه
 و گه هشتینه بازا (مسته وایئ)
 فه یله سوفا و زاناییت که نکه نه
 و له هه نگیت وه کی (فه قیئ
 ته یران، مه لایئ جزیری، عه لیئ

کریه.
 مه لاییت مه ل چه رخی بیستی
 هه ر ده رکه فتییت وان مه دره سه
 و حوجره یانه ییت ناڤیت وان د
 سه ردا هاتین تیدا مه زنبووین
 و گه هشتین. ئه ف مه لایئ
 سه یدایئ هیژا (حه مید باقی)
 د چه ند به رپه ره کادا قه ژاندى و
 نه مر هیلای هه ر ژ وئ کانئ
 خاریه و قه خاریه و تیربوویه.
 ئو دئ زنجیره کا نقیسینییت ژ
 قی ره نگى د سیلاڤییت بهیندا
 هیته به لاقکرف.

(سیلاف)

مهلا طاهر دگهل کومه کا پیشمه رگه یان

ودلسوژ و کورده وار و دیندار و مهلا بوو (بنه مالا فهق عه مهرا)، کو قه سر و بیلا سی قاتی (ته بهق) یا باپیری وی (مهلا طاهر مهلا احمدی ل گوندی ره شاقه یا نافدار و پیگوتی بوو. سهیدا (مهلا طاهری فهق عومه ری) ل ساللا (۱۹۳۱ی) هاتیه سهر دونیایی،- لدویف قهیدا فه رمی، بهلی لدویف دوکو مینتیت ژيانا وی دیار دبیت کو چهند ساله کا بهری قی دیروکی بوویه. سهیدا (مهلا طاهر) برایی مهزنی برایی خوه زانایی ئیجازه دایی (دهستویری دایی) خودی ژنی رازی: سهیدا (مهلا ئه حمه دی عومه ری ره شاقه یی ۱۹۲۹-۲۰۱۵) بوو، و خودی ژنی رازی: سهیدایی (مهلا

د دیروکا کوردستانی دا ژ لایی داگیرکه ر وزورداراقه گه له ک زوم و زورداری یا ل وهلاتی کوردستانی و ملله تی کورد هاتیه کرن، کو ژ فه پریژا کریار و دهستودانیت وان، وهلات هاتیه پارچه پارچه کرن و ملله ت هاتیه بنده سترن و ته په سه رکرن و بی بارکرن ژ حه قیت خوه بیته نه ته وی و مرو فایی نیی بیته شه ری .

ئو ژ دیروکا کوردستانی خویا دبیت، کو مه لاییت کوردا ل پیشیا ته خیت جفاکی، ب (حوکمئ) به ری پره یی خوه بی زانستی و جفاکی د ناف ملله تی دا، هه ست ب وی زوم و زورداریا لسه ر ملله تی کورد کریه... له وا د هیتیه دیتن کو پتیا بزاف و سه ره لدان و شوپه شیته کوردستانی لسه ر دهستی شیخ و مه لاییت کورد په یدا بوونه، ئو ئه وان سه رکیشیا وان شوپه شا کریه، ئان رۆله کی سه رپشک تیدا گیریه . و د ناف شوپه شا ئیلونئی ژیدا (۱۹۶۱-۱۹۷۵) هژماره کا گه له ک مه زن ژ سه ر قو لیت له شکه ری و ژ کادریت سیاسی (فهقی و مهلا) بوون.. ژ وانا ژنی خودی ژنی رازی: سهیدا (مهلا طاهر فهق عومه ری ره شاقه یی) بوو . سهیدا (مهلا طاهر عمر مهلا طاهر ره شاقه یی یی ب (مهلا طاهر فهق عومه ری ره شاقه یی) به رنیاس، خه لکی (گوندی ره شاقه) بوو، ژ بنه ماله کا خودان شیان و به رنیاس

مهلا طاهر ل دهمی پیشکش کرنا
په ییشه کې

و زانستیت دینی و پېزانیتیت مه لاتیږی
بیټ خواندین. کو هینگی خودی
ژئی رازی: که سنی ناقدار و بهرنیاس و
که تخودا و خیرخواز (ناظم العمری
۱۸۸۸-۱۹۵۲) پشته فانی لیکر، لهوا
ژی گه لهک فیه قیبت دی ژ ده قهری
بو خواندنې چوونه مویسل. نو
سه یدا (مهلا طاهرې ره شافه یی)
زیده باری خواندنا دینی ل مزگه قتا
خواندنا دینی یا فهرمی ل (المدرسه
الفیصلیه الدینیه فی الموصل) ژئی
خواند، فینجا ژبلی زانستیت دینی
زانستیت نوی و بیټ جفاکی و زمانی
ژئی ل وی خاندنگه هنی دخواندن، کو
هنگی چند زانا و مه لاییت بهرنیاس
سه یدا بیټ خاندنگه ها (الفیصلیه)

طاهر ره شافه یی) قوناغا ژیانا خوه
یا زاروکینیږی د گهل مالباتا خوه ل
(گوندی ره شافه) ل (ده قهرا نهیلان)
ل (قهزا نامیدیږی) یا بووراندی و
هینگی خاندنگه هیټ تاشاندنې
(په روه ردی) بیټ فهرمی ل گوندیت
ده قهری نه بوون. نو بهس خواندن
بریکا (فه قیاتیږی) ل بهر دهستی مهلا
و زاناییت دینی ل مه دره سیټ مزگه قتا
دهاته کرن. لهوا سه یدا (مهلا طاهر)
پشتی مه زن و فاما بووی، نو بوویه
سنیله ل سالا (۱۹۴۳) ږی مامی وی
خودی ژئی رازی: (مهلا محمه د مهلا
طاهر مهلا نه حمه دی ره شافه یی
...-۱۹۴۸) - کو هینگی ل مزگه قته کا
مویسل ههر ژ سالا (۱۹۳۲) ږی هاتبوو
داناندن، نهو و پسمامی وی خودی
ژئی رازی: (نه حمه د مهلا محمه د
مهلا طاهر مهلا نه حمه دی ره شافه یی
یی ب: صوفی ۱۹۳۱-۲۰۰۳) بهرنیاس،
بو خاندنې ههر دو د گهل خوه برنه
مویسل، نو ههر ژ (گوندی ره شافه)
ب پیا و سیاریا هیستری بیټ چووین
هه تا (نامیدیږی و دهوکیږی)، پاشی ژ
ویړی ب ترومیپلی بهری خوه یی
دایه (باژیری مویسل) وهه ردوکا
ل بهر دهستی خودی ژئی رازی: سه یدا
(مهلا محمه دی ره شافه یی) و چند
مه لاییت دی، وه کی خودی ژئی رازی:
(شیخ به شیر نه حمه د عزالدین الصقال
۱۹۰۶-۱۹۸۶)، ل مویسل قورثانا پیروژ

هه‌یشتا ل به‌ر خواندنێ بوو، ئو هه‌یشتا جه‌حیل و خورت بوو ده‌می هه‌ستا نه‌ته‌وی لده‌ف په‌یدا بووی و هه‌ست ب وی زوم و زۆرداری کر، ته‌وا دژی خه‌لکی کوردستانی ده‌یت و ده‌اته کرن. بدیتنا من، ده‌می سه‌یدایی مه‌لا طاهر ل میسل دخواند کریار و

سه‌ره‌ده‌رییت میسلیا دگه‌ل کوردا و ل دژی هه‌می ملله‌تی کورد دکرن ژ نیزیکه‌ه ب چاڤیت خو دیتینه و دلێ وی تژیبوویه، له‌وا هزر و بیریت کوردینی پتر د سه‌ریدا هاتنه‌ چاندن و موکومبوون، قیجا ب ریکا خودی ژێ رازی: سه‌یدا (مه‌لا سه‌بغه‌توالله مه‌لا ئەمین مه‌لا قه‌سیم باوانی مزیری (۱۹۲۶-۲۰۰۳) هه‌ر ل سالیته (۱۹۴۳-۱۹۴۵) یت گه‌هسته‌ حزبا (هیوا) و پشتی گه‌هسته‌ هیوا ده‌سه‌فاڤیته خه‌باتا کوردینی و چالاکیته نه‌ته‌وی دکرن. پشتی ئاڤابوونا پارتی ل ۱۶/ ۸ / ۱۹۴۶ یت (پارتا دیموکراتا کورد) کوردستان ته‌و گه‌هسته‌ و ل سالا ۱۹۴۷ یت وه‌کی ته‌ندام د پارتیدا هاتیه وه‌رگرتن، ئو ژبه‌ر دلسوژی و زیه‌کی و ژیهاتیا وی و چالاکیته وی ل ناف (پارتی)، پشتی مه‌لا ماطور (عه‌بدالله ئیسماعیل ته‌حمه‌د (۱۹۲۷- ...)) ل

بوون.. ژ وانا خودی ژێ رازی: (شیخ عه‌بدالله محمه‌د جه‌رجیس النعمه (۱۸۷۱- ۱۹۵۰) ریقه‌به‌ر بوو، مصطفی‌ الدباغ، محمد رؤوف الغلامی (۱۸۹۰- ۱۹۶۸)، شیخ محمد طاهر الفخری، عبد القادر کمالی رسول ئاغا، مه‌حمود فه‌وزی قه‌صاب

باشی، شیخ صالح شیخ ته‌حمه‌د المتیوتی (۱۹۱۸- ۱۹۹۶) بیوونه ریقه‌به‌ریته وی، به‌لی مخابن سه‌یدا (مه‌لا طاهر) ژبه‌ر هنده‌ک ته‌گه‌رانه چوو زانینگه‌ها ته‌زه‌ری ل مصری، دا خاندنا بلند بخوینیت، زیده‌باری هندی کو وی شیائیت خاندنی هه‌بوون و ده‌لیقه‌ هه‌بوو و ل سالا ۱۹۴۸ یت هاتبوو داخوازکرن، چونکو هنگی ده‌رکه‌فتیته (الفیصلیه) قریدکرنه (زانینگه‌ها ته‌زه‌ری)، ب قی ره‌نگی سه‌یدا (مه‌لا طاهری ره‌شاقه‌یی) زانستیته دینی ب ریکا فه‌قیاتیته لبه‌ر ده‌ستێ مامێ خوه و چه‌ند مه‌لا و سه‌یدایته دینی ل مزگه‌فتا و خاندنگه‌ها (الفیصلیه) یا دینی خواندن و هاته‌ تاشاندن و گه‌هسته‌ و فیری مه‌لایی و سه‌یدایی بوو. ئوخودی ژێ رازی: سه‌یدا (مه‌لا طاهر)

وان مهلا و خه باتکهره بوو، ئه ویت چووین سهرا (شیخ ئه حمه دئی بارزانی و مهلا مسته فاین بارزانی) بدهن و ژ نیزیك دیتین و ژ وان بخوه هایداری رهوشا (پارتی) و ملله تی و بزاف و پلان و خزمه تا کوردینی بووین. ئیدی تیکه لیت وی دگه ل مالا بارزان بهرده وام مان و گه له ک خورتبوون. هه ر ل سالا (۱۹۵۹) ئی ب پریرا مه کته با سیاسی (لژنا نافخویا ثوری) شوره شگیری) ل ده قه را ئامیدی هاته چیکرن و ژ خودی ژنی رازیا: (۱- مهلا طاهر فهق عه مه ری ره شاقه یی- به پرس ژ ده قه ری: نهیلی، نیروه-ریکان، به رۆژی، هیتیتی، ئو رۆژه لاتئ ئامیدی ب ته فاهی. ۲- یوسف محمه د بیدوهی- به پرس ژ ده قه را به روار ی بالا. ۳- شه هید مه لا عه بدوالله ئافده ل باکورمانی- به پرس ژ ده قه را زیاری و رۆژنایایی (ئامیدی)- ههروه سا هیژا: شه هید طاها که ریم هیتیتی- مزیری، و مه ربینه درگنی- نهیلی، ئو محمه د عامر بیدوهی- به روار ی، ئو ته وفیق به گ به روار ی، ئوعه زیز باکورمانی- زیاری، ئو فهق محمه د کادانی- زیاری... ئه و ژ جهگر وهاریکار بوون.

(لجنا ثوری) ده سته افیتته ریكخستنئ و داخواز ژ ئه ندامیت پارتی و خه لکی دکر بو خوه تهنگا په یاداکن، چونکو

سالا (۱۹۵۷) ب سه ره دانه کئ هاتیه ئامیدی سه یدایئ مه لا طاهر ب پریرا (مه کته با سیاسی) و ب فه رمی ل ده قه را ئامیدی بوویه کادر، هه ر چه نده ژ سالی ۱۹۵۳-۱۹۵۴ ئی وه ره وه کی کادره کی ده خه تی و بزاف دکر، ئینا ب روحه کا گه شتر و ب که له ژانه کا (مه عه ویا ته کا) بلندتر و به یتر لسه ر خه با تا ریكخستنا پارتیائی و کوردینی ل ده قه ری به رده وامبوو. ئو ل دوریت سالا (۱۹۵۸) ئی ژن ئینایه و خاها شوی پی کری، خودی ژنی رازی (صاریا سه لیم که ریم هیتیتی) (۱۹۳۲-۲۰۰۶) بوو و بوونه ده یبایت کچه کئ و چار کور، (خودی ژنی رازی: د. به ختیار ۱۹۶۲-۲۰۱۸، ئو هیژا: عه لی ۱۹۶۳، یونس ۱۹۶۷ و هشیار ۱۹۷۰- خودی مایا پاریزیت،

پشتی گوهورینا رژیما حوكمدار ل ئیراقئ (ل ۱۴ تیرمه ها سالا ۱۹۵۸ ئی) ژ مه لکی بو کوماریئ و زقرینا سه رکیشئ نه مر خودی ژنی رازی (مه لا مسته فا بارزانی ۱۹۰۳-۱۹۷۹) ژ ئیکه تیا سو فیه تی (روسیا - ئویرسات یا نوکه)، ئو به ردانا خودی ژنی رازی: (شیخ ئه حمه د شیخ محمه د شیخ عه بدوسه لام بارزانی ۱۸۹۶-۱۹۶۹) ژ زیندانی و هاتنا وان بو ده قه را بارزان (سه ری هورئ- ل پشتا چیایی شرین) ل سالا (۱۹۵۹) ئی، هینگی سه یدایئ (مه لا طاهر ره شاقه یی) ژنی ئیک ژ

ههروهسا ههژمار (ههژمار) ئامیدی (ههژمار) ههروهسا ههژمار
 دی ژی ل دهوکی و زاخو و شیخان و
 ئاکری دی بهره فانی ژ دهه رهیت خوه
 کهن، نه ف کریاره ههژمار بهری (۱۱) ی
 ئیلونا ۱۹۶۱ (ئ) قه ومیوون. خودی
 ژی رازی: (شیخ نه حمه دی بارزانی)
 نیزیکی (۲۰۰) شه پرکه ریت دوسکی
 ژوری و هه رکی ده مملده ست دهه وارا
 له شکه ری کوردستان ل دهه را
 ئامیدی ههژمار، ئینا (ههژمار به یاده /
 قوه سیاره) ژ (ههژمار- ریکان) هاته
 (بانی چه لکی) ل (دهه ستازی) و هاته
 دور پیچکر، ئو هه ردو (مه خفه ریت:
 ههژمار و هاریکا) ژی هاته ستاندن.
 به ل (فه و جا حکومه تا ئیراقی / قوه
 سیاره) و چه کداریت وی ل (هه لورا-
 زیار) ره فین و ب پشته فانی فرۆکیت
 شه پرکه ر و چونه زیاری، خوه و نه و
 ههژمار هاته چه لکی ژی قورتا لکر،
 به ل خودی ژی رازی: یوسف محمه د
 بیدوهی و هه قالیت خوه ژی دهه را
 بهرواری بالا ستاند. ئو سه یدا (مه لا
 طاهر) وه کی به پر سه کن پارتی و
 سه ر قوله ک دگه ل له شکه ری هاته
 دهه را بهرواری ژیری کو مخابن (۴)
 پینمه رگه هیت قاره مان شه هیدبوون ل
 ناقه راستا مه ها ئیلون ل سال ۱۹۶۱ (ئ)
 (سه ر قؤل عه بدوره حمان سه لیم
 شه توینسی- دوسکی، و سه ر قؤل طاها
 که ریم ههژمار - مزیری، و نه عمان
 عزو ده ری- هه رکی به نه جی، و هه یدر

ههده ک ئیهت و لقلینیت خراب
 ژ لای حکومه تا ئیراقیه ده ژی گه لی
 کوردستان دیار و په یدا بوون. فینا
 پشته هینگی (لژنا شو ره شگیری)
 پشکداری د وان شه ر و کریارادا کر،
 بیت ل دهه ری په یدا بوون و شه هید
 و بریندار و قوربانی ژی دان (وه کی:
 شه هید مه لا عه بدوالله باکورمانی
 زیاری، شه هید مه لا خالد کوکه ری
 ریکانی، شه هید نه مین ئیبراهیم
 ره شاقه بی نه پیل، شه هید نه حمه د
 عه لی ئامیدی، شه هید عه باس
 قوشیری و گه له ک شه هیدیت دی بیت
 سه ربلند و سه رفه راز). ده م حکومه تا
 ئیراقی ل روژا (۳/۲۴ / ۱۹۵۹) خوه ژ
 قؤلپا به غدا / حلف به غداد فه کیشای،
 (نه و ل سال ۱۹۵۵ ل ناقه را بریتانیا
 و تورکیا و ئیراقی و ئیرانی و پاکستانی
 هاته ئیمزاکرن). عه بدله که ریم
 قاسمی (۱۹۱۴ - ۹ / ۲ / ۱۹۶۳) هه ده ک
 عه شیره تیت دهه ری پالدان ده ژی نه مر
 (مه لا مسته فا بارزانی) و داخوازیت
 ملله تی کوردستان راوه ستن و ریکی
 لی بگرن و هه ده ک کریارا ل ده ژ
 وی بکه ن، فینا (مه کته با سیاسی)
 یا پارتی ل ۱۹۶۱/۹/۷ (ئ) داخوای ژ
 (لژنا شو ره شگیری یا ناقه وی) کر
 به ره فانی ژ دهه ره ریت خوه بکه ن، و
 خودی ژی رازی: نه حمه د عه بدوالله
 ئامیدی دگه ل صدقی ئامیدی و به نه مالا
 چه جی شه عبانی ئامیدی (ل باژیری

میناک: داستانا زاویته و سیاره تیکا و شه ریټ: ئەترویشی، بریفکا و چیاپی چاپانکی حەتا بارزانی چوو یە دەقەرا (سۆران) ل شواتا سالا (۱۹۶۲) ئی، ئینا سەیدا (مەلا طاهر) هاتە قەگواستن بۆ (هیزا شیخان)، یاب سەرکیشیا خودی ژنی رازی: سەر قۆل حەسو میرخان ئەحمەد خردنی- دولە مەری (۱۹۱۹-۲۳ / ۱۰ / ۱۹۹۶ ئی)، وەک ئیداری ئه یزی، ئول دەسیپکی سەیدای (مەلا طاهر) مەقەر پی خوە یی ئیداری و ئەرزاقی و چەکی دەینا شکەفتا شکەفتی، پاشی ل سالا ۱۹۶۳ ئی ب هیزەکا پیشمەرگە یقە چوو چیاپی مەقلوبی- د دیری قە- بوو. هە یامی ۶ مەها ل دەقەرا گوران ما و رولی خوە یی ئیداری و ریکخستن گەلەک باش و سەرکەفتی دگپرا، هەر وەسا سەیدای مەلا طاهر دژی لەشکەر پی رژیم ئیراقی و چە کداریت وی پشکداری د گەلەک کریاریت لەشکەری ژیدا کریە نەخاسمە ل دەقەر پیټ: ئامیدی و دھوکی ل دەسیپکی و ل دەقەرا شیخان هەتا ژیکگرتنا (ریککەفتنا) ۱۱ ئادارا سالا ۱۹۷۰ ئی.

ئو پستی ریککەفتنا (۱۱ ئاداری ۱۹۷۰) ببوو سەر لەشکەر ریفە بەری / الضابط الإداری ل فەوجا زیرەقانیت تخویبی (فوج حرس الحدود) ل باسفری یا سەر ب شیخان قە.

ئەسکەندەر سەرنی- تیروہی (د وان شەر و کریاریت دژواردا ل (چەمانکی و بارەمینکی) و ب بومبە بارانکرنا فرۆکت ئیراقی شەهید بوون، زیدەباری گەلەک برینداران و قۆربانیت خەلکی سقیل. پستی هینگی جارەکا دی سەیدا (مەلا طاهر) قەگەر یا دەقەرا (کانی و دیری)، ل رۆژەلاتی ئامیدی، کول ویری ژنی پیشمەرگە هی (۲) شەهیدان بەلی (باژیری ئامیدی) هەر نە هاتە ستاندن. ب قی رەنگی تیکدانیت نافخویی ل دەقەر پی هاتە بنبرکن.

پستی هینگی خەباتا کوردینی و پیشمەرگە یی و بزافا مللەتی ب هیزەکا گەر مەر و چە لە کتر وەرارکر، ئو هۆسا هەر ژ دەستیپکا شۆرەشا ئیلۆنی (۱۹۶۱-۱۹۷۵) سەیدا مەلا طاهر پی رەشاقەیی یی بوویە سەر قۆلەکی پیشمەرگە یی و بەرەقانی یا ژ ناخا کوردستانی و ژ حەقیت مللەتی کری، نەخاسمە ل دەقەرا ئامیدی و دەور بەریت وی کو ببوو مەیدانا سەرپشکا بزاف و لفینیت ریکخستن و بەرخوەدانی، هەر وەسا ل دەسیپکا شۆرەشی دگەل بارزانی بخوە بوو دەمی پستی سوتنا (بارزان) هاتە دەقەر پی و پشکداری پتیا بزاف و شەر و داستانا بوویە، بیټ ل دەقەر پی (ئامیدی، زاخو، دھوکی، شیخان و ئاکری) هاتینە کرن، بۆ

زێده‌باری خه‌بات و رولێ وی ل (هه‌یزا شیخان/ فه‌وجا هه‌رس حدود) بوویه به‌رپرسی تایی شیخان یی (ئیکه‌تیا زاناییت دینی) ده‌می (ل ۱۹۷۰/۹/۲۱) هاتیه داناندن، هه‌روه‌سا د‌گه‌ل (لژنا ده‌فه‌را شیخان) ژێ وه‌کی نه‌ندامه‌کی ب بزاف و خودان شیان شولکریه، (به‌لکو ل سالا ۱۹۶۴ ئی ل گوندی بیروباسفرا هه‌یامه‌کی به‌رپساریا لژنا نافخویا شیخان یا پارتی وه‌رگرتبوو). هه‌روه‌سا رولێ خوه‌ د کریار و پیکداداییت ل ئیراقی و کوردستانی دا قه‌ومین (ل ئادارا ۱۹۷۴- ئادارا ۱۹۷۵ ئی) د‌گیپرا، ده‌می له‌شکه‌ری رژیما ئیراقی و چه‌کداریت وی جار‌ه‌کا دی تیره‌شی چه‌په‌ریت پێشمه‌رگه‌ی و شوپه‌شا گه‌لی کوردستانی کری. پشته‌ی سه‌تمینا (نه‌کسا) شوپه‌شا چه‌کداری (ل ئادارا سالا ۱۹۷۵ ئی)، سه‌یدایێ (مه‌لا ظاهر) ژێ وه‌کی ب هزارا خه‌لکی دی ییت پێشمه‌رگه و شوپه‌شگێر مشه‌ختی روژه‌لاتی کوردستانی (کوردستانا بن ده‌ستی ئیرانی) ببوو، و ل باژیری: (خومین، شازهند و ئه‌راک) ل نافه‌پاستا ئیرانی ئاکنجیبوو و بو‌ مالا خوه‌ وه‌ک فه‌رمانبه‌ره‌ک شولدکر، به‌لی تیکه‌لیت وی د‌گه‌ل سه‌رکیشیا پارتی د‌به‌رده‌وامبوون، و لدویف ره‌وشا هینگی هه‌ر خه‌باتا کوردینی د‌کر. ئو ده‌می شوپه‌شا گولانی (۱۹۷۶-

۱۹۸۸ ئی) ده‌سپیکری دیساقه‌ د‌گه‌ل سه‌رکیش (شه‌هید ئدریس بارزانی ۱۹۴۴-۱۹۸۷) هاته کوردستانی و پشکداری خه‌باتا شوپه‌شی و پێشمه‌رگه‌ی بوو هه‌ر ل سالا (۱۹۸۰ ئی) وه‌ک جه‌گه‌ری هه‌یزا تیک و نه‌ندامی سه‌رکیشیا (خه‌لفی) ب به‌رپساریا خودی ژێ رازی: (ئدریس بارزانی)، کو هینگی سه‌روک و سه‌رکیشی هاتبوونه ده‌فه‌را لولان، ئو هو‌سا سه‌یدایێ (مه‌لا ظاهر) یی پشکداری هه‌می کریاریت ل ده‌فه‌ری قه‌ومین بووی هه‌تا ئه‌لوه‌تان و قه‌ندیل چوویه، ئو ل سالا (۱۹۸۳ ی) هاته فه‌گوهازتن بو (لقا تیک) وه‌ک: به‌رپرسی پشکا شه‌هیدا، ئو ژبه‌ر زیه‌کی و ژیهاتیا وی، زێده‌باری باری گران خه‌باتی کو کاری وی یی سه‌رپشکبوو، ببوو به‌رپرسی (ئیکه‌تیا زاناییت دینی/ ده‌وک- نینوی) ژێ هه‌تا به‌هه‌را سالا (۱۹۸۸) ئی د‌گه‌ل بزافیت فه‌ژاندن و خورتکرن و به‌یزکرنا رولێ زاناییت دینی و مه‌لاییت کوردستانی ل ده‌فه‌ریت رزگارکری (سه‌یدا مه‌لا ظاهر) زێده‌باری شولێ خوه‌ بوویه نه‌ندامی (ده‌سته‌کا به‌ره‌فه‌کرنا ئیکه‌تیا زاناییت دینی/ تایی ده‌وک- نه‌ینه‌وا) (الهیئة التحضیریه ل‌اتحاد علماء الدین/ فرع ده‌وک- نینوی)، ل ده‌فه‌را (لقا تیک) ل ناف شوپه‌شی، د‌گه‌ل خودی ژێ رازی: (مه‌لا

ھاتىھ خانە نشىنكرن. بەلى بەردەوام
 ۋەك شىرەتكەرى لىقى شولدىكر و
 سەرەدەرىھەكە گەلەك جان ب قەدر
 ۋ قىمەت دگەل دەھاتەكرن. ل سالا
 (۲۰۱۲ق) مالا خوە ئىنابوو دھوكى
 تاخى (نزاركا نوى) ۋ پترىا ژيانا خوە
 ل دھوكى دبووراندى، ئو د سالىت
 دوپماھىيا ژىنى خۇدا ھەقرويشى
 ھندەك نەخۇشيا ببوو، ئو ھەر ل
 دھوكى خوە چارەدكر.

ئو دەمى ئىكى سەرا سەيدايى
 خەباتكەر و دلسوز (مەلا طاھرى
 رەشاقەيى- بابى خودى ژى رازى: د.
 بختىارى) ددا، دا بىرھاتن و دىتنتىت
 خوە دگەل سەركىشى نەمر مەلا
 مستەفايى بارزانى (۱۹۰۳-۱۹۷۹)
 ۋ د نائف پارتى و شۆرەشى ۋ بزاقا
 كوردستانى دا گەلەك ب باشى
 فەگىرىت، نەخاسمە ل دەسپىكى
 كو پىشمەرگە ھەمى خۇبىشكرى و
 فىدايى بوون ۋ چەك ۋ جلك ۋ ھەمى
 تشتىت وان ژكىستى وان بخوە بوون،
 ئو مللەتى ب ھەمى تەخىت خوە
 فە، نەخاسمە خەلكى گوندا پشەفانیا
 شۆرەشى دكر و ھارىدكر و خوارن و
 (ئەرزاق) ۋ گەلەك تشتىت دى بو
 پەيدادكرن. لەوا داخواز ژ ھىژاى
 دەھاتە كرن كو ئەوان بىرھاتنتىت
 خوە ۋ كرىارىت خەباتا كوردىنى
 ۋ شۆرەشى نەخاسمە ل دەسپىكى
 پتر پويتەي پى بكتە ۋ ھەمىان

ئەحمەدى دوتازايى- نىروھىي (۱۹۲۲-
 ۱۹۹۴)، مەلا ئىبراھىمى چىيى دوسكى
 (۱۹۳۲- ۲۰۱۵)، مەلا مەحمودى
 دىرشەوى (۱۹۳۹-۲۰۰۴)، ئو ھىژا:
 مەلا عصمەت ئىسلام مەمەدى
 گوھەرزى ۱۹۵۴، مەلا غەبدولوھىدى
 ياسىنى سەعىدى رەشاقەيى ۱۹۵۶،
 ئو غەبدولھەمىد عادل يەزدىن
 باقى (۱۹۵۸). وان ھەمىا دەھيامەكى
 كورتدا خەباتەكە گەلەك دژوار و بلەز
 كر و سەرا ھەمى مەلا ۋ سەيدايىت
 دىنى ل دەقەرپىت (گولان، ئاكرى،
 ئامىدىي، دھوك ۋ زاخو) دا ۋ گەلەك
 كومبوونىت لژنا بەرھەفكرنى ۋ لژنىت
 ناخۇيى ھاتنە كرن. ھەتا جىنوسايدا
 ئەنفالىت رەش ب سەر دەقەرپىدا
 ھاتى (ل ۲۵ تەباخا سالا ۱۹۸۸ق)
 ئىنا (سەيدا مەلا طاھر) ب مالا خۇفە
 جارەكا دى مشەختى رۆژھەلاتى
 كوردستانى (ئىرانى- باژىرپى ئەراكى)
 ببوو، ئو ل وپرى ما ھەتا ھەيامەكى
 پشەتى سەرھلدا نا پىرۆز ل (ئادارا سالا
 ۱۹۹۱ق)، پاشى ل سالا (۲۰۰۴ق) ب
 مال ۋ كەس ۋ كارپت خۇفە فەگەرىا
 ژىرىا كوردستانى (دھوكى/ ئامىدىي)،
 ئو بو جارا سى ژى دەسھافىتە
 خەباتا پارتىايى ۋ خزمەتا كوردىنىي،
 ئو ل سالا (۲۰۰۵ق) ببوو ئەندامى
 لقا (۱۸) يا (پارتى) ل (دەقەرا
 ئامىدىي) ھەتال سالا (۲۰۰۹ق) ب
 پلەيەكا ئىدارى (رىقەبەرى گشتى!)

شۆره‌شئ و ژيانا پيشمه‌رگه‌يي و كول و كوڤانا كينجه‌كا مه‌زن ليكربوو و هه‌تا هه‌ده‌كي ژ هانتوچوونئ بي بار بيوو، نه‌خاسمه ، ب مرنا كورئي وي يئ مه‌زن (خودئ ژئ رازي: دكتور به‌ختيار مه‌لا طاهر ره‌شاقه‌يي ل وه‌لاتئ سويد ل ۲۰۲۱/۱/۱۸ئ خه‌م و كول كوڤانا سه‌له‌ف لسهر خار، دكتور به‌ختياري كورئي سه‌يداي ژي خه‌مخوري كوردينيئ بوو، هه‌روه‌سا هه‌مي كه‌س و كاريئ خودئ ژئ رازي، سه‌يدا (مه‌لا طاهري ره‌شاقه‌يي) ژي هه‌ر خه‌باتكه‌ر و پيشمه‌رگه و دلسوزبوون و هه‌ر لسهر خه‌باتا كوردينيئ و مروڤاينيئ دبه‌ردوامن. ئو سه‌يدا (مه‌لا طاهر ره‌شاقه‌يي) كه‌سه‌كئ رحه‌ت و جامير و خوه‌پاگر و بينفره‌ه و ب هه‌دار بوو. كه‌سه‌كئ ئاخفتن شرين وسوحه‌تخوش بوو. مروڤه‌كئ دلسوز و خه‌مخور و وه‌لا تپاريئز و ده‌ست و پريئزه پاقر بوو. خه‌باتا وي جه‌ئ ده‌ستخوشي و سه‌رفه‌رازا هه‌ر كورده‌كي بوو. ئيك ژ چه‌ڤه‌نگيئ خه‌باتئ و كه‌سانيت به‌رنياسيئ ده‌ڤه‌ري بوو. مروڤه‌كئ هه‌ڤالشرين و سه‌ره‌ده‌ري خوش بوو، خودان خه‌بات و قورباني و رنج و كه‌ده‌كا پاقر و بزوين بوو. رولي وي يئ جفاكي ل ناميديئ و هه‌مي ده‌ڤه‌ري يئ ديار و به‌رچاف بوو. خودئ سه‌يدايئ ديندار و كورده‌وار

بنقيسيت، دا به‌ره‌بايئت نوي مفاي ژئ بكه‌ن، چونكو سه‌يدايئ (مه‌لا طاهري ره‌شاقه‌يي) هه‌مي ژيانا خوه د مه‌يدانا خه‌باتا كوردينيئ و ل ناف كريريئت پيشمه‌رگه‌ي و گه‌رمه‌ گه‌رما شۆره‌شئ و د زه‌حه‌تي و ته‌حلاتيا مشه‌ختبوونيدا بوراندبوو، قيجا شاره‌زا بيوو و د كريريئت شۆره‌شيدا بيوو بسپوري قه‌ومينيئت بزاقا كوردي، قيجا ده‌فته‌ر كه‌كا نه‌ه به‌ر په‌ري به‌ره‌ڤكربوو و هنده‌ك تشيتت گه‌له‌ك فه‌ر لسهر ژيان و خه‌باتا خوه‌يئت تيدا نقيسين.

سه‌يدا (مه‌لا طاهري ره‌شاقه‌يي) نه‌زمانئ ماكئ (كوردي) د گه‌ل نه‌زمانئ عه‌ره‌بي و نه‌زمانئ فارسي باش دزائين و پئ ئاخفت و دنقيسي. مه‌لا طاهر د مه‌سه‌ليت دينيدا كه‌سه‌كئ شاره‌زابوو و به‌لئ دسه‌ر هندی ژيرا ب ره‌نگه‌كئ فه‌رمي مه‌لايي نه‌كريه. به‌س هنده‌ جارا نقيئز بكوم يئ ل به‌راهيكا خه‌لكي كرين، ئو كيم جارا ژي خوتبه‌ ل روژيئت نه‌ينيا يئت خواندين. به‌لئ به‌رده‌وام شيره‌ت ل خه‌لكي دكرن و ئايه‌ت و هديئ لسهر ئاخفتنا خوه د خواندن و دئيان وه‌ك گروڤئ مسوگه‌ركرنا شيره‌ت و گوئنيئت خوه.

سه‌يدا (مه‌لا طاهري ره‌شاقه‌يي) ل دويمه‌يا ژيئ خوه‌ ئه‌و هيئز و بریا به‌ري نه‌ مابوو. چونكو زه‌حه‌مه‌تا

عهفو و ئازا بکەت و بەحەشتی ب
رزقی وی بکەت.

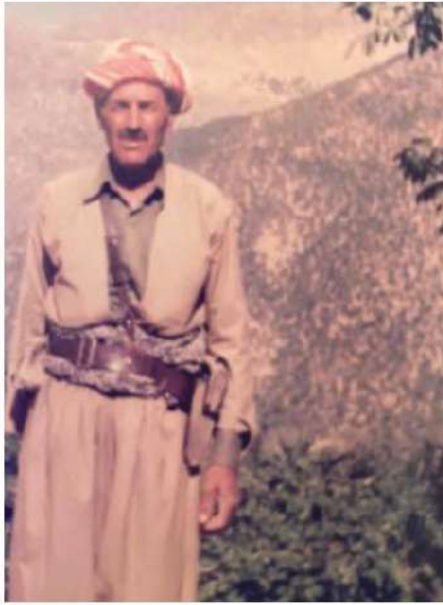
سەیدایی خەباتکەر (مەلا طاهری
فەق عومەری) پشکداری یا د پتیریا
کۆنگریت پارتی دا کری سێ چارەک
تینەبن، لەوا پیزانینیت باش لسه
ریکخستن و سەرکیشیت پارتی هەبوون
و پتیریا وان ژ ئیزیک د نیاسین و
تیکەلی دگەل هەبوو.

ئو سەیدا (مەلا طاهری فەق عومەری
رەشاقەیی) ئەو مەلاین کوردەوار و
شۆرەشکەر و کەسێ بەرنیاسی دەقەرێ
و خەباتکەرێ بەراهی و پێشمەرگێ
کەقن و کادری زێرین ل سەعەت
(۷)ی سێدەهیا روژا پینجشەمبێ
(۲۰۲۲/۷/۲۸) ژ نیشکە کێ قە ل تاخی،
نزارکا نوی، ل باژیری، دھوکی، ئو د
ژیی (۹۱) سالییدا وەغەرا دویمایهیی
کر، ئوتەرمی وی یی پیروز ل (مزگەفتا
کومەلگەها بەروشکا دھوکی) هاتیە
شویشتن و کفنکرن و نقیزل سەرکرن،
پاشی سندریکا طەرمی وی بو
(ناحیا دێرەلوکی) هاتە قەگوهازتن
و بنەمالا وی و هەمی کەس و کار
و دوست و هەفال و پێشمەرگە و
کادری پارتی و خەلکی دەقەرێ
ل (گورستانا گوندی چەلکی) د ری و
رەسمە کێ هەژیدا لەشی وی ب ئاخا
وی بەرەقانی ژێ دکر هاتە سپارتن،
ئو جفاتا تازیا هیژایی خودی ژێ
رازی ل روژا پینجشەمی (۲۰۲۲/۷/۲۸).

ل هولا تازیان، ل مزگەفتا (رەشاقە)
ل (دێرەلوکی)، هاتە دانان. خودی
عەفوکەت و بەحەشتی ب رزقیبکەت.
ژ قەرپژا قی خواندنی بو ژیان و
خەبات و رولی سەیدا (مەلا طاهری
عومەری رەشاقەیی) چەند خالەک بو
مرۆقی دیاردبن ژ وانا :

۱- دەقەرا ئامیدی سەرپۆر و
بنگەهەکی رەوشەنەزری و کوردینی
یی بهیز هەیه ژ ئەگەرێ هەبوونا
(میرگەها ئامیدی) و کینجا وی و
ئەو شوینواریت ل دەقەرێ هەین
و کریاریت لی قەومین، کو تیدا
سەیداییت دینی بەرەقانی یا ژ
حەق و وەجیت (مەسلەحەتیت)
خەلکی دەقەری کری، ئو هەندە جارا
پێخەمەت پاراستنا دەقەرێ و خەلکی
وی پشکداری یا د رویرووی بوونا
ژیدا کری.

۲- خواندنگەها قوبەهان ل ئامیدی
و هەمی خواندنگەهیت دینی ییت
گریدایی مزگەفتا ب تەقاهی رولەکی
گەلەک قەنج هەبوو ل سەر هشیارکنا
هەمی مللەتی، نەخاسەمە فەقی، ل وی
دەلیقە ی پشتهقانی حەقیقەت مللەتی و
پاراستنا وەجیت دەقەرێ کریە، کو
پەییکا خواندنگەهیت دینی (دین و
وہلات، دین و مللەت) پێکفە گریددا.
دا ریازا خەباتی پتر خورتبیت و
باشتر بهیزبکەقیقەت. پێخەمەت چیت
بەرەقانی ژ کوک و پیروزیقەت دینی و

ئیک ژ وان خه باتکه ریئت که فن و سهرقولیت پینشمه رگه ی بوو، بیئت ژ نئیزیک ریهر و سهرکینشی کاریزما و نهر (مهلا مستهفا بارزانی) و دلسوزی، خه مخوری، میرانی، دینداری، دلوقانی و دهستودائیت وی بیئت باشین، چاکیی و جامیری دینین و دگه لدا رابوون، لهوا ههمی فه رکار و فه رمانیت بارزانی و سهرکیشیا پارتی و شوره شی بن دودلی بجه دئینان و پینگیری پئ دکر و وه کی ده رویش و موریدا لیها تبوون و خوه گوری وه لات و ملله تی خوه دکر و پتیا جارا هاژ مال و عه یالی نه بوو.

۶- ژ دیروکا دریزا خه باتا سهیدا (مهلا طاهرئ ره شافهیی) و دهستپاقزیا وی، دیار دبیت کو بهرکه فتیزین سالوخه تیت سهرقول و بهرپرسی

ژ حه ق و وه جیت نه ته وی و وه لاتیی بهیته کرن.

۳- ژینگه ه کینجا خو (تهئسیرا خو) دهته مروقی تیدا دژیت، ئانکو مروف کورئ ژینگه ها خوه و چیکریئ ده فه را خوه یه. بیخس گوندی ره شافه و ده فه را نهیلیا، ل ئامیدی رولی خوه یی ره وشه نه زری و جفاکی و شوره شگپیری ل ده لیقی هشیار کرنی لسه ره حه قیت شه رعیت ملله تی و پاراستنا دهستکه فتا هه بوو. لهوا ژی هه بوونا مروقیئت کورده واریت وه کی سهیدایی (مهلا طاهر ره شافهیی) ل قی گوندی خه باتکه ره و ل قی ده فه را شوره شگپیر تشته کن حیبه تی نینه و نه یا غه ربیه، به لکو هه بوونه کا خو پسته و ب سهرقه یه، چونکی نهیلیا هه ره ل دهستپیکا شوره شا ئیلونئ پتر ژ (۴۰) شه هیدا لسه ره ریئا کور دینیی دابوون.

۴- خواندنا سهیدا (مهلا طاهرئ ره شافهیی) ل (باژیری میسل) د ژیی سنله ییدا و وی کریاریت خوه په ریسیئ و نفشه ریسیئ بیئت میسلیا ل دژی کوردا دکر ب چاقیت سه ری خو دیتین. لدویف دیتنا من، کینجا وان گه هشتیه سهیدای و پتر یی پالدای بهر په قانیئ ژ ملله تی خوه و حه قیت وی بکهت. حه تا (مهلا طاهر) ی کورده وار ژئ چیبووی .

۵- سهیدا مهلا طاهر ره وشافهیی

لئ هاتینه کرن، به لئ د گه ل هندی ژئ قه درگرتنا پیندی و هه ژئ خه باتا هه ژئای ب دروستاهی و دادی بو نه هاتیه کرن، وه کی؛ خه لاتکرنا وی ب (مه دالیا بارزانی)! هیفیدارم نه و هه ر بو بهیته کرن، چونکو مه زیت کوردا یا گوئی: په شیمانی ل نیشاری ژئ هه ر باشه!

باوه رپیکری، سه رکه فتی و خوشتقی (ده ستپاقزیه)، نانکو نه و که سی ده ستی خوه نه دریزکریه مالی ته قاهیا پارتی وشوره شی و حکومه تی و کریاریت خراب نه کرین چ جارن بهایی خوه و خه باتا خوه ژ ده ستنا ده ت و دی هه ر شرین و خوشتقی د ناف ملله ت و وه لاتئ خوه دا (وه ک سومبله ک) مینیت. ۷- مروف هه ست ب بیدادی دکه ت ده می د بینیت خه باتکه ره کی به راهیئ و کادره کی زیپین و پینشمه رکه کی که فن وه کی سه یدا (مه لا طاهری ره شاقه یی) یئ بکیمیفه پتر ژ (۷۰) سالا خه بات و شوپه ش کری و مشه ختبووی و بوویه چه فه نگه ک د ناف پارتی و شوپه شی و کوردینیییدا، کو ده سته کفیت نوکه به ری خه بات و شوپه ش و که د و قاره مانیا وانه هه ر چه نده کو هنده ک قه درگرتن و سوپاسی و ده ستخوشییت ژیکجودا

ژبده ر و ده هه من

۱- سه یدا (مه لا طاهر ره شاقه یی) کر بوو و د روژناما (خه بات) دا هه ژمارا (۵۷۵۶) ل روژا (۲۰۱۹/۵/۲۳) ئی ل به ربه ری (۹) ئی دا به لاکر بوو ب نافئ: (بیره وه رییت کادره کی ده ستیتکا شوپه شا ۱۱ ی ئیلون).
 ۴- گو قارا (روژی پینشمه رگه) چافیکه فتنه ک دگه ل کر بوو و د هه ژمارا (۱) دا ل (۲۰۱۹/۹/۱۱) ئی- ده ربه ری (۹) دا ب نافئ: (مه لا تاهر ره شاقه یی لده ستیتکا شوپه شا نه یلوولن تا نوکه به رده وامه لسه ر کاری پارتایه تی یئ) هاتیه به لاقه کرن.
 ۵- سه نته ری کومه ته ژئ - ب سوپاسی فه - چافیکه فتنه ک د گه لدا کر بوو و به لاقه کر بوو (ل سالا ۲۰۲۲ ئی).

۱- خودئ ژئ رازی: سه یدا (مه لا طاهر ره شاقه یی) بخوه (کو د شوپه شا گولانئ دال سالا ۱۹۸۸ ئی ل ده فه را رزگار کری مه پینکفه خزه تا ئیکه تیا زاناییت دینی دکر، و ل ده کوئ ژئ چه ند جارن مه سهر هه ژئای دا بوو و پیزانین ژئ وه رگرتبوون، وه کی ل روژا چارشه مبن (۲۰۱۷/۷/۲۸)، هه ره وه سا سه یدایی ده فته رکه کا بیره اتنا و قوئاغیت خه باتئ یا (۹) به ربه ری ل دو یف خوه هیلایه).
 ۲- مالباتا سه یدا (مه لا طاهری) ژ کوپ و برزانییت وی نه خاسمه سه یدایی هه ژئا (عه لی مه لا طاهر ره شاقه یی).
 ۳- روژنامه فانئ هه ژئا: شان تو فئ چافیکه فتنه ک د گه ل

بادەکا ههژمارئ

تورهقان و نه زمانزانی مهزن صادق بههانه دین ئامیدی (۱۹۱۸-۱۹۸۲) ژییهکی پر بزاف و قهریژیت زیڕین

- ۱- سهیدایی من (صادق بههانه دین ئامیدی)
- ۲- صادق بههانه دین ئامیدی و خزمهتا رهوشه نیرییا کوردی (خان و مان) وهک نمونه
- ۳- نه زمانزانی کورد صادق بههانه دین ئامیدی و بابه تهکی گرنگ لدوور زاری کرمانجی
- ۴- صادق بههانه دینی ئامیدی یی پیشهنگ
- ۵- صادق بههانه دین ئامیدی و گرنگیدان ب که لتوری کوردی یی دهقرا بهه دینان
- ۶- هندەک نه لبۆم لدوور ژيانا صادق بههانه دین ئامیدی

خواندە قايي ھيژا:

پشتی ل ھهژمارا چوویی، گوھورین ب سەر ناڤه روک و قه لافه تا سیلاف دا ھاتین و ھهژمارا بهرپه ران زیده بوئی، مه ب فەر دیت کو بو ھەر ھهژماره کی باده که کا نه مازه قه کهین و ھەر جار ل سەر ژیان و بهرھه م و ژینه نگارا زانا و بلیمه تهک و ناڤداره کی (چ ساخ، ئان مری)، ئانژی ل سەر مژاره کا ھزری دیباڤیت ژیک جودا دا، قه کهین، ب ناڤی (باده کا ھهژمارئ).

بو قی ھهژمارئ مه توره قان و نه زمانانئ بیلمهت «صادق به ھائه دین»، ھه لېژارتیه و پینج گوټار و قه کولین و نقیسین، ل سەر ژیان و بهرھه م و گوټاریت وی بخو بخو، بهرھه فکرینه، دگه ل کو مه کا شکل و دوکیومنتیت گرنک و بالکیش، هیڤیخازین ئەم شیابین کیمه کا خلمه تی بو قی زانا و نه زمانانئ مه زن، بکهین و ھنده کی ژ قه ریټ وی ل سەر خو راکهین.

داخازی ژ ھه می نقیسه قان و قه کوله ران دکهین کو دپشته قان و ھاریکاربن دگه ل سیلاف دا و قان باده کان و ھه می بهرپه ریټ سیلاف ب بهرھه م و قه ریژیټ خو ب خه ملینن و زهنگین بکهن.

سه‌یدایى من (صادق به‌هائه‌دین ئامیدی)

سه‌عید دیره‌شی

وی ده‌می صادق به‌هائه‌دین ئامیدی سیاری بیبه‌قل بوو د مه‌یدانا توره‌فانیا کوردیدا. ب راستی ژى سه‌یدایى صادق ئیکه ژ وان که‌سیت مله‌تیت وان سه‌ریت خو پى بلند دکهن. سه‌یدایى صادق خاندنگه‌هه‌کا مه‌زن بوو، ب باوه‌ریا من ئەو توره‌فانیت دده‌مى ویدا و پشتی وی هاتین، هه‌می شاگردیت وینه و هه‌تا نه‌و ژى ئەز خو دادنم شاگرده‌کى وی یى بچویک. ئە‌گه‌ر صادق به‌هائه‌دین نه‌با، به‌لکی دا هه‌تا ئە‌فرۆ ژى توره‌یى به‌هدینا یى نزم بیت. لى وی هیزه‌ک و زه‌قه‌ره‌کا مه‌زن دا ده‌ماریت به‌ره‌باییت پشتی خو.

من سەیدا صادق بەھائەدین ئامیدی
روی ب روی نەدیتبوو، لئ دگەل وئیری
ژی چەند بیرھاتن د ناڤەرا من و ویدا
چیبوون، لئیری دئی بکورتی بەحسئ وان
بیرھاتنا کەم:

سالا ۱۹۷۷ئ، ئەز ل رێڤەبەریا
تەقاعدئ ل دەھۆکئ ببوومە موەزەزف.
من مەعھەد ئیسلامی خلاس کربوو،
بەلئ ژ بەر چەند ئەگەرا، وئ سالی
نەچوومە کولیئ، ژبەر وئیری ژئ من ل
تەقاعدئ شۆل کر. بەری سالا ۱۹۷۶ئ،
ھیشتا من دەست ب نفیسینئ نەکربوو،
مەرھەما من نفیسینا رووشان، بەری

وی ھەیامی تنئ من شعر دنفیسین،
شعر ژئ ب ناوایی قافیئ بوو، ھیشتا
ئەز بسەر شعرا نوی ھەلنەببووم،
ئەگەری قئ چەندئ ئەو بوو، ئەز
دگەل فەقی و مەلان دژیام، نانکو د
جھیت دینیدا، د وان جھادا ژئ ھەردەم
نفیسینئ کلاسیکئ کورد ل بەر
دەستت مەبوون، ھیشتا بدروستی مە
کتیب و روژنامەییئ نوی ناس نەدکرن.
ئەگەری دویئ ژئ ئەو بوو کو دویمایا
سالا ۱۹۷۴ئ، ئەم ژ دەھۆکئ دەرکەفتین
و کەفتینە دناڤ شۆرھشیدا و روژنامە
و گوڤار و کتیب دکتیبوون، بەلئ پشتی
ھەرفنا شۆرھشیئ سالا ۱۹۷۵ئ، ئەم
دیسا زفرینە دەھۆکئ. د وئ سالیئدا دەلیڤە
بو من ھەلکەفت، کو کتیب و روژنامان

بخوینم... ئەز دشیم بیژم ئیدی ھیدی
ھیدی ئەز چوومە دناڤ دنیا کتیب و
روژنامادا. پتیا نفیسەفانیت وی دەمی
من ب ریکا نفیسینئ وان ئەو نیاسین.
وی دەمی صادق بەھاء الدین ئامیدی
سیاری بئەقل بوو د مەیدانا تۆرەفانیا
کوردیدا. ب راستی ژئ سەیدایئ صادق
ئیکە ژ وان کەسیت ملەتیت وان سەریت
خۆ پئ بلند دکەن. سەیدایئ صادق
خاندنگەھەکا مەزن بوو، ب باوھریا من
ئەو تۆرەفانیت دەمئ ویدا و پشتی وی
ھاتین، ھەمی شاگردیت وینە و ھەتا
نھۆ ژئ ئەز خۆ دادنم شاگردەکن وی
یئ بچویک. ئەگەر صادق بەھاء الدین
نەبا، بەلکی دا ھەتائەفرۆ ژئ تۆرەیی
بەھدینا یئ نزم بیت. لئ وی ھیزەک و

نقیسین، ھتا نہو ژی ټو دھسنقیس
ل نك من مایه. سھیدایئ صادق د
ھمی ھویركائیټ پھقیټ كلاسكادا
یئ شھرهزا نہبوو، لھورا ژی ھندك
خهله تی د نووبھاریدا كربوون و شروفا
وی بو ھندك پھشا نہیا دروست
بوو. بو میناك ټھف شیرھتا خاری:

ټھی ئی ټھ (كبر) ژ بو خو كریه ھهركه ب
ټھوول ټھ (چ) بكه (چ)، یاشی بگپه ھهركه ب
سھیدای ھوسا خاندبوو:

ټھی ئی ټھ (كبر) ژ بو خو كریه ھهركه ب
ټھوول ټھ (چ) بكه، یاشی بگپه ھهركه ب

رامانا ھردو مالکیت دوئی، قیری و
ټھسمانا ژیک دویره.
ئینا ټھز رابووم، من گوټاره كا پ گازنده
ل سھر وی قهكولینا وی نقیسی و
قریکره گوټاری، گهلهك ل ھیشی مام،
به لاف نه بوو.

پشتی ھنگی من ھزرا خو كر كو،
ټھقه من چكر؟ چاوا من ل سھر
سھیدایئ صادق نقیسی! بهلكی ټھو
جارا ټیکئ بوو ټھز تشته کی ب ئیھتا
به لافکرنئ بنقیسم، ټھز ټھف تھرلانه
و بیسھروبهره نقیسینه کی ل سھر
ټیکئ وھکی صادق بهاء الدین بنقیسم،

زه قھره كا مھزن دا دھماریټ بهرھبایټ
پشتی خو.

سھیدایئ صادق ل ھھر چھه کی بوو،
ل رادیویا كوردی دبوو میھقانی ھھر
ماله كا كورد، ل زانینگه ھئی، گهلهك
شاگردټ زانینگه ھئی بیټ كورد ل بهر
دھستی وی دھركه قئینه، ل كوری زانیاری
كورد، وی د وپریدا گرنگترین رول ددیت،
د رۆژنامه و گوټاریټ كوردیدا دچوو
دمالا ھھر ټیگه ھشتیه کی كوردقه،
كئیټ وی، دیروكا توره قانیا كوردی و
ټھزمانئ كوردی نیشا كوردان دا.

سھیدایئ صادق چھپه ری ژ ھمیا
مھستر بوو بهرامبھر دژمنیت
كرمانجیئ، بهلكی وی خو گوری
سھربلندیا كرمانجیئ ژی كر.

د وی سالیئا، ھھر تشته کی سھیدایئ
صادق دھردكه قټ، من دخاند. ټیدی
من ژی دھسپنكر ھندك جارا بو خو
تشتی رووشان دنقیسی. رۆژھکی -
باش بیرا من ناھیت- گوټارهك ئان
رۆژنامه یهك من كری، قهكولینه كا
سھیدای ل سھر نووبھارا ټھحمه دی
خانی ټیدابوو، من بخو ژی ل بهر
فھقائیئ پتريا نووبھاری ژبهركربوو،
ژبهركو من ھمی رۆژ برۆژ ب دھرس
ل نك مه لای دخاند، ټھو دھسنقیسا
نووبھاری یا من ب دھرس خاندی ژی،
ب قهله می مه لا یاسینی گویی ھاتیھ

«صادق بەھائەددین» و شانازی ب کار
کوردی و چەکنی پێشمەرگەیی

نەھاتیە، چەند روژا من نەھێلا کتیب
ژ ناف دەستت من دەرکەفیت.
سالای ۱۹۸۱ی بوو ئەز چوومە بەغدا.
ئو پشتی من کتیب خۆ وەرگرتی،
ئیکراست چوومە نک سەیدایی
خۆشتقی، خودیژ پرازی صەبری بوئانی.
ما کەسەکنی نقیسەفان ھەبوو
ژ دەرەرا بەھدینا بچیتە بەغدا و

براستی خشیمیە. پاشی من بوو خو ھزر
کر کو ئەفە قۆچانییە دگەل چیاپەکی.
ھەر ژ سالای ۱۹۷۷ی، من دەست
ب کۆمکرنا (قەفتەک ژ ھۆزانییت
نالەندی) کر. سالای ۱۹۷۸ی، پشتی ئەز
چوویمە کولی، من دەست ب لیکدانا
وئ کر، حەتا سالای ۱۹۸۰ی، دەر خاندا
خۆرا من بدویمامی ئینا و پێشکیشی
وہزارەتا رەوشەنبیری یا ئیراقی کر، کو
دەستویریا چاپکرنا وئ بدەن، بەری ئەز
پێشکیشی وہزارەتێ بکەم، من نافەک
دانابوو سەر کتیبی، لی ئەگەلەکی
بدلی من بوو. ھنگی موئویەد تەیب
ژی شاگرد بوو ل بەغدا و ل دەزگەھا
رەوشەنبیری شوئ دکر. من گوئە وی،
نافی کتیبی نەیی بدلی منە. گوئە
من: ھەما بکە (قەفتەک ژ ھۆزانییت
نالەندی)، ئەف نافە گەلەک کەفتە
دلی من، ھەما من نافی وئ راکر و
ئەو ناف دانا سەر.

پشتی من زانی کو دیوان یا دەرکەفتی،
ئەز بلەز ژ نەجەفی سیاربووم و چوومە
بەغدا، دەزگەھا رەوشەنبیری کوردی،
چەند ل بەک ژ دیوانی دانە من، ییت
دی ژ ل سەر مەکتەبا بەلاقربوون،
وہختی من دیوان فەکری و بەری
خۆ دا بەرگی وئ، من چ قوسیریەک
تیدا نەدیت. ئەز باوہر دکەم چجارا د
ژیانا مندا ھندی وئ روژی کەیفامن

جھا چومە كىتبخانا، من قەفتەك ژ ھۆزاتىت نالەندى ل مەكتەبا نەدیت. ئەز پتر دەگرىم و خەمگىن بووم، من ھزر كر، كو دھۆكى ژى كەسى پويته پى نەدايه. بەلى پشتى من پسارا خودانىت مەكتەبا كرى، وان گۆت: بۆ مە هات و د چەند رۆژادا ھەمى ھاتە فرۆتن. ئەفى خەبەرى پېچەكى بېھنا من ئىنا، بەس ھەرى ئالۆز بووم ژبەر رەخنا صادق بەھائەددىن. پشتى چەند رۆژا رەخنا وى دەرەكەفت. من چارپىنچ جارا خاند و خاندەفە، پشتى من ئەو خاندى، چەند كەيفا من ب دەرەكەفتنا كىيى ھاتى، ھند كەيفا من ب وى نقىسینا وى ژى ھات. ئەوى بەرى ھەمى تشتا پىرۆزباھىا من كرىو و گۆتبوو: ((شاگردەكى ھىشتا ل كولى، شۆلەكى ھۆسا كرى، وى پاشەرۆژھكا گەش يا ھەى)). ئەف گۆتتا وى سەرى من بلند كر و پالدام كو پاشەرۆژى شۆلىت باشتىر بكەم.

ئىك ژ داخازىت من دژيانىدا ئەوبوو كو ئەز روى بروى سەيدايى مەزن سادق بەھاء الدىن بىنم، بەلى پا ئەف داخازا من بجه نەھات، وى باركر و ئەو كەسەر ھىلا دلى مند، بەلى ھەتا نوكة ژى سەيدا ئىكە ژ وان سەرۆكانىت ئەز ھىزا خۆ ژى وەرەدگرم..

سەرەدانا سەبرى بۆتانى نەكەت؟! سەبرى بۆتانى دگەل جھىلا جھىل بوو، دگەل پىرا ژى پىر بوو. وى دەمى ھەر كەسەكى دچوو نك وى، بلا چەند قەلەمى وى يى لەواز ژى با، وى ھەر ناقتى ددان و پالدا كوى رژد بىت ل سەر نقىسىنى. وى رۆژى چاوا ب دوىرئە ئەز دىتم، گازى من كر و گۆت: كەيفا من گەلەكا ھاتى كو تە ديوانا نالەندى دەرئخستى. پاشى گۆت: بەرى سەعەتەكى سەيدا صادق بەھاء الدىن ئامىدى ل نك من بوو و مە بەھسى كىيا تە دكر. وى، ئانكو صادق گۆت: ((من رەخنەيەك ل سەر سەعيد دىرەشى نقىسىيە، تۆز لى داقتايە)) من گۆتى: ئەفە سەيدايى صادق دگۆت؟ گۆتى: ئەرى. براستى ئىدى ئاخقتن ژ من نەھات، من بۆ خۆ ھزر كر، مادەم ئىكى وەكى سەيدايى صادق ب نەباشى ل سەر من نقىسىيەت...!!!، وەسا ديارە بكىر قى شۆلى نەھاتىمە... رۆژا پاشتر ژ بەغدا بىرئىكەقتىم بۆ دھۆكى، كىتەب ھەر دناف دەستىت من دابوو، جار من بەرىپرەت وى قەدەدان و بەرى خۆ ددایى، جار ژى من ھزرا رەخنا سەيدايى صادق دكر، كا دى كەنگى دەرەكەفت و خەلك دى بۆ من چ بىزىت!. ب قى سەرۆبەرى گەھشتمە دھۆكى. بەرى ھەمى

ئەلبۆما شکییت صادق بههائەدین نامیدی

خویندنگهها نامیدی ۱۹۲۸

۱۹۴۴

۲۷-۹-۱۹۴۷ ھ لہ پچہ

۱۰ ئيساننا ۱۹۷۰

جشاتا رهوشه نيبيري يا كوردي ۱۹۷۲

سەرھادانا وەفدا ئیکەتیا ماموستایین عیراقتی بۆ وەلاتی مسری و وینە دگەل سەرۆک جەمال
عبدالناسر ل ساڵا ۱۹۵۹

ڕۆژگار پێش (۴۰) ساڵ لەمەوبەر، کێمەئیک لەڕۆشتیرانو ئەمیان کوردی ئەم وێنەدا بۆ کۆکردنەوە.

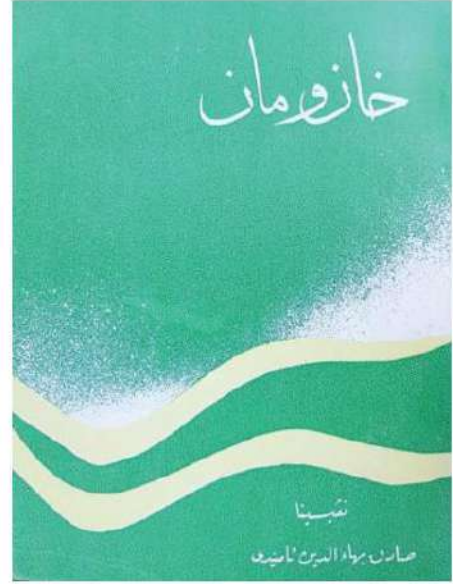
۲- ریزی دووم بە
دانیشتنەو: -

- ۱- نوری صلیب شاموس (سلیمان)
- ۲- مەرت طاهر (کوبە)
- ۳- فۆزی جیل صائب (سلیمان)
- ۴- مەرت محەد بابان (سلیمان)
- ۵- جلال قادر (ھەولێر)
- ۶- شیخ فلیب (لەئروش)

۱- ریزی یەکەم بەپێوە: -

- ۱- سادق سەدە الدین (سەدە)
- ۲- محەد کریم (سلیمان)
- ۳- فەریب مەسحەر (کوبە)
- ۴- خلیل محەد حوشنار (سەقلاو)
- ۵- پۆتس زۆف دڵدار (کوبە)
- ۶- جیل رشید (سەدە)
- ۷- طاهر احمد حوزی (کوبە)
- ۸- محەد حوز (حەمەزەش) (کوبە)

**صادق به هائه دین
ئامیدی
و خزمهتا
رهوشه نیریا
کوردی
(خان و مان)
وهك نمونه**

ئیسماعیل بادی

رەوشەنبیریا کوردی یە، گەلەك تشتیت نەپەنی تیدا ھەنە و ھەتا مروف نەخوینیت، ب سەر ئاوايی وی یی نقتیسینی ھەلنايیت.

ل دويف وان بياڤیت ل سەری مە داینە نیاسین، دئی بەرھەمی وی لیک پارڤە کە یین:

أ- زمان و زمانفانی

ب- ئەدەبی کلاسیکی

- توێژاندن و ساخکرنا دیوانین کلاسیکان

- ڤەکولین ل دۆر ژيانا ھۆزناڤتیت کورد

- پینشگۆتتا پەرتوکیت نقتیسەران

ت- فولکلۆر

پ- چیرۆک و زارڤەکر

أ- زمان و زمانفانی

- پەرتوک: بەرھەمی دەستپیکنی یی نقتیسەڤانی مە، لایین زمان و ریزمانا کوردی - کرمانجی- بوویە، د ڤی بیاڤی دا کۆمەکا باش یا بەرھەمان گەھاندبوونە چاپی، کو ھەتا نوکە ژى گرنگی و سەنگا خو ھەیە. ژ وان پەرتوکیت چاپکری:

۱- ئیدیەمیت کوردی: سالا ۱۹۷۳ ل بەغدا چاپکرییە، ژ بەلاڤکرییت کوری زانیاری کوردە، ب قەباری مەزن دابوو چاپکرن، ئیدیەم یا نقتیسی و پاشی رافا وئی و ل دويفرا رامان ب زمانن عەرەبی د (۱۶۰) بەرپەران دایە. پاشی چاپا دووی ژلایین دەزگەھا سپیریز یا چاپ و ھەشانن ل سالا ۲۰۰۵ دا چاپکرن ڤە.

د بیاڤی خزمەتکرنا رەوشەنبیریا کوردی دا، ژ ھەر لایەکی ڤە بیت، ھندەك نقتیسەڤان ھەنە خزمەتا وان یا بەر بەلاڤە و شیاینە د گەلەك بواران دا خزمەتی بکەن. چ خزمەتا زمان و ریزمانا کوردی، چ ساخکرن و ڤەژاندنا ئەدەبی کلاسیکی، یان ژى بیاڤی فولکلۆر و کەلتووری کوردی، زیدەبارى نقتیسینا بوارەکی ئەدەبی ھەکو (چیرۆک، ھۆزان، رۆمان و شانۆ ھتد..).

سەیدایین ناڤدیر (صادق بەھائەددین نامیدی)، ئیکە ژ ئەڤان نقتیسەڤانان کو د ژيانا خو یا دژوار و پڕ ھەستیان دا؛ شیایە د ئەوان ھەمی بواریت مە ئاف لیتیناین دا خزمەتی بکەت. کو بەرھەوامی دایە ھەمی بیاڤان و بەرھەمەکی باش ل پاش خو ھتلايە و بەرھەوام خواندەڤان و نقتیسەڤان مڤای ژى دینن.

د ژيانا خو دا، سەیدایین صادق ئەو بیاڤیت رەوشەنبیری ھەمی بریڤە برینە بیی کو کیماسییەك بکەڤتە د بەرھەمی وی دا، یان پتر گرنگی بەدەتە لایەکی، تنن لایەنی ئەدەبی یی داھیتانی ھەکو ھونەرەك، ژانرەك لایین چیرۆکی ل ھەمبەر بیاڤیت دی بەرھەمی وی کیمترە.

ل دويف بەرھەمی وی یی چاپکری، ئەم دشین پارڤەکرئەکی بکەین، داکو گرانی و سەنگا بەرھەمی وی د ھەر بیاڤەکی دا پینشچاڤ بیت، کو ب دیتنا مە ھەر بەرھەمەك خزینەیا

لسهرشان خالان پارقه کهین:
- توێژاندن و ساخکرنا دیواتین
کلاسیکان:

۱- دیوانا مه‌لایئ جزیری:
سالا ۱۹۷۷ ژلایئ کوری
زانباری کورد فه هاتییه
چاپکرن، گرنگترین دیوانا
هۆزانفانه‌کی کلاسیکی
کورد نه‌مازه ب کرمانجی،
ژ (۶۴۰) به‌په‌ران پیکهاتییه،
و (۱۲۲) هه‌له‌ست
تیدانه، هه‌تا نوکه
پشتی یا زفنگی
باشترین دیوانا
مه‌لایئ جزیری یا

توێژاندییه هاتییه چاپکرن.

۲- دیوانا په‌رتویی هه‌کاری: سالا ۱۹۷۸
ل به‌غدا چاپبوویه، ژ به‌لافکرین
ده‌زگه‌ها ره‌وشه‌نیریا کوردی یه، (۱۷۵)
هه‌له‌ست د ناڤ (۲۳۸) به‌په‌راندا
چاپبوینه.

۳- نوبهارا سه‌یدایئ مه‌زن ته‌حمه‌دی
خانی: ژ به‌لافکریت کوری زانباری
کورد، سالا ۱۹۷۹ ل به‌غدا، د (۹۵)
به‌په‌ران دا هاتییه توێژاندن و
به‌ره‌ه‌فکرن و چاپبوویه.

۴- مه‌ولویدا مه‌لایئ باته‌یی: سالا
۱۹۸۲ ژلایئ نه‌مینداریا گشتی یا
ره‌وشه‌نیریا و لاوان فه چاپ بوویه،
ژ (۷۶) به‌په‌ران پیکهاتییه. دگه‌لدا
ژی، (عه‌قیدا ئیمانئ) یا هۆزانفان
نه‌حمه‌دی خانی چاپبوویه.

۲- ریزمانا کرمانجی: سالا ۱۹۷۶ ب
رۆنیویئ هاتییه چاپکرن، ژ
(۱۵۶) به‌په‌ران پیکهاتییه
و تنئ لایه‌کی به‌په‌ری
هاتییه نفتیسین چونکی
وه‌کو ستینسل چاپبوویه.
قه‌بارئ مه‌زنه.
۳- ریزمانا کوردی-
کرمانجیا ژوری و ژیری یا
هه‌فه‌رکری: سالا ۱۹۸۷
ژ لایئ زانکویا
سه‌لاحه‌دین فه
هاتییه چاپکرن،
ئه‌وژی پشتی
وه‌غه‌رکنا وی. ژ

(۴۸۱) به‌په‌ران پیکهاتییه ل به‌غدا
چاپ بوویه.

- به‌نامه‌یین رادیویئ: هه‌ر ل فه‌کرنا
رادیویا کوردی ل به‌غدا، سه‌یدایی
به‌نامه‌کی هه‌فتیانه ل ئیزگا کوردی
هه‌بوو، تیدا چاره‌یا گروگرفتیت زمانی
دکرن.

- گوتار: د بیافی گوتار نفتیسین دا،
سه‌یدایی گرنگیه‌کا مه‌زن ددا گوتار
نفتیسین و هه‌ژماره‌کا مه‌زن یا گوتاریت
وی ل دۆر زمان و ریزمانا کوردی بوون
لسهر به‌په‌ریت رۆژنامه و گوڤاریت
کوردی به‌لافکرینه.

ب- ئه‌ده‌بی کلاسیکی: د بیافی ئه‌ده‌بی
کلاسیکی دا، نفتیسینت وی دبنه‌چهند
پشک، د هه‌میان دا وه‌کو پندقی کار
کریه و به‌ره‌م هه‌بوویه، کو دی

- ریز و سەرو بەریت ژئینانی و
 كەفنه شەھیان و گۆفەند: پەرتوكەكا
 فولكلۆرى يە ل دۆر نافونیشائیت خویە،
 دەزگەھا رەوشەنبیری و بەلافكرنا
 كوردی ل ساللا ۱۹۸۴ چاپكرییه، كو پشتی
 وەغەرا سەیدایی صادق دەركەفتییە.
 ژ (۱۲۰) بەرپەران پینكھاتییە، تیدا ل
 دۆر سەرو بەریتی ژئینانی و سترائیت
 فولكلۆری ئەویتی د بەریتی دا دەھانە
 گۆتن ب ناوایەكی جوان ھاتینە نقتیسین
 و بابەت ھاتییە دارشتن. كو پتیریا وان
 سترانان بیت ھەمكی تۆفی نە.
 - ژ فولكلۆری كوردی: ساللا ۲۰۰۲ ل
 ھەولیری ژلایی وەشانخانا ئاراس
 فە ھاتییە چاپكرن، پەرتوك ژ (۳۲۰)
 بەرپەران پینكھاتییە و تیدا كۆمەكا
 مەزن یا بەیت و چیرۆك و سەرھاتییان
 ھاتینە نقتیسین. وەكو بەیتا كەلھا
 دەمدی، سیسەبانی، زەمبیلفرۆش،
 ھەروەسا داستانا مەمى ئالان، لگەل
 چەندین سەرھاتی و چیرۆكین فولكلۆرى
 تیدا ھەنە.
 ت- چیرۆك و زارفەكرن: سەیدایی
 صادق ئەف ژانری ئەدەبی ژى نقتیسییە
 و شیاپە ب جوانترین ئاوا دەربیرینی
 ژ كەتوارتی كوردەواری بکەتن، ھەر
 چەندە وەكو ھونەری چیرۆكا ھونەری
 دییت نەوەكو پیدقی بیت، چونکی
 نقتیسینا فان چیرۆكان سەیدایی مەرەم
 پى ھەبوویە، بەلى د ئاستەكی دیتردا
 بەھا دایی كو لایی زمان و ریزمانا
 كوردییە.

- فەكولین ل دۆر ژيانا ھۆزانفائیت كورد:
 - ھۆزانفائیت كورد: ژ بەلافكرییت
 كوری زانیاری كورد ل بەغدايە، ژ (۶۲۴)
 بەرپەران پینك دەھیت، تیدا نۆزدە
 ھۆزانفائیت كورد داینە نیاسین، ژین
 و ژیارا وان بەرچاف كرییە و فەكولین
 ل سەر كرینە. زیدەباری وان گوتاریت ل
 گۆفاراندە بەلافكرین.
 - پینشگۆتتا پەرتوكین نقتیسەران: د ژيانا
 خۇدا، نەمازە د سالییت ھەفتییان
 دا، چەندین پەرتوك ل دۆر ھۆزانى و
 ھۆزانفانا ھانە چاپكرن، ئەویتی فیایی
 سەیدا پینشگۆتتەكی بو بنقتیسیت،
 ھۆزانفانی باشتر بەدەتە نیاسین، یان
 ھیزەكا دی بەدەتە پەرتوكی، سەیدایی
 ب قەلەمى خو پینشگۆتن نقتیسینە،
 وەكو:
 - ژيانا ئەحمەدی خانى بو چاپا (مەم و
 زین) ل ھەولیری ژلایی گيو موكریانی
 فە ل ساللا ۱۹۶۸ ھاتییە چاپكرن.
 - ژيانا ئەحمەدی نالەند بو دیوانا
 ئەحمەدی نالەند (موخلص) ن یەرگی
 ئیكی ژ چاپا ئیكی یا سەیدا خالد
 حسین بەرھەفكری و ساللا ۱۹۷۱ ل
 دەھوكی دایە چاپكرن.
 - بەراھیەك بو دیوانا (بشكۆژەك ژ
 باخچیت كوردستانى) یا ھۆزانفان
 (محمد أمين ئاغا ئاكرەیی، ل دەھوكی
 ساللا ۱۹۷۱ چاپبوویە.
 پ- فولكلۆر: كۆمەكا بەرھەمى
 فولكلۆرى ھاتییە كۆمكرن و نقتیسین و
 چاپكرن، وەكو:

ناقھەرۆکا (خان و مان)ئ:

پەرتوك ژ پینچ پشكان پینك دەھت، پشكا ئیكی ژ بەرپەریت (۸-۲۸) ھەدگریت، چیرۆکی (مالا بەختیار و سەر و دل خوۆش، ئیفتاریه کی ل مالا مەمن، سەرەدانا مالا لەوھندی، ل ناف رہزی) کول ساللا ۱۹۶۳ ھاتینە نقتیسین. پشكا دووی نقتیسینا چیرۆکی ب مفا وەرگرتن ژ سەرھاتییت فولکلۆری کوردی، تیدا سەیدایی (۷) ھەفت چیرۆک نقتیسینە، ئەوژی ئەف سەرھاتییه؛ بوینە بنیاتی دارشتنا چیرۆکان:

- کارکەری خو بە، خوشتقی خەلکی بە.

- خالا خارزا راکن، ماما برازا بن ناخکرن.

- ھەر ئەو واره، بەلی نە ئەو بہارە.

- یا گران بە، دا یا گرافی بی.

- ھەچی گوهی خو نەدەتە زانا، دی لی دیار بن نیشاتییت پیتشەمانا.

- شیر ھەر شیرە، چ ژنە چ میترە.

- دزی خومالە، دەرگرتنا بەتالە.

د ناف ھندەك ژ فان چیرۆکاندا، سەیدایی وەکو دانوستاندن بکار ئینایە.

پشكا سیی ژ پەرتوکی، مفا ژ گرفتارییت سەردەم ل کوردستانا عیراقی ھەرۆک نقتیسەفانی ناف لیئینای ل ناف جفاکی

کۆرەواری وەرگرتییە، ئەو نەخوۆشی و شەر و نەفیانیت د ناقبەرا خەلکی

گوندادا پەیدا دبوون ژ ھندەك کار

- خان و مان: ئەف پەرتوکه ساللا ۱۹۸۱ ھاتییه چاپکرن. بو فیرخاز و قوتابییت کورد ل زانکویا بەغدا د سالیت شیتسا و ھەفتیان دا نقتیسینە، کو ھینگی سەیدا ماموستا بوویە ل زانکوی. پەرتوك ژ پینچ پشكا د (۲۶۴) بەرپەراند پیکھاتییه.

پ- چیرۆک و زارفەکرن: ئەف ژانری ئەدەبی وەکو پیدقیهک ھاتییه نقتیسین، کو بو قوتابییت کورد بوویە لگەلدا ژی بو رادیویا کوردی یا بەغدا، دا وەکو زارفەکرن بەینە بەرھەفکرن و پیتشکینش کرن. لگەل پەرتوکا (خان و مان) دا دو زارفەکرن ھاتینە چاپکرن، ل ناف بەرپەریت ۲۰۲ - ۲۵۰ یی دانە.

خان و مان، خواندنگەھا فیربوونا زاری کرمانجی یە:

مەرەم ژ نقتیسینا قی پەرتوکی، وەکو چیرۆک و تەمسیلیان، نقتیسەفانی وی سەیدا صادق دبیژیت: «ئەز پیدقی پرۆسا (نثر) بووم کو بدەمە شاگردیت خو ەگەل ھۆزانا کو بخوینن، ھوی زاری کرمانجی بن نەمازە شاگردیت ب زاری سۆرانی دخوند و تاخفتن. من دەست ب نقتیسینا چەند چیرۆکییت کورت کر کو د دەرسیدا بخوینن و شروقه بکەین و چەندی ژ بەر کەین.» پاشی دبیژیت: «چیرۆکا من یا ژ ریتشە بو کارەکی و رامان و پەژنەکا رۆشنیری بوو» (.)

- سەیدایی مەزن مەلا یەحیایی مزویری.
- عیسی دەلا.
- بەکر بەگ ئەرزى.
- ناقدەل.
- ھەقال.

دیمەنى دووی، ب نافی (رۆزا پاشتر ل دیوانا سى پى ئىقاریەکا درەنگتر)، دیمەنى سى (رۆزا پاشتر سەعت چاری ئىقاری ل دیوانا سى پى)، دیمەنى چاری (ئىقاریا رۆزا پاشتر ل دیوانا سى پى ل خوندکارگەها ئامیدی). ئەف زارقه کرنه ژ بەرپەرى (۲۰۲- ۲۵۰) فەدگریت.

د فان دیمەنان دا سەیدای وەسا ب شەوق ئىسىنە دەما مروف دخوینیت ھەر وەکو پشکا پىنجى ژ پەرتوکا (خان و مان)، چىرۆکەکا ب تى یە کو سەرھاتیەکا ناقدارە ل ناف گەلى كورد ب نافی (ژنابا بى بەخت)، مفايەكى مەزن ژ سەرھاتیىت فولکلورى كوردی وەرگریتیه.

بۆچی مە (خان و مان) ھەلبێژارت؟

بۆچی مە ئەف پەرتوکە ژ کۆما بەرھەمیت (ئامیدی) بیت چاپکری ھەلبێژارت؟ ھەر چەندە ھندەک پەرتوکیت وی بەردەوام دبنە جەئى لى زفرینى و ژیدەر ژبو ئىسىنى ل دۆر ئەدەبیاتا كوردی، نەمازە

و تشتیت گریدایی ب کارى وان یى رۆژانەفە، دلماین ژى پەیدا دبوو. د ھندەک چىرۆکان دا وەکو چىرۆکیت زارقه کرنى ئىسىنە بو رادیویا كوردی مفا ژى ھاتیە وەرگرتن وەکو چىرۆکیت تەمسیلیا کار پى کریه. ئەف ئارێشە سەیدایی کرینە بابەتى دارشتنا چەند چىرۆکان وەکو:

- چىرۆکا زارقه کرنى ب نافی (شەرى رەزفانان).
- ژ گرفتاریت سەردەم (دافدوزیا بەقالا).
- شەفا سە و یەكى کانوینا مەزن، دوپاھیا چلى زفستانى شەفا ئەبھوتى یە.

- شەر و ھنگامیت ل نافەرە شفانان ل سەر کانی بیت چیايان ل زۆمان دبن. شەر و ھنگامیت ل نافەرە جۆتیار و رەزفان و شفانان د دوپاھیا ھافینى ل کوردستانى دبوون. ئەف چىرۆکە سەرھاتیە ژ بەرپەرى (۱۶۵- ۱۹۵) فەدگرن.

پشکا چاری چىرۆکەکا زارقه کرنى یە ب نافی (کەفنهوار)، سەردەمى میرى ئامیدی سماییل پاشای ئەوئى سالا ۱۷۶۸ئى حوکم گیرای و سەردەمى وی ھەر وەك ئىسىفەفان ئاشکرا دکەت کو چاخ و دەمى ناشتى و تەنایى ل دەفەرە بەھدینا بەلاقبووی. چىرۆک ژ سى دیمەنا پىک دەیت، دیمەنى تىكى زارقه کەرىت وئى: - میر سىفدین.

كو قەدگەپیت بو سالیٲ شېستان
و حەفتیان، هیشتا زمانی كوردی یی
پاقژ بوویە ژ پەییف و زاراقیٲ بیانی،
لەوا دەما مرووف دخوینیٲ؛ هەست
ب خۆشیه كئ دكەت و چێژە كئ ژئ
و ەردگریٲ.

بوچی ناڤی وی کرییه (خان و مان)؟

خان و مان د ناڤ زمانی كوردی دا،
دبیت مرووف بشیٲ چەند پامانا
بدهٲ، بەلئ سەیدیای رییَا كورتكری
و لسەر بەرگئ پەرتوكئ ب زمانی
عەرەبی نڤیسییه (المسكن و الماوی)،
ئەفەژئ وەك دبێژن یا پری پیستی
خو مەعنایه لدویف ناڤەرۆكا چیرۆك و
سەرھاتیٲ د ناڤ پەرتوكئ داہە.
ھەرەسا ئەف ناڤونیشانە، پەیفەكا
لیكداہە د زمانی مە دا و ژمیژە د
چیرۆکیٲ فولكلوری دا ھاتیہە بكارینیان
و ەكو د چیرۆكا زارۆكان دا (زەنگ و
بەنگ) دا لدەمئ بزنی گازی كاركا دكەت
و دبێژیٲ:

زەنگا من .. بەنگا من
شیری سپی یئ د گوھانا
گیانی شینە ل بن ددانا
دەری ل دەیکا خو فەكەن
دا بیٲە خان و مانا ()

ھەرەسا ھۆزانڤانی كورد پەرور و
ناڤدار (ئەحمەدی خانی) د (مەم و
زین)یدا چەند جارەكا ئەف پەیفە

پەرتوكا (ھۆزانڤانیٲ كورد). بەلئ
مە پەرتوكەك ھەلبژارت كو مەرەم ژ
نڤیسینا وی پتر خزمەتكرا زمانی كوردی
و زاری کرمانجی بوویە، ھەرەسا بوچی
سەیدیای صادق ئەف ناڤونیشانە ژ
پەرتوكا خو را ھەلبژارت؟ دیٲ ب كورق
بەرسڤا ڤان پرسیارا دەین:

ئیک: ژ نەو ەكھەڤیا پەرتوكیٲ دپتر
ئەو ە كو یا زەنگینە ب پەییٲ
رەسەنیٲ زمانی كوردی- زاری
کرمانجی- و نھۆ پتریا ڤان پەیفە ھاتیہە
پشتگوھ فە ھافیٲن و ژبیرکرن. بکارینیانا
وان گەلەك یا کیمە كو پتریا وان
گریدایی ژین و ژیارا خەلکئ گوندیٲ
كوردستانی نە.

دو: سەیدیای صادق د فئ پەرتوكئ دا
ب ھویری بەحسئ ژیانا گوندا کرییە،
ژبلی ئەو ناریشیٲ دكەڤنە د رییَا وان
دا، ئەفە ھەمی دبنە تشتەكئ نوی
بو دەمەكئ دیارکری ھاتبنە نڤیسین
كو شاگرد و قوتابیٲ ب زمانی كوردی
ل بەغدا دخواند، نەمازە ل دەڤەرا
بەھدینا گەلەك دكیم بوون.

سەیدیای گەلەك مفا ژ گۆتن و پەژن
و ئیدیۆمیٲ كوردی و ەرگرییە كو
تایبەتەندییا وی بوویە د زمانی كوردی
دا، دیسان ڤایە ب رییَا ڤان چیرۆكا
و سەرھاتیان خۆشیه كئ بدەتە
خاندەڤان و گوھداری رادیۆیا كوردی
كو گەلەك ژئ ل ویڤی ھاتیہە خواندن
و بوینە زارڤەكرن ().

ھەرەسا دەمی نڤیسینا ڤان بابەتان،

ناقئىت كەس و قارەمانىت چىرۆك و سەرھاتىيان؛ ھەمى كوردى بن و يىت كولى و دەمى ل گوندا دەھانە بكارئىنان و ناڧ لى كرن.

ژ لايەكئى دىڧە ناڧەرۆكا چىرۆك و سەرھاتىيت د (خان و مان) یدا، ھەتا نەڧرۆكە ژى ھندەك ژ وان ئارتىشە و و رەوشت و تىتالىت بابەت لسەر ھاتىنە نقئىسین، ھەرى د نڧامە دا و باوھرناكەم چ جارا بدووماھى بھىن، نەمازە رەوشت و تىتالىت كوردەوارى پشكەكا مەزن ژ بابەتئى جڧاكاناسىن (ئەنڧرېۋلۆژىيا) ڧەدگرىت. ئانكو ھەر كەسئى دڧئىت شەھەرەزايى رەوشت و تىتالان بىت و چەندەكئى ژئى بزانىت، ڧەرە ڧان چىرۆكان بخوونىت، دا كو باش شەھەرەزايى ڧئى چەندئى بىت ب تايبەت ل دەمەكئى وەك نوکە كو ژيانا كوردەوارى ل گوندا گەلەك و گەلەك يا ھاتىيە گوھۆرىن و بوويە پشكەك ژ ژيانا باژىران. ئەوژى ڧەدگەرپىت بۆ نەمانا گوندا و ویرانكرن و سۆتتا وان ل ئەنڧالىت پەش، ئەڧ ساخلەتت كوردەوارى ھىدى ھىدى ھاتنە گوھۆرىن و ژىپركرن، كو لگەل ژيانا نوکە ل باژىران ناگونجن.

بكارئىنايە وەك دڧئى بەيتىدا دىڧئىت:

بۆ شىوھن شىن د خان و مانان
ڧرىاد گھانە ئاسانان ()

يان ژى ل جھەكئى دى دىڧئىت:

ئاگر كو دگرته خان و مانان
وئى گرتە ب گازى و ڧغانان ()

بەيتا دووماھىئى ژ چىرۆكا زەنگ و بەنگى، ئامىدى د پەرتوكا خو دا ل بەرپەرى (۲۳۹) ئەڧ چەندە دەست نىشانكرىيە و ھەر دوو ھوونە د پەراوئىزى دا نقئىسىنە:

- ناڧەرۆكا چىرۆكان:

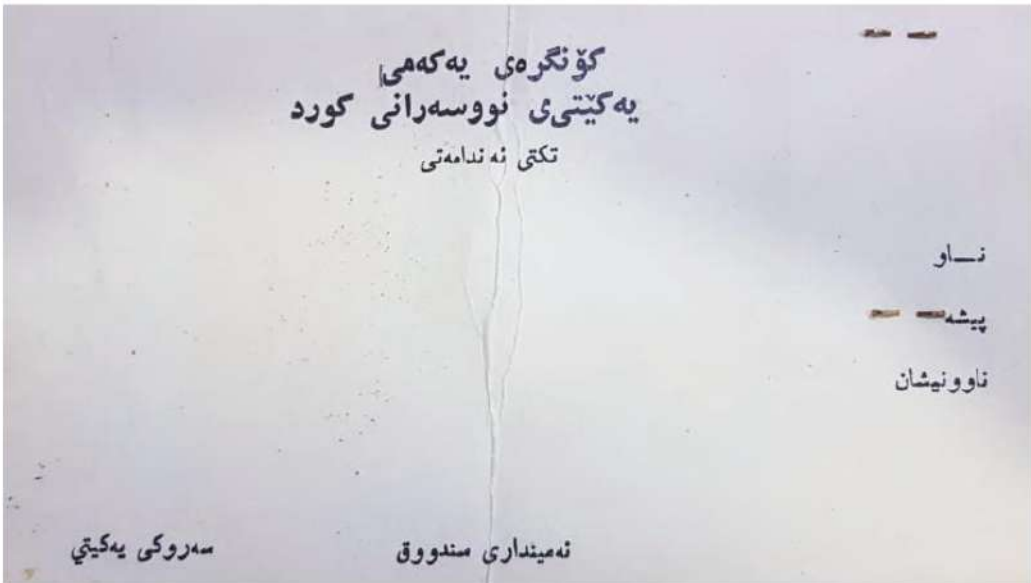
(ئامىدى) خويا دكەت چەندىن سەرھاق بوينە ھىڧئىنى نقئىسىنا ڧان چىرۆك و تەمسىلىيان يىت زارڧەكرنى و چەندىن ئىدىيەم و گۆتئىت مەزنا تىدا ھاتىنە و ل دووىڧ رويدانىت چىرۆكان شىايە تىدا شروڧە بكەت و دبەتە زانىن كا بىناىئى گۆتئى ژ چ ھاتىيە، يان كەنگى دئى ھىتە بكارئىنان. ژلايەكئى دىڧە نقئىسەڧانى بزاف كرىيە

ژىدەر

ڧولكلۆرى يىت زارۆكان، بەغدا - ۱۹۸۰، بپ ۱۰۳ - ۱۱۲.
- ئەحمەدئى خان، مەم و زىن، شروڧەكرنا: ئەمىتن ئوسمان، بەغدا - ۱۹۹۰، بپ ۳۳۹.
- مەم و زىن، ھەمان ژىدەر، بپ ۲۶۹.

- صادق بھاءالدىن ئامىدى، خان و مان، بەغدا - ۱۹۸۰، بپ ۳.
- ئىسماعىل پادى، صادق بھاءالدىن ئامىدى و كاروانچ رەوشتبىريا كوردى، دھۆك -، بپ ۴۱ - ۴۲.
- عبدالرحمن نەڧسەبەندى، ھەبوو.. نەبوو - چىرۆكىت

نہ لبؤما بہ لگہ نامہ ییت نہ دەبی ییت صادق بہ ہائەدین

هه زمانزانی کورد صادق بههائەدین نامیدی و بابهتەکی گرنگ ل دوور زاری کرمانجی

به رهه فکرن: سهردار هیتوتی

ناسته نگیت دریکا ئیکبویینیا زمانی کوردی دا

«صادق به‌هائه‌دین» ل ستودیویا رادیوی

صادق به‌هائه‌دین، فه‌کوله‌ر و نه‌زمانزان و خه‌مخوړی کرمانجی، ل باژیری ئامیدی، پایته‌ختی می‌رگه‌ها به‌هدینان، ل سالا ۱۹۱۸ ژ دایکبوویه، ده‌ستپیکا خاندنی ل به‌ر ده‌ستی بابی خو فیربوویه و ب زانست و خاندنا دینی ده‌ستپیکریه و پاشی ل ئامیدی ده‌ست دایه خاندنا سه‌ره‌تای و بو تمامکرنا خاندنا ناغه‌ندی و به‌ره‌ه‌قی قه‌ستا باژیری موپسل دکه‌ت

و ل سالا ۱۹۳۹ دوانافنجی ل موپسل بدوماهی ئینایه، و ل سالا ۱۹۴۴ ژی دچپته مالا ماموستایان ل به‌غدا و خاندنا خو بدوماهیك دئینیت.

صادق به‌هائه‌دین، ژ به‌ر کوردبوونی و ه‌زا وی یا مه‌زن بو ملله‌تی وی ده‌پته سزادان و ده‌پته فه‌گوه‌استن بو باژیری هیت ل پارێزگه‌ها رومادی، ناقبری به‌ری هنگی کاری ماموستایه‌تی ل ده‌ووک و هه‌له‌بچه و که‌رکوک و سلیمانین و زاخو کریه.

صادق به‌هائه‌دین ل سالا ۱۹۵۹ وه‌ک هاریکاری ریقه‌به‌ری گشتین خاندنا کوردی ده‌ستبکار دبیت و هه‌تا سالا ۱۹۶۶ د قی ئه‌رکیدای بی به‌رده‌وامبوو.

صادق به‌هائه‌دین ئیکبوو ژ خوینده‌فائیت به‌رده‌وام بیت گوڤارا هاوار و قی گوڤاری زی‌ده باندوور لسه‌ر ره‌وشا وی یا ره‌وشه‌نه‌زیری کریه

و پالده‌ر بوویه ژ بو نفیسینا گوتار و بابه‌تان د ناف گوڤار و روژنامه‌یان دا، هه‌روه‌سا د گوڤارا هیوا دا یا یانه‌یا سه‌رکه‌وتن بابه‌ت هه‌نه‌دگه‌ل گوڤارا روناهی و ده‌فته‌ری کورده‌واری و به‌یان و روشنی‌بوئی و نوسه‌ری کورد و روژی کوردستان و گوڤارا کوری زانیاری کورد و د رادیویا به‌غدا پشکا کوردی ژی بابه‌تیت هم‌فا پیشکیش کرینه.

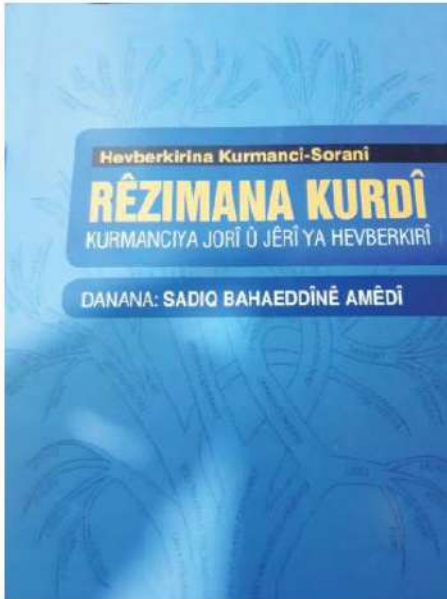
صادق ئه‌ندامی کوری زانیاری یی زمانی کوردی بو، هه‌روه‌سا ماموستای زانکویا به‌غدا پشکا کوردی کولیژا ئادابی بوو، و ل سالا ۱۹۸۲/۶/۱۶ کوچباربوویه.

ژ به‌ره‌میت وی یین کو لدویف خوا هیلای:

۱. ئیدیهمیت کوردی ۱۹۷۳.

۲. دیوانا مه‌لای جیزی ۱۹۷۷.

۳. دیوانا په‌رتوین هه‌کاری ۱۹۷۸.

دهنگئى ئوى پهيدا دبیت، بهلى دكىم
بيژه يادا.

۲- ژلاى بيژه يافه، كو كرمانجى نيزيكتره
ئه گهر چى هنده بيژه بهلى كيمتر
دزاريت دى دا په يدا بن.

۳- دهستورئى زمانى فه، كو ژ هه مى
لاييت دى گرنگو بنرخه چكو دهستورئى
زمانى بنگه هو بنياتى ژيك جودا بوينا
زمانيت جيهانى يه و پاراستنا هه
زمانه كى يه ژ كارتيكرا زمانيت هافلى
و تيكه لى دگه لى هه، ژفى لايى فه
زارئ كرمانجى مروفاهينيه كا هه دگه ل
زمانيت ئوروى ژ شان لاييت ژيرى.

۱- نئرو مئ يا

۲- جهناقيت كهسى دا

۳- دهپه نى و نهپه نى دا كو كرمانجى
وه كى زمانى ئينگليزى و فره نسى يه
۴. كرنا ده مئ پاشى چ نيزيك يا دوير،

۴. نهوبه هارا سه يدايئ مه زن
- ئه حمه دئى خانى ۱۹۷۹.
۵. هوزانثايت كورد ۱۹۸۰.
۶. خان و مان ۱۹۸۱.
۷. مه وليدا مه لايئ با ته يى ۱۹۸۲.
۸. ريزمانا كوردى ۱۹۷۶.

با به ته كئى ژ هه ژى خاندئى يئ نه مر
سادق به هائه دين ئاميدى، كو د
گوڤارا چيا، هژمار دوو يا سالا ۱۹۷۱
به لاقبوويه و ژ بهر گرنگيا وى و بيى
دهستكار يكرن، دئى دانينه بهر دهستيت
هه وه بيئت هيژا.

ناسته نگيت دريكا ئيكبوينا زمانى كوردى دا

صادق به هائه دين

د گوڤارا براهه تى دا، ژماره سئى يا سالا
۱۹۷۰ من زنجيرا تيكئى ژفى بابه تى
به لافكر بو، د قئى ژمارا گوڤارا چياى
دا دئى چهند زنجيريت دى لسهر قئى
بابه تى به لافكه يين.

د زنجيرا تيكئى دا ئەم گه هشتبوينه قئى
چهندئى كو زارئ كرمانجى پيتر سه
بزمانين ئوروى فه يه دفان لاييت ژيرى
دا.

۱- ژلاى فونولوجى فه- دهنگافه- دهنگئى
(ف-))، دهنگئى (ئوى) ئه گهر چى
دچهند زاريت خو جهيت لوررى ژى دا

ده‌نگی ئاموریت ماکیانه وه‌ک (قینگه‌فینگک) (فره‌فر)، (تافگه) کو تافگه بیژه‌یه‌کا کرمانجی‌یه بو ئاقا ژ بلندی بو زمینی فه‌دره‌سیت و بکه‌فرا دکه‌فیت وه‌کی له‌جی هه‌کاری یا تینه‌گوتن، کو له‌جی به‌هدینا دبیتنی سویلاف هه‌ر بو وی رامانو مه‌به‌ستی. ده‌نگی (ئوی ئا) کو د سوران و فارسی دا نینه، هه‌ر (کرمانجی دا) دگه‌ل چه‌ند بیژه‌ییت لوری دا.

ده‌نگی (ز) وه‌کی فارسی‌یه د زاری سورانی دا چه‌ند بیژه‌یادا وه‌کی دلسوز- کو بزازی کرمانجی دلسوژ کو دانه‌کاری یا ده‌نگی (ز) لشوینا (ژ) دکرمانجی دا ژ لایئ ژماره‌کا پیتتر ژ نیف ملیونئ لچار نکاریت دیار به‌کری هه‌تا موشئ، کوردیت بکورمانجی لکوردستانا تورکی دئاخشن ئه‌و بناقی (زاذا) بناف کری نه‌ن وه‌کی فارسی دبیتن (زن) له‌جای ((شوینا)) ژن، روز له‌جای (شوینا) روژ. ه‌د.

۲. ژلایئ بیژه‌یاقه، ژ به‌ر هاتنوجونو و تیکه‌لبوینا کوردیت روژه‌لاتا کوردستان و باشوری دگه‌ل ئیرانی و دبن فه‌رمان ره‌وایا -خوندکاری یا- ده‌وله‌تیت ئیرانی، زمانئ فارسی کاره‌کی مه‌زن دزمانئ کوردی لوان جها کری یه، ئو وی کارکنئ ئه‌ف کریاریت ژیری ژئ په‌یدا بوینه:-

۱- ژماره‌کا مه‌زنا بیژه‌ییت دئاخفتنو خویندنو نفیسینی دا ددنه‌کاری د سوران

به‌لی دزاریت دی بیت کوردی بیت کو سه‌ر بفارسی فه، ئه‌ف ده‌مه، ده‌می پاشی تیدا ئه‌شکه‌را نینه.

هه‌که ئه‌م بیته سه‌ر زاری کوردی سورانی موکریان و گورالی کو ئه‌رده‌لانو هه‌ورامی ژئ دگریت دگه‌ل لورری دئ بینین کو ئه‌ف زاریت کوردی سورانی هه‌ورامی لورری پیتتر ژ کرمانجی سه‌ر بفارسی فه‌نه، به‌روفازی زاری کرمانجی بی کو پیتتر سه‌ر بزمانیت ئه‌وروی فه ژ زمانئ فارسی چکو لایئ روژه‌لاتی و باشوری کوردستانی پیتتر دبن ده‌ستی ده‌وله‌تیت بیژه‌نتی پاشی عوسمانی فه‌بون، هه‌ر ره‌نگه ژ به‌ر هندئ ژئ بیت کو توری کلاسیکی یئ کوردی نانکو توری که‌فن بزاریت کوردی، سورانی هه‌ورامی و لورری کیم هاتبته نفیسین ئه‌گه‌ر چی بزازی لورری هه‌ورامانی هه‌له‌به‌ست فه‌هاندی نه، به‌لی هه‌که هه‌قه‌ری کرمانجی بکه‌ی دی بینی نابیته ۱۰٪ ژ سه‌دا ژ توری بکرمانجی هاتیه نفیسین چ هوزان یان ته‌ر بیت.

زاری سورانی کو بویه زاری خویندن و نفیسینی لعیراقی، نیزیکی فارسی‌یه پیتتر ژ زاری کرمانجی ژ فان لاینت ژیری فه:.

۱- فونولوجی ده‌نگی (ف) ده‌ه‌ردو واندا گه‌له‌ک کیمه، ئه‌گه‌ر ژته‌مه‌تی تلپت ده‌ستا بیژه‌ییت ده‌نگی دسورانی دا په‌یدابن، ئه‌و ژئ هه‌می بیژه‌ییت

به هدینا و ههکاری یایه، (کارین) لده فهرا بوتا و کوردستانا تورکی و سوری و سوڤیتی یه دی بیژی نه ز نه شییم، یان نه ز نکارم هه ڤهبری (ناتوانم) بسورانی، (نهمیتوانم) فارسی، ژ بو روهنکرن دی لیسته کا بیژه یت فارسی و سورانی پیش کیش که یین.

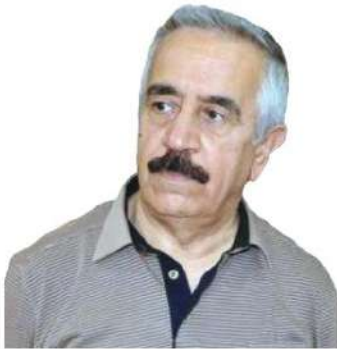
دا وه کی فارسی نه و ژ کورمانجی دویرن وه کی :- توانا، توانین، نه توانم، کو نه کو بیژه یه کا فارسی یه به لکو دروشمی وه زاره تا فه رهه نگا فارسی یه، لسهر هه می کتیب و نفیسارا تینه نفیسین (توانا بود که دانا بود) ئانکو دی یی بکار و بریاری هه کو تو بویه زانا توانا: هه ڤهبری (شیان) لده فهرا

فارسی	سورانی	فارسی	سورانی
تایا	تایا	تایا	تایا
ستایش	ستایش	ستایش	ستایش
سرود	سرود	سرود	سرود
زهمین	زهمین	زهمین	زهمین
دادپهروهی	دادپهروهی	دادپهروهی	دادپهروهی
پهنده	پهنده	پهنده	پهنده
دلسوز	دلسوز	دلسوز	دلسوز
نهمام	نهمام	نهمام	نهمام
ئارهزو	ئارهزو	ئارهزو	ئارهزو
ههمیشه	ههمیشه	ههمیشه	ههمیشه
ابلق	ابلق	ابلق	ابلق
تاینده	تاینده	تاینده	تاینده
رهعنا	رهعنا	رهعنا	رهعنا
درخت	درخت	درخت	درخت
ئه نجومه ن	ئه نجومه ن	ئه نجومه ن	ئه نجومه ن
وه رزش	وه رزش	وه رزش	وه رزش
دیه	دیه	دیه	دیه
ئاسایش	ئاسایش	ئاسایش	ئاسایش
سورانی	فارسی	سورانی	فارسی
بژژک	بژژک	بژژک	بژژک
کوشش	کوشش	کوشش	کوشش
سوپا	سوپا	سوپا	سوپا
روپشتن	روپشتن	روپشتن	روپشتن
نامه	نامه	نامه	نامه
تایین	تایین	تایین	تایین
ئاوله	ئاوله	ئاوله	ئاوله
هه کیز	هه رکز	هه کیز	هه رکز
گوزه رانکردن	گوزه ران کردن	گوزه رانکردن	گوزه ران کردن
نوک	نوک	نوک	نوک
ئه ختەر	ئه ختەر	ئه ختەر	ئه ختەر
ئافره ت	ئافره ت	ئافره ت	ئافره ت
سهوز	سهوز	سهوز	سهوز
خور	خور (خورشید)	خور	خور (خورشید)
هوش	هوش	هوش	هوش
کهوش	کهوش	کهوش	کهوش
و ب فی ئاواپی، باهت هه ری به رده وامه.			

ژێدهر وده ههمن

*گوفارا چیا، ههژمار دوو، سالا ۲، ۱۹۷۱ هه ڤاتیر

صادق بەھائەدینی ئامیدی یی پێشەنگ

موسەدەق توفی

کەین، ھندی پەیوەندی ب نھیسکارانقە ھە ی بەرھەمی وان ئەو پەرتووکەنە یین ل پاش خوە ھیلاین، د قی واریدا سەیدای سادق (۱۰) پەرتووک د ناڤەرا قەبارەیی مەزن و بچویک ل پاش خوە ھیلاینە، مەزترین پەرتووکا وی(دیوانا مەلای جیزی، ۱۹۷۷- بەغدا) و بچویکتینا وان د (مەولیدا

د دەمی ھەلسەنگاندنا ھەرکە سایەتیەکیدا بەری ھەر تشتەکی دئی ل بەرھەمی وی نیرین، قوناغا ئەو بەرھەمە تیدا ئافراندین، کاریگەرییا وان بەرھەمان ل سەر نقشە ھەفچەرخ وی و پستی وی ژ. ل سەر قی بنیاتی دئی ژ قوناغا داوی یای ژیی وی دەسپیکەین، بەری ھەرتشتەکی دئی روومالا بەرھەمی وی

لیتراتورایی ل زانینگهها بهغدا، ئەز پیدقی پروسا (پەخشان - نثر) بووم کو بدمه شاگردیت خو دگهل هوزانا کو بخوینن..

ل فیرئ دئ پرسیارهکئ کهین گهلۆ چما ههتا وی دەمی تیکستەک وهسان نهبوویه سهیدا وهک تیکست بو دەرسگۆتنئ مفای ژئ وهرگریت..؟ بهرسفا فئ پرسیارئ گریدای رهوشا رهوشهنبیری و بهروهردەیی یه ل وی دهقهرئ یا کو سهیدا تیدا ژیاپی و مهزن بووی کو دهقهره بههدینان ئانکو پارێزگهها دهۆکئ یا نهپیه. نهگهر کورته پیدچوونهکئ د رهوشا دهقهریدا بکهین د نافهرا ۱۹۲۱ کو دهولهتا ئیراق تیدا هاتییه دامهزراندن ههتا

مهلائی باتهیی، بهغدا - ۱۹۸۲)، د ههمان دەمدا په‌رتووکی‌ن وی پ‌رانییا واری‌ن ره‌وشه‌نبیری ئە‌ده‌بی کلاسیکی، تو‌یژان‌دنا هۆ‌زان و هۆ‌زان‌فان‌ئین کلاسیک، ریزمان، چیرۆک، کۆم‌کرنا فۆ‌لکلۆ‌ری و ریزره‌سم و تیتالی‌ن کورده‌واری، ئانکو سه‌یدیای تایبه‌مه‌ندییه‌ک دیارک‌ری نه‌بوویه، هه‌رچه‌نده گ‌رنگییه‌ک تایه‌ت د‌دا ریزمان و تو‌یژان‌دنا هۆ‌زان و هۆ‌زان‌فان‌ئین کلاسیکی‌ن کورده‌ و کۆم‌کرنا به‌ره‌می‌ن وان. ب ه‌زرا من ئە‌قه‌ ژئ ژ ف‌ه‌ریژا باندۆ‌را وی دە‌می و وی ژینگه‌هئ بوویه یا سه‌یدا تیدا ژیاپی، ئیکانه سواری فئ مه‌یدانئ یان ژئ ژ کتا کیتما سواری‌ن فئ مه‌یدانئ بوو، له‌وما ژئ پیدقی د‌کر له‌زه‌کا بله‌ز ل کۆم‌کرنا و ف‌ه‌ژان‌دنا وان واری‌ن ره‌وشه‌نبیری بکه‌ت دا‌کو با‌گ‌راونده‌کئ ده‌وله‌مه‌ند یان تیرا پیدقیاتییا وی دە‌می بو‌ نقشئ هه‌قه‌رخ و پشتی خوه کۆم‌بکه‌ت. پشتی شۆ‌رشا ۱۴ تیرمه‌ها ۱۹۵۸ ئ پشکا کوردی ل زانکۆ‌یا به‌غدا هاته‌قه‌ک‌رن، ده‌سپ‌یکا سالی‌ن شێ‌ستان ژ سه‌یدیای هاته‌خواستن ده‌رسی‌ن کرمانجی بده‌ته شاگردان، لئ چ تیکستی‌ن کرمانجی ل‌به‌ر ده‌ست نه‌بوون، له‌وما وی له‌زک‌ر و هنده‌ک تیکست نفیسی‌ن و ک‌رنه به‌رنامه‌یی‌ن خواندنئ بو‌ ده‌رسا کرمانجی ئە‌و ب خوه د‌قی واریدا دی‌ژیت: سالا ۱۹۶۳ ئ ده‌می من ده‌رس د‌گوتنه شاگردیت پشکا کوردی کولیژا

پسمامی خوه یه‌که‌مین چاپکرییا کوردی کو روژنامه‌یا (ژیان) یا سلیمانئ بوو دیتیه و ب په‌یڤ و رینقیسا کوردی ئاشنا‌بوویه .

ئاشنا‌بوونا سه‌یدایئ سادق ب په‌یڤا کوردی نه‌ تنئ ئاشنا‌بوون بوو به‌لکی ده‌رگه‌هه‌ک ل به‌ر وی فه‌کریه و ه‌زرا دانانا نقشته‌کا هه‌قه‌رکریا هه‌ردو زاریت کوردی کرمانجییا ژیری و ژۆری بوویه ه‌یڤی و ئومیدا وی. ئەف نقشته ژی په‌رتووکا (ریژمانا کوردی کرمانجی یا ژۆری و ژیری یا هه‌قه‌رکری) بوو. هه‌روه‌ک سه‌یدا ب خوه د پیشه‌کییا قئ په‌رتووکییدا دبیزیت: ده‌می ل سالای ۱۹۳۶ئ هیژ ئه‌و شاگردئ پؤلا دووی ئاماده‌یی ل مووسلئ و روژناما (ژیان) د خواند جوداه‌ی ل به‌رچاقین وی دیارد‌بوون چ‌ند ه‌زرین خوه دکرن ب درستی تینه‌دگه‌هشت، پشتی سالای ۱۹۳۹ئ بؤ (خواندنگه‌ها بلندا مامۆستایان) چوویه به‌غدا و کۆڤارا (گه‌لاویژ) دیتی و خواندی و ه‌یدی ه‌یدی فیتری زاری سؤرانی بووی و دوئ قوناغیدا کۆڤارین (هاوار) و (روناهی) یین شامئ ژی دگه‌نه‌ ده‌ستان و زاراقتین هه‌ردوووان هه‌قه‌رکرین و جوداه‌یین نافه‌را هه‌ردو زاران بؤ ده‌رکه‌تینه .

دامه‌زراندنا سه‌یدای وه‌ک مامۆستا ل که‌رکووکئ و هه‌له‌بجه و پاشی ل سلیمانئ ده‌لیشه‌ به‌ر وی فه‌کریه‌ باش

سالای ۱۹۵۸ئ و شو‌رشا ۱۴ تیرمه‌هئ یا ئیراقئ روودای، دئ بینین ئەف ده‌قه‌ره د هه‌موو وارین په‌روه‌رده‌ییدا یا پشتگوه‌هه‌ ه‌افیتی بوو، کته‌کا کئما خواندنگه‌ه‌ین سه‌ره‌تایی لئ هه‌بوون، هه‌تا سالای خواندنئ ۱۹۴۵ - ۱۹۴۶ئ چ خواندنگه‌ه‌ین نافنجی و دوانافنجی لئ نه‌بوون، یا ه‌یژ خرابتر ب دریزیا قئ قوناغئ خواندن ل وئ کتا کئما خواندنگه‌هان ب عه‌ره‌بی بوو، به‌روفازئ دگه‌ل ده‌قه‌رین دی یین باشووری کوردستانئ ب تایه‌ت هه‌ردو لیواین هه‌ولیری و سلیمانئ کو خواندن ل قوناغا سه‌ره‌تایی ب کوردی بوو و هه‌تا ناسته‌کی هنده‌ک کۆڤار و روژنامه و چاپکریین کوردی هه‌بوون و خه‌لکئ وان خودانی ره‌وشه‌نبیرییه‌ک کوردی بوون . به‌لئ ئه‌و ریژه‌یا کئما خوانده‌قاین خه‌لکئ به‌هدینان خواندنا وان عه‌ره‌بی و ب ره‌وشه‌نبیرییه‌ک عه‌ره‌بی هاتبوون په‌روه‌رده‌کرن و چ باگراونده‌ک کوردی نه‌بوو. ده‌قه‌ره‌ک یان وه‌لاته‌ک د قئ ره‌وشیدا بیت گومان تیدا نینه‌ دئ یئ بی باگراونده‌کئ ره‌وشه‌نبیری بیت و تیکستین نه‌ده‌بی ل به‌ر ده‌ستان نابن. د قئ ره‌وشیدا سه‌یدایئ سادق به‌هائه‌دین په‌روه‌رده‌ بوو، دوور بوو ژ هه‌رپاشخانه‌کا ره‌وشه‌نبیرییا کوردی د ژیی ۱۸ سالیدا سالای ۱۹۳۶ئ ده‌می خویندکار ل قوناغا دوانافنجی ل مووسلئ ب ریکا شه‌هید عیزه‌ت عه‌بدولعه‌زیزئ

پروژه پیشکەشی م. علائەدین سجادی راگری کولیژی کربوو، لی پروژه بجه نههاتبوو .

د نافیەرا ۱۹۷۱ - ۱۹۷۸ی سەیدا دیتە ئەندامی لیژنا زمانی کوردی و زانستین وی ل (کۆری زانیاری کورد) د گەنگەشە و دان و ستاندتین لیژنیدا ب یە کجاری ئاگادار دیت کو جوداهیبەک نه کیم

کەتیبە د نافیەرا هەردو زارین کوردی کرمانجیا ژیری و ژۆری پەیدا بوویە و قی جوداهیبی پترینی پشکین ئاخفتنی فەگرتینە و هوسان بچیت د دەمەکی نهیی درێژدا دی بنە دو زمانین جودا .

د ئەجامدا سەیدای ب فەر دیتە جودا هیین هەردو زاران هەقەر بکەت دانته بەردەستین کەسائین

پەیوە دیدار، پاشی پشکا کوردی کولیژا ئادابی ل زانکویا سلیمانی ریخوشکەر و هاندەر بوویە کو سەیدا دەست ب بەلافکرنا قی پروژهی ب بەرفرەهی ئانکو پەرتووکا (ریژمانا کوردی کرمانجی یا ژۆری و ژیری یا هەقەرکری) بکەت و سالای ۱۹۸۷ پەرتووکا ناخبری ل سەر ئەرکی زانکویا سەلاحەدین (بەردەوامییا زانکویا سلیمانی)

فیری کرمانجییا ژیری (سورانی) بییت بکاریت پی بپهقییت و بخوینیت و بنقیسیت. پستی کو ل سالای ۱۹۵۶ی دیتە ماموستا ل خواندنگەها (الرافه) ل بەغدا ب پیدفی دینیت ب درستی دەست بەافیتە نقیسینی ب زاری کرمانجیا ژۆری، ب پیشکەشکرنا دو گۆتاران د هەیفه کیدا ل رادیویا کوردی یا بەغدا دەست ب نقیسینا

کرمانجی دکەت. ب روودانا شۆرشا ۱۴ تیرمەها ۱۹۵۸ی دەیفه کە بەرفرەهتر ل بەر وی فەدبیت ل رادیویا کوردی یا بەغدا و ریفه بەرییا خواندنا کوردی ل بەغدا و پتر دەیتە د واری نقیسینیدا، ل سالای ۱۹۶۲ی د بیتە وانەبیژ ل پشکا کوردی - کولیژا ئاداب زانکویا بەغدا و د نافیەرا ۱۹۶۲ -

۱۹۶۶ی دەرسین کرمانجیا ژۆری دەتە قوتابیین قی پشکی، ل فیری پتر پیدفی تیکستان و مژارین ریزمانی دیت کو ل بەردەستان نه بوون . ب نه چاری پشتا خوە ب خوە گەرم دکەت دەست ب بەرهه فکرنا تیکستان دکەت بەرهه می قی چەندی (خان و مان) هزرا بەرهه فکرنا (ریژمانا کوردی یا هەقەرکری) بوو و سالای ۱۹۶۶ی وهک

و ئەحمەدی خانى دهاته‌نیاسین و عه‌لاه‌دین سىجادی د پەرتوو‌کا (مێژووی ئەده‌بى کوردی - چاپا ۱۹۵۳ئى) هه‌تا ئاسته‌كى گرنكى ب فان دو هۆزانه‌نان دابوو، به‌لى ئه‌رى ئەفه‌ تیرا هه‌بوو بیه‌ته‌ بنیات بو ته‌فه‌گه‌ره‌کا نوی...؟ بێگومان نه‌، له‌وما ژى سه‌یدای وه‌ك ئیكانه‌ چالاكفانئى قئى مه‌یدانئى ده‌سه‌پتكر، ژ داویا سالتین شیتستان به‌ر ب ژۆر د كۆفار و رۆژنامه‌یین وئى قوناغئیدا وه‌ك: برایى، برایه‌قى، هاوكارى، رۆژى كوردستان، به‌یان، رۆشنییری نوی و كۆفارا كۆرى زانیاری كورد، هه‌ژماره‌كا هۆزانه‌نانئین كورد سه‌ر ژ نوی فه‌ژان‌دن و ب نقشئى نوی دانه‌نیاسین و زانیاریین نوی ل سه‌ر هنده‌كان ژ وان یین به‌رى هنگى هاته‌ینه‌نیاسین به‌رچا‌فكرن، هه‌تا د فه‌رژئیدا پەرتوو‌كا (هۆزانه‌نیت كورد) د ۶۲۴ به‌رپه‌راند‌ا به‌ره‌مه‌هات و سالا ۱۹۸۰ئى ژ ئالیئى كۆرى زانیاری عیراق - ده‌سته‌ی كوردی هاته‌چا‌پكرن. ب قئى چه‌ندئى یین بقیئت ب كرمانجی بخوینن و بنفیسین و فه‌كۆلینان بكه‌ن بوونه‌ خودان ژیرخانه‌ك موكم كو بكاریت به‌رده‌وامیئى ب چالاکیئین خوه‌ بده‌ت. ب قئى چه‌ندئى سه‌یدای ریا‌زا سه‌یدایین به‌رى خوه‌ ئه‌وین خودانئین خواندنگه‌ها وه‌ك عه‌لى ته‌ره‌ماخى و ئەحمەدی خانى گرت‌ه‌به‌ر، فان هه‌ردو سه‌یدایان وان ب خوه‌ به‌رنامه‌ین خواندنئى بو شاگردین خوه‌ به‌ره‌فكربوون و ب

بیه‌ته‌چا‌پكرن .
ژ قئى چه‌ندی دیاردییت قوناغا سه‌یدایئى سادق ده‌سه‌پتكا ته‌فه‌گه‌ره‌كا نوی بوویه د دیروكا ئەده‌بیات و ره‌وشه‌نبیرییا كوردیدا، ته‌و ژى قوناغا فه‌ژان‌دن و نویكرنا خواندن و نفیسین و ره‌وشه‌نبیرییا كوردی ب كرمانجییا ژۆرى بوو ل باشوورئى كوردستانئى، ئانكو نه‌و قوناغ بوو كو كرمانجییا ژۆرى ژ نا‌فا‌كته‌كا ده‌ستنفیسین نا‌قه‌را زانیین ئایینی و زمانئى ئاخفتنئى و ستران و ده‌قین زارده‌ف بیه‌ته‌ زمانئى پئى خواندنئى و به‌لافكرنئى د كۆفار و رۆژنامه‌ و پەرتوو‌كاندا، لئى قئى ده‌سه‌پتكى چ پاشخانه‌ك به‌یز نه‌بوو، نه‌ ژیده‌ر هه‌بوون نه‌ پەرتوو‌كین چا‌پكرى، نه‌ چالاكفان هه‌بوون نه‌ ژى ده‌لیفه‌ و سازیین پئدقئى بو چالاکیان، كته‌كا چالاكفانان بوون یین هه‌ژمارا وان ژ تلین ده‌سته‌كى نه‌ دبۆرى، ئيك ژ وان و هه‌ره‌ چالاكئى وان سه‌یدایئى سادق بوو، وئى دقیا قئى قلاهیئى پرکه‌ته‌فه‌ و كرمانجیئى ل باشوور بکه‌ته‌خوه‌دی ژیرخان، مه‌ دیت تیکست بو پئدقییا شاگردان به‌ره‌فدكرن، ریزمان به‌ره‌فكر و دانا به‌رده‌ستان، لئى ژیرخانا ئەده‌بیاتا كلاسیك هیتز پئدقئى دبیتئى، هه‌رته‌فه‌گه‌ره‌ك ئەده‌بى ل سه‌ر یا به‌رى خوه‌ ده‌یه‌ته‌ ئا‌فا‌كرن، هه‌تا سه‌رده‌مئى سه‌یدای ده‌ست ب ته‌فه‌گه‌را خوه‌كرى ژ هۆزانه‌نانئین كرمانج ل باشوورئى كوردستانئى مه‌لایئى جزیری

قى بارى ژ نھو پتقە دقتىت مروقتىت
بھىزل سەر خو ھەلگرن نە داكەفتى
و بى ھىز و بى قەزەنىت (وھك) من .
ئەز دىيژم سەيداي ب قى كارى وجەك
گەھاندىيە مللەتئ كورد و باندورا
كارى وى ھەتا نھا يا بەردەوامە و
ئەف ژىرخانا رەوشەنبىريا مە نھا
ھەى بەرى بنىاتىي وى سەيدايى سادق
داناىە و بووينە خودانىتن وان مروقتىت
بھىز يىن ئەوى ھىشى دكر .

چاوان دەمى خواندنگەھەك نوو
دھىتەقەكرن پىدقە ھەموو ئالاقىن
پىدقى بو خواندىن و شاگرد و مامۇستايان
بھىنە بەرھەفكرن، دەسپىكا سەيدايى
سادق ژى دەسپىكا قەكرنا خواندنگەھا
كرمانجىيا ژورىيە ل باشوورى
كوردستانى، ئەو ب خوھ رىقەبەر و
مامۇستا و ئافاكەرى قى خواندنگەھى
بوو، نە ستافەك كارا دگەلدا بوويە و نە
كەسەكى ھارىكارىيا وى كرىيە، لەوما وى
ب خوھ كارى دابىنكرنا ئالاقىن خواندىن
بو خواندنگەھى كرىيە، تىكست و
رىزمان و دىروكا كلاسكىن كورد بو
شاگردان بەرھەفكرىنە. دەمى ئەف
قوناغە قەتاندىن بەر ب دەرگەھىن
بەرفرەھتر چوويە، دەست ب تويزاندنا
بەرھەمىن ھوزانقانىن كورد كرىيە،
ديوانا مەلايى جزىرى، پرتەو بەگى
ھەكارى و نوبھار و عەقىدا ئىمانى يا
ئەحمەدى خانى و مەوليدا مەلايى
باتەيى بەرھەفكرىنە، ژ وى بازدايە

دەرس ددانە وان، عەلى تەرەماخى ل
سەدسالىيا ھەقدى زايىنى (دەستوورا
زمانى عەرەبى ب كوردى) و ئەحمەدى
خانى (۱۶۵۰ - ۱۷۰۷) (نوبھار) و (عەقىدا
ئىمانى) نقىسى بوون .

د پىشەكيا پەرتووكا (ھوزانقانىت
كورد) سەيداي ب درىژى ئامازە ب
وى چەندى كرىيە بو ھەرتەقگەرا
رەوشەنبىرى ب كرمانجى ژىدەر نە
تنى دكىمن بەلكى ل رىزا نەبوونى نە،
كتا كىما ھەيى ژى سادە و لاوازن و
ئىكى ژى دن قەگۆھاستىنە، د ھەمان
دەمدا وھك سەيداي تىيىنى كرى:
چەند گۆتارىت بى سەرۇبەر ژ لايى
ھژمارەكا نقىسەفانىن تۆلاز و نوى
يىت دەسپىكەر ل رۆژنامە و كۆفارىت
كوردى و كىتيان بەلاق دبن كوگەلەك
ژ وان پرى نەراستى گۆتيت نە د جھى
خۆدانە . قى چەندى سەيدا پالدايە قى
بەرھەمى ژى بنقىسىت ھەرچەندە
ئەو ب خوھ ژى دىيژىت: ب من وەرە
ئەف كارە نە ھندى ب ساناهى و بى
رەنجە، پىتقى بزاقتى خورتتر و ملت
بھىزتر و بخۆقەتر دقتىت كو بشىت
بدروستى راكەن و بگەھىنن قوناغى.
د ھەمان دەمدا ب گيانەكى ئاسايىقە
ھىشى ژ خوھەندە و تۆرپەرورەرا دكەت
ب چاقى دلوقانى كىم و كاسا بەرپروى
بكەن يا ژ من تىت ھەر ھندەيە،
فرا من ژ فرا مرىشكى پىقەترىنە.
(بپ ۱۲) ل داويى ژى ھىشى دكەت:

سەيدايى سادق: نە سادق بەھائەدىنەك بەلكى ب سەدان سادق بەھائەدىن، نە پەرتووكەك بەلكى ب ھزاران پەرتووك، نە چەند دەقەك د سەرتووكىن خواندنىدا بەلكى ب كرمانجىكرنا تەبايى بەرنامى خواندنى بوو.

و بەرەف كەلتۆر و كۆمكرنا فۆلكلۆرى كوردى چوويە، د قى وارىدا پەرتووكىن (رئىز و سەروبەرىت ژىننانى و كەفئە شەھيانە و گۆفەند، بەغدا - ۱۹۸۴) و (ژ فۆلكلۆرى كوردى، ھەولپەر - ۲۰۰۲) بۆ مە كرىنە ديارى. ئەم دكارىن بېژىن ئەنجامى خەباتا

ژىدەر و دەھمەن

- سادق بەھائەدىن، خان و مان، بەغدا - ۱۹۸۰، بې ۳
- ھەمان ژىدەر، بې ۸ - ۹.
- موسەدەق تۆقى، دىرۆكا پەروەردە و فىكرىن ل پارىژگەھا دەھۆكى، بەرگى تىكى، بې ۱۴۴، ۱۵۹ - ۱۶۲، ۲۷۲ - ۲۷۶.
- ھەمان ژىدەر.
- موسەدەق تۆقى، سادق بەھائەدىن خواندنگەھا كرمانجيا رەسەن، كۆفارا مەتىن، ھژمار ۵۲ - خىرانا ۱۹۹۶، بې ۳۳ - ۳۴.
- سادق بەھالدىن، رىژمانا كوردى كرمانجيا ژۆرى و ژىرى يا ھەقبەركرى، چاپا يەكن، (بەغدا - ۱۹۸۷)، بې ۷، ھەژىيە بېژىن ئەف پەرتووكە ل سالا ۱۹۷۶ ب تىراژەكا كىم ب (رۆنىو) بى ھاتبوو
- بەلاقرن.
- ھەمان ژىدەر، بې ۱۰.
- ھەمان ژىدەر، بې ۱۰
- ھەمان ژىدەر،
- دكتور مارف خەزەندەر، دەستورى زمانى
- ھەربى بە كوردى، (بەغدا - ۱۹۷۱)، بې ۱۵، ۱۷، ۳۶؛ سادق بەھالدىن، ھۆزناقتىت كورد، (بەغدا - ۱۹۸۰)، بې ۳۳۸ - ۳۳۹؛ سادق بەھالدىن، نووبھارا سەيدايى خانى، (بەغدا - ۱۹۷۹)، بې ۱۹ - ۲۰.
- سادق بەھالدىن، ھۆزناقتىت كورد، بې ۹.
- ھەمان ژىدەر، بې ۱۲

١٠١٤٢

حضرة استاذي الكبير هادق جواد الدين المحترم
 تحية واحتراماً .
 سلمت رسالتكم الكريمة وأشكركم جداً على جهودكم
 الطيبة ناهيها . ويعني أنا أنتم كم ولجج الاستاذة
 الكرام سلام وحياتك الالهة منقطع الباراني .
 حب منديكم كم ترسك اليكم كتاب ديوان الجزيري
 مع الشرح العربي أرجو ان ياتي بمصطفى بلاشتم .
 وأرجو أن يسامكم هذا الديوان في سهم الرئاسة لخدمة
 لغتنا وامتدادها الى السون المطلوب .
 أرجو ان ياتي احترامي الى الاستاذ العزيز توفيقه ويطلبه
 والكثيرين جميعاً وسأستريح تعقيب بوضع اسم الاستاذ
 عبد الجبار في اول بابح في التقدمة .
 هذا ودمكم بين وتوفيقه .
 تحياتكم
 محمود البرزاني

حضرة استاذي الفاضل هادق جواد الدين المحترم
 تحية واحتراماً .
 يعني ان الكرم طيب منكم كالتالي مقدمة
 ديوانه ان عمر الكرمي المهوم احد شيوخ
 دقه وانتهت الترتيبات الموزمة تقريباً لطلبه .
 تجدون طياً رسالة الى السيد صالح اليوسفي
 لمناقشة المؤلفين بقضيتكم نريد شرح اليه ونأمل
 ان يتم تنفيذ المطعوب وأرجو ان ياتي بالنتيجة .
 تحياتك الالهة اربي وحياتي مع قائم الاصحاح
 كم ولاستاذ العزيز توفيقه وعبد الجبار والاخرين
 ودمكم موفيقه والسلام عليكم .
 تحياتكم المحلقة
 ٩٥١٦١٤٢

١٠١٤٢

حضرة استاذي الكبير هادق جواد الدين المحترم
 تحية واحتراماً .
 سلمت رسالتكم الكريمة وأشكركم جداً على جهودكم
 الطيبة ناهيها . ويعني أنا أنتم كم ولجج الاستاذة
 الكرام سلام وحياتك الالهة منقطع الباراني .
 حب منديكم كم ترسك اليكم كتاب ديوان الجزيري
 مع الشرح العربي أرجو ان ياتي بمصطفى بلاشتم .
 وأرجو أن يسامكم هذا الديوان في سهم الرئاسة لخدمة
 لغتنا وامتدادها الى السون المطلوب .
 أرجو ان ياتي احترامي الى الاستاذ العزيز توفيقه ويطلبه
 والكثيرين جميعاً وسأستريح تعقيب بوضع اسم الاستاذ
 عبد الجبار في اول بابح في التقدمة .
 هذا ودمكم بين وتوفيقه .
 تحياتكم
 محمود البرزاني

Rijksuniversiteit Utrecht
 Instituut voor oosterse talen (Institute of Oriental Languages)
 Section Languages and Cultures of the Middle East
 Dr. Martin van Bruinessen

Netherlands 28
 3512 EN Utrecht
 Telephone 030-310143

To Mr. Sediq Bohoedin
 al-Waziriyye Aqari
 Sh. Palestine No 990-3-3
 BAGHDAD
 Iraq

Datum: December 22, 1981
 Uw teken: Oms tekenen
 Onderwerp:

Dear Mr. Bohoedin,

Professor Joyce Sliou showed me her copy of the book that you recently published on Mala Cifiri. Since I have a great interest in the Mala's Dfwan, I should like to get hold of a copy of your book. Is it possible that you send it to me, or ask the publishers to send me a copy? Please also let me know what you would like to get in exchange. I can send you the price in dollars or British pounds of course, but maybe you would prefer me to send you some European books instead. I shall do my best to procure you such books as you desire. Mrs. Sliou told me that you read English well; in case you find it difficult to correspond in English, you can write to me in Kurdish, which I read rather easily. Our Institute will move to a new building next month; in case it takes some time for you to send me a copy, please use the new address:

Martin van Bruinessen
 State University of Utrecht
 Nieuwskol Institute of Oriental Languages
 Section Middle East
 Lucas Malwerk 4-8
 Utrecht, Netherlands

Yours sincerely
 Martin van Bruinessen

حضرة استاذي الفاضل هادق جواد الدين المحترم
 لبع السلام والاحترام .
 انتم كم قائم احترامي وكلامه اقدامات الالهة
 ادرين والى الاستاذة الفاضلة السارة توفيقه
 ادرين وعبد الجبار المحترم والاخرين .
 سلمت رسالتكم الافيرة مع هديتهم القيمة
 واشكرهم .
 اني اريضا اريضا بانتمهم وسوق احترم
 يتصحب المعترض باهام ودمه واحترام التمتيم
 هذا ودمكم قائم التتمير .
 تحياتكم
 محمود البرزاني
 ٧٤١٦١٣

من و ماورینا
میرزا علی

ناسرانی من لکھنؤ کے زمانہ میں ناسرانی کے زمانہ میں ۱۸۶۷ء میں
بہاولپور کاغذ نویسی ہو گیا یہ یہاں پر ہے اور اس کاغذ علی کمال بھٹہ کے ہاں
ہو گیا تھا۔ مدرسہ قادیان، من و ماورینا علی کے قریبی تھے۔ ناسرانی اتنی نکر
تھی بھٹہ یہ ہو گیا، تھو سہ ماورینا میرزا علی کے قریبی تھے۔ من و ماورینا
بہاولپور ملک فاروقی کے ہاں، سہ ماورینا ناسرانی کے کاغذ نویسی و
ماورینا ہو گیا۔ لکھنؤ بھٹہ یہ وہ، پانچ ناسرانی میرزا علی کے
کے قریبی تھے کہ بہ تھو علی لکھنؤ کے قریبی تھے۔ من و ماورینا کے قریبی تھے۔

تھو زمانہ ناسرانی و ناسرانی کے قریبی تھے۔ من و ماورینا کے قریبی تھے۔
کوری، لکھنؤ کے قریبی تھے۔ من و ماورینا کے قریبی تھے۔ لکھنؤ کے قریبی تھے۔
کوری کے قریبی تھے، لکھنؤ کے قریبی تھے۔ من و ماورینا کے قریبی تھے۔
شرفنامہ فارسی، پانچ تھو ترجمہ کر کے بہ عہدہ لکھنؤ کے قریبی تھے۔
نور ناسرانی کے قریبی تھے، لکھنؤ کے قریبی تھے۔ من و ماورینا کے قریبی تھے۔
تھو زمانہ ناسرانی کے قریبی تھے، لکھنؤ کے قریبی تھے۔ من و ماورینا کے قریبی تھے۔
بہ تھو علی ناسرانی کے قریبی تھے، لکھنؤ کے قریبی تھے۔ من و ماورینا کے قریبی تھے۔
بہ عہدہ لکھنؤ، وہ تھو لکھنؤ کے قریبی تھے، لکھنؤ کے قریبی تھے۔ من و ماورینا کے قریبی تھے۔
تھو زمانہ ناسرانی کے قریبی تھے، لکھنؤ کے قریبی تھے۔ من و ماورینا کے قریبی تھے۔
تھو زمانہ ناسرانی کے قریبی تھے، لکھنؤ کے قریبی تھے۔ من و ماورینا کے قریبی تھے۔
کوری کے قریبی تھے۔ من و ماورینا کے قریبی تھے۔ لکھنؤ کے قریبی تھے۔
چانڈی کے قریبی تھے، لکھنؤ کے قریبی تھے۔ من و ماورینا کے قریبی تھے۔
بہ تھو علی ناسرانی کے قریبی تھے، لکھنؤ کے قریبی تھے۔ من و ماورینا کے قریبی تھے۔

تھو زمانہ ناسرانی کے قریبی تھے، لکھنؤ کے قریبی تھے۔ من و ماورینا کے قریبی تھے۔
تھو زمانہ ناسرانی کے قریبی تھے، لکھنؤ کے قریبی تھے۔ من و ماورینا کے قریبی تھے۔
تھو زمانہ ناسرانی کے قریبی تھے، لکھنؤ کے قریبی تھے۔ من و ماورینا کے قریبی تھے۔

Paris, July 13th, 1972

Dear friend,

Excuse me for not having answered your letters and thanked you for the precious books you have kindly sent me. I have given them to Father Bois and we shall both enjoy their reading.

I will be happy to receive the books and reviews you announce in your letter. These magazines will complete my collection.

I am sending you the books you ask:
- "Grammaire Kurde" Djeladet Bedir Khan and Roger Lescot
- the page 166-167 of the old Dj. Bedir Khan's grammar
- copy of Ashiq Gharib.

I have received a long letter from Mr. Ihsan Shirzad asking me to participate to the construction of the Academy's library. I have sent them a parcel. I enclose herewith copy of the books I sent. Perhaps you can have a look at these books. M. Shirzad asks me an article for the new magazine of the Academy and suggests something on folklore. The true problem lies in its translation from french to arabic or kurdish. I really do not know what to do.

I have met Hashim Akrawi who was touring in France with an official Iraqi delegation. We had very interesting conversations. We discussed in particular the Iraqi kurdish participation to the 29th International Congress of Orientalists which will be held in Paris next 16th to 22nd July 1973. I have asked the Secretary to send invitations to the Kurdish Orientalists, and you will also receive personally an invitation to come and attend this Congress. Unhappily, the fare is at your charge. If ever you decided to come to Paris, you will be my guest during your stay in Paris.

I am happy to read that Fexriya and the children are in good health. Please send my very best regards to Deya Naci and all her children, especially Fawzo, Kurdo, Bero...

Very best wishes to all my friends in Iraq!

Yours
Joyce

صادق بەھائەددین ئامیدی و گرنگیدان ب کەلتوری کوردی یی دەقەرا بەھدینان

أ.ب

ھۆزانتقانی کوچک و دیوان و شانەشینا
ھەمە کوری نەمر

بابەتەکی درێژ ب چەند زنجیرا
د روژناما (ھاوکاری) دا بە لاقدر.
ژبەر گرنگیا بابەت کو ھەتا نوکە
نەھاتیە بە لاقدرن ڤە و ھەمکی
ژی نافەکی گەشە د تۆری کوردی
دا، مە ب فەری زانی؛

جارە کادی ڤی بابەت
ساخکە ینە ڤە .

ئەڤ لدویشچوونا
سەیدایی،

ھۆماریت (۲۸ و ۳۰

و ۳۱ و ۳۲ و ۳۳

و ۳۴ و ۳۶) ییت

سالا ۱۹۷۱ یدا

ھاتیە بە لاقدرن.

ل دووماھی

خەلەک نڤیسیە

(دووماھی ھەبە)

(۱)، بە لئ ب ریئا

برادەران ئەوین

نەرشیفی روژنامی

ھەب، گۆتن پشتی چەند ھۆمارەکا

سەحری، چو بەردەوامیدان تیدا

نەدیتن ژبلی بابەتین زمانڤانی (۲).

ھەر ھەسا بۆ زانین ئەو فەرۆز و

دەھمەتیت لگەل بابەت، ھەمی ژ

نڤیسینا سەیدایی صادقن بۆ زانین.

ھۆزانڤانی کوچک و دیوان و شانەشینا

ھەمە کورنی نەمر

«صادق بەھانەددین» ل گەنجاتی

سەیدا صادق بەھانەددین ئامیدی، ل
دەستپێکا چەرخن بۆری گەنجینەیا
زمان و ئەدەبیاتا کوردی بوو، دەما
وی دەست ب نڤیسینی و بە لاقدرنی
کری، نڤیسەر ل دەڤەرا بەھدینان ژ
تلیت دەستەکی نەدبورین،

لەوا وەستیانەکا مەزن

دیت و شەڤ و روژ

دکرنە ئیک داکو

ھندەکی ژ کەلتوور و

فولکلۆری کوردی کۆم

بکەت و بگەھینتە

چاپی، زیندەباری

نڤیسینی و

بۆ قوتابی ییت

زانکۆیا بەغدا

دەما ئەوی دەرس

ددا نە قوتابیان،

پاشی ھەمی ئەو

پەخشان و نڤیسین

دکتیبەکی دا ب

ناقنی (خان و مان) چاپکرن.

ژ بابەتیت گرنگ و گەلەک لدویشچویی،

رەوشا ستران و گوڤەندا بوویە ل کەلا

ئامیدی، کا کی سترانیژ بوویە و چەوا ئەو

ستران دگۆتن و دڤەھاندن. ھەمکی

تۆڤی، سترانیژێ کوچک و دیوانا میر

و پسمیر و پاشاییت ئامیدی، گەلەک

ناقودەنگی وی بە لاقبوو، گەلەک

چیرۆک و سەرھاتی پنی ھاتنە گۆتن، ل

دۆر ژین و ژیارا وی، سەیدایی صادق

دلۆقانیای خو جھێ وی خوشکەتن، مەلا ئەنوەرێ مایسی یە. یێ کو د رۆژناما (صدی الروافد) یا کو ب زمانێ عەرەبی ل مویسلێ بە لاقەدبو د ههژمارا (۷۷) ی رۆژا (۲۷) ی کانوینا مەزن - دووی - سالا ۱۹۵۲ ی گۆتارە کێ ئەنوەر مایسی نەمر دبن قی سەرەتایی دا: تۆرێ کوردی موسیقی کورد همه کور.

پاشی دینژیت: موسیقی نەزان و هۆزانگانی رومانیککی همه کور ژ گوندی (توقه) یه، سالا ۱۰۰۵ ی مشەختی - کوچی ژ دایێ بویه. ژیی حەمکی هیژ نەگەهشتبو شەش هەیشا خوریکا گرت و چاف لی کۆره بون، خو سیناھیە کا روناهییی ژێ نەددیت، ئەف کورینی دربه کێ مەزن بو ب حەمکی نەمر کەتی یه، هەر وەسا ژێ ئەگەر ناڤۆدەنگ

صادق بهاء الدین

(۱) (۳)

ئەفە ژ میژە من دفا ئەز ب درێژی لسهر هۆزانگانی بەرکەتی، کەنکەنە و فیهرس بنقیسم، پاشی ئەز ب درێژی لسهر ئاختم د پرۆگرامیت خو دا ل رادیۆوا کوردی یا جمهوریه تا عراقی ل بەغدا و پیتترین شوینه وارێت حەمکی نەمر من خویندین. بێ گومان لسهر مروڤه کێ هۆ بنرخ و بەرکەتی نقیسین کاره کێ جھێ پەسەندکرئی یه، زیدەباری ل نک وان کەسیت نرخه کی و بهایه کی ددەنە تۆرێ کوردی و فولکلۆر و کەفنه شوینه وارێت رهنگینیت مللەتێ کورد. کەسێ یه کێ کورد ل دوی زاینما من یێ کو ژرێڤه لسهر حەمە کورێ نەمر نقیسی، خودی ب

به لاقبونیای وی بویه، ههر وه کی سروشتی بو به رفه ئینایه، ل شوینا زربه هری یا بیناهی یا چافا گوهد و بهیستن پی به یزگری نه کو هه ژ حه فت سالیئ ده ست ب ستران و لاقژه گوئنی کری یه.

پاشی دبیتیت: چهند ژ ده ستی حه مه کوری هاتی یه، خو ژ تارستانا ب چافاندا هاتی بدویر لی خستی یه، ئه و بتنی بسهر چیا بیت بلند که فتی یه، بی کو ئیک ده ستی هاریکاریئ ژبو سه ره که فتن ئانکو هه لباز کبونیئ، یان هاتنه فه خاری ژبو بکه ت. ههر وه تو ف هه لبازی داریت بلند دبو ئو دهاته فه خاری بقی ره نگی و ئاویئ، نه سه ره کئ چیا بی یئ بلند و نه داره کا بلند ژئ نه هیلا کو بسهر نه که فتی. په ز و بزنی خو نه بری یه به ته ن و ریئل و چه لخال لی نه چه راندی. حه مه کوری هنده ئاوازی ت موسیقی بیت نوی دانان، هنده ک ژبو راکرنا که ریئ په زئ وی وی گا فا دبره چه روانی، هنده ک ژ وان ئاوازان ژبو ئافدانا په زی، ههر ئاوازه ک ژ ئاوازی ت وی هنده ژبو بیتری - دوئنی - داناین ژ بیت دی جودا بون. پاشی دبیتیت: به لی حه مه کوری دیت ئه و ستران و لاقژه بیت ژبه رکرین و ئاواز بو داناین دلگر و بدلغه نویسی نینن، ژبه ر هندئ ده ست ب فه هاندنا هوزا بیت رومانیتیکی بیت سپه هی و شه نگ کر.

موسیقەبێژ ھەندە ئاواز و ریکیت نۆی دڤەھاندن لێکێشان و سەنگاندن و کێشان د تۆرئ کوردئ توفئ - دەر توفئ - خەلکئ گوندئ توفئ - دەر بهارڤە دا پەز و تەر ش و کەوالئ خو لئ تینە سپنە ل رۆژھەلاتا ئامیدئ، چ رێچال. ھری، لفا یا موی ھەبا دا فرۆشن. ھەمەکور دگەل توفیا دھاتە بەر بهاری ل سپنە ئو گەلەک

ل با و ئو رەنگەکئ نازک و سازگار، بلیک ئینانەکا تازە ئو قەشەنگ کو گۆتن و ئاخفتن و قەسەت ل سەر زار و پەر ریمان و مەعنا ئو ھندی بێژی ژرەنگ، ب سەنگاندنەکا نۆی و کێشانەکا نۆی یا پەررەنگ ژبۆ ھەر ھۆزانەکا دانایی ئاواژەکئ ل سەر بیت، دل پئ خوئی و قەببیت دانا. ب قئ رەنگی و ئاویی ھەمەکورئ

جاراڭى بىنى دەھاتە ئامىدىيى. چو جارا
 بى بلويل و تەنبوير دەرنەدەگەت. بى
 گومان بېھن و بوونا بەھارى. ئاوازىت
 ھزرىت ھەمكى، ئاگردانە لىنگا و واز و
 تلورا ھەست ب شوپ و ھەبەلوتانى،
 جار بۆ جارى ڭى تەنبوير دژەنى. بەلكى
 د دوپرا ستان و لاقژە بدەنگ دگۆتن.
 بەلى مخابن دوپماھى يا فى گوتارى
 ب چاف من نەكەفت نەگەرچى
 ل بنى نقىسى بو دوپماھى ھەيە.
 ئەنوەر ماىى د بەرپەرى (۲۰۴)ق.
 ھەرەسا سەيدىن نەمر د (۲۰۵)
 ئى كىتبا خو ياكوب ناقى (كوردىت
 بەھدىنا) داناي دىڭىت: ناقى وى
 (محمد)ھ، ب ناقى (ھەمەكور)
 ئاقدارە. ھەر ژ بچوئىكوبىنا خو
 كورە بوپە و نەزان بوپە. بەلى
 ھۆزانفانەكى رومانىكى ئاشوپ فرەھ
 ئاخفتن و قەسەخۆشى و ساويلكە و
 دلنازك و بىرتىژ و ھەنەكزەن بوپە.
 ھەر كەسى گول ل ھۆزانەكا وى،
 لاقژەكا وى بىت وەكى قىر و بەنىشتى
 دى بەلى و ب دەرونى قە نويسىت.
 مير قوبادى كورى سولتان حسىنى
 وەلى مىرى بەھدىنا ئەف ھۆزانفانە
 كرىو ستراىڭ و پىلكى خو، پاشى
 بۆ قەبۆرى بنەمالا خوندكارى،
 ھەمەكورى گەلەك ھۆزانىت
 رومانىكى قەھاندى نە و دارىتى نە،
 ژ ھەميا بنختر: سىنەمۆك، كو ب

ناف و نیشان و دەمی ژینا وی هەمی
 ژ بەرپەری (۲۰۴ - ۲۰۵) ژ کتیبە نەمر
 ئەنوەر مایی یا ب نافیی کوردییت
 بە هەدینا سالا (۱۹۶۰) ئی زاینی ل موپسل
 ب چاپخانا هەسان چاپکری وەرگیرایە
 سەر زمانێ کوردی. ژبلی هندی ژ ی
 وەسا دیارە هەقالی بە هزاد گوھ ل
 پرۆگرامییت کوردی بییت کۆلسەر زمان
 و تۆری کوردی تینە بە لافکر نینە،
 چکۆ ئەو تشتی بدەست وی نە کەفتی
 من هەمی د پرۆگرامییت خۆ بییت
 رادیووی ئیک دوو هەکیت تە لە فزیونی
 بە لافکری نە، ئەز هەقال بە هزاد
 بالەتە ی پشتراست دکەم کو پیتیرین
 هۆزان و ستران و لافزیت حەمکی
 نەمر چ بدەنگ و ئاواز، یان بنقیسین
 هاتینە بەردەست و بەرھەفکرن بو
 بە لافکرنی، ئەوییت مایی ژ ی بزاف یا
 تیتە کرن کو بیئە خرھە کرن.

نافی شە هزادا خویشکا میر قوبادی
 یا نافیی وی (سینەم) بناف کری یە،
 (حەموک) کو بنافی خوە بناف کری
 یە، ئەوییت مایی ب نافیی بلبلی و
 شاهینی و گەلەک رەنگ خۆشیت
 دی، ئەف هۆزانیانە بکیرھاتی یە نافیی
 سەرەک و سەرکیشی تۆری رومانیتیکی
 یی کوردی لسەر بیئە دانان.
 د گوڤارا (برایەتی) دا ژمارە (۱۳) سیژدە
 (۴)، چافی من ب گوٹاری هەقال
 بە هزاد بالەتە ی کەفت، کو ب فی
 نافیی (حەمە کۆر هۆزانیانە رۆمانسی
 کورد) نفیسی بو، ژ ریئە براستی ئەز
 گەلەک شاد و بەختیار بوم، بەلی
 پاشی من خویندی و هزریت خو
 تیدا کرین، بو من دیار بو کو چو
 سیناھیکە ژ ی ژ تشتی هاتیە بە لافکر
 وی ئەز دزانم تیدا بچاف من
 نە کەفت، چکۆ چەند ریزییت لسەر

دیسا ژ ناقداریت چاخ و دەمی خو بویە ل دەفەرا بەھدینا، ھەمەکور ستوینەکە ژ ستوینیت خورستی و داریتی و مەزن و زەخم ل بەر خانیی ئاواز و سەلیقا ستان و لافژا، بەیت و لیکینانا ل دەفەرا بەھدینا. ئەو ستان و ئەو لافژە، ب وان ئاوازیت سازگار و دلفەکەر دەھانە گۆتن، کو ھەمی کەسیت گوھ - گریت فیک کەتین و خرڤە بوین ژبو گوھ - گرتنی، دا گوھن خو بدەتە

سەیداین بەرکەتی مەسعود مصطفی ئامیدی ژ خەمخوریت مەزن و ئەفینداریت شەیدا و مەفتوونین ئاوازیت خوۆشی و سازگار ژ دل فەکەریت ھەمەکوری ستان و لافژیەت ھەمەکوری ییت بەر داوەت و گوڤەند و شەھیانە و دیلانا ب دەنگی دەنگیژان و ب ئاوازیت ھەمکە ب ریکوردی -

تەسجیلی - چەسپاندی

نە ئو ژ زاردەقی ستاننیزا نفیسی نە، گەلەک ژ ژین و ژیارا وی ژی نفیسی نە، ھەر ژبەر ھندی، بئ گومان سەیداین مەسعود مصطفی ئامیدی ژ پوسپور و شەھرەزاییت بەرکەتی یە د ژین و ژیارا ھەمەکوری و شوینەواریت وی.

سەیداین مەسعود دیژیەت: ھەمەکوری نەمر، ھنەرمەندەکی ھندی بیژی ژێھاتی و بەرکەتی، دەستھاتی، ھێژا، زیرەک و بیریژ بویە د ھنەری و د ھنەرمەندیی دا، ئەگەر ژ ھەردو چاڤا ژی حوتم بویە، بەلی

ئاوازیەت خوۆشی و دل فەکەریت ھەمکە ب دەنگی خوئی خوۆشی تە دگۆت یی پویکا زرناییی یە وەسا د دل و د دەرونا دا دچو، ھەمی رادکرنە گوڤەندی و سەمای بەلکو رادکرنە لیتکا و ھەبەلوتانی ژی. د دەم و چاخیی ھەمەکوری نەمر دا، جھیی بەھدینا دبن خوندکاری و فەرمانداری یا میر و پسمیریت، خوکەریت خوسەردا بو. ھەمەکوری نەمر خەلکێ گوندی تۆقی بو، تۆقی وەکی ھەمی دەراھی ییت (۵) دی

، پایزه‌کا ده‌رنگ بهر زفستان فه به‌ری خو ددا کۆزیت زفستانی دهاتنه ئامیدی و گوندیت ره‌خا، زنده‌بار ل رویاری ئامیدی و مزویرکا دمان، یان ژ ل سه‌را ئامیدی، ل خانیت هافینگه‌ها میر و پسمیر و خوندکارا فهرحه‌ویان ئو سه‌خبیرا وان ئافاهی یا دکر، ژ به‌فری دمالشتن و دگیران. تۆفی یا ل ئامیدی کار و گیزگیز و بزاقا خو یا روژی هه‌ر دکر. ژ پالەتیی بگره هه‌تا کو دگه‌ته بانگیرانی، دارکه‌لاشتن و به‌ره‌فکرنی بۆ سووتنی، ژبلی کاریت ژنان، چ برنج قوتان، بالافکرن، بقی ره‌نگی تۆفی دا روژیت خو به‌نه‌سه‌ر هه‌تا کو ئاخلیقا بهاری - ده‌رباقه‌ - ده‌می کو به‌له‌کیت به‌فری دکه‌فته سه‌ری کیری شریفا و بو‌تیا، کو ئەف به‌له‌که‌نه نیشانه‌کا تۆفیا یا بنا‌فوده‌نگ بو، ل ریزه‌چیا مه‌تینا ل روژناقا باکووری ئامیدی. تۆفیا ب وی نیشانی دزانی کو ریکیت سه‌ریت ژوری ژ به‌فری ره‌ش بوینه ئانکو به‌فر ل نه‌مایه، کو هه‌که داری به‌ر واریت هافینی فه ئانکو به‌ر زۆزانا‌فه، ل جهی ئە‌فرازی لد ه‌فه‌را هه‌کاری یا ل کوردستانا توری.

(۶)

۲

هنده که‌سیت شه‌ره‌زا ژ ئە‌ختیاریت ئامیدی دبیژن: حه‌مکی (۷) نه‌مر له‌سه‌ر چاخ و ده‌می محمد ته‌یار

پاشای بو ئو زیبری و سمایلی بو. هنده‌کیت دی دبیژن: نه‌خیر، حه‌مک له‌سه‌ر چاخ و ده‌می قوباد پشایی کوری سولتان حسینی وه‌لی بو، ۹۸۴ مشه‌ختی - ۱۵۸۱ زاینی هه‌ر وه‌کی سه‌یدایی مه‌لا ئە‌نوه‌ر د کتیا خو دا گوێ.

حهمه‌کووری نه‌میری کو ب حه‌مکی نافدار بویی، خودی ب وی خه‌لاقی خه‌لاتکر، بیناهی ژ ستاند، ئانکو ژ دیتنی زربه‌هر کر، بخه‌لاته‌کی دی خه‌لاتکر، داکو بو به‌ره‌بینیت، ئە‌ف خه‌لاتی کو پی خه‌لاتکری ده‌نگ خو‌شی، ئاوازساز و لکه‌ه‌ری بو، ژ به‌ر فی یه‌کی میری به‌هدینا ل پایته‌ختی میرگه‌ها خو ل ئامیدی ئینا داکو بکه‌ته ستانیژی شانه‌شینی و کوچک و دیوانی، پاشای نیزیکی خو کر، هنده‌ک ستان پی دانه‌گوێن، بو مه‌انه‌ پاشی مه‌انه (۸) راگری کو بدلی فه‌چویی و پی فه‌نوسیایی به‌ره‌نک خو. روژ بۆ روژی نافوده‌نگی وی پیتر به‌لافو. ستیرا وی ل ئە‌سمانی توری کوردی هه‌نرمه‌ندی گه‌شتر و پروهن و روناھی تر لی هات. پاشی ل مالا پشایی فه‌بۆری بوی، به‌ره‌ به‌ره‌ بۆ دلۆقان و خوشتی ل لالی هه‌می که‌سان. روژه‌کی پشایی فیا ژ حه‌مکی پشتراست بیت کا راسته‌هه‌ر وه‌کی ژ دبیژن مروقه‌کی بکیره‌اق و بزخ و بها و خوشتی هه‌می

ب دھنگ ئو ئاواز گۆتی نہ گوینو؟!»،
 ھمکئ گۆتی، پاشای خوشبیت، ئەز
 ھیژ ل تۆقی بوم شەفەکی ژ شەفا
 من د خەوی دا ددیت ھیژ ئەز رابوم
 ل خیفزانکەکی بگەرم کومپرووی یەکا
 د گەروی یا من ھلدایی، پاشای
 خوشبیت، زرافئی من بزدا ترس
 کەفتە پاخلا من، ژ ترسا دا چ خودی
 باوەر بکە، ھەویە کە نەدکەفتە من،
 ئەز مامە د وان ھزرا دا، کا ئەفە دی چ
 بیت، دی چ ب سەری من ھیت؟! ھەر
 د وی شەفی دا، خەو نەچو چافیت
 من، ئەز رابوم ل خیفزانکەکی بگەرم
 داکو ژئی پسارکەم کا دی بو خەونا
 من دیتی چ بیژیت، ھەکە ئەز ھەتا
 سپیدی دی د ھزرو مالخولیانادا مینم.
 پاشای ئەز گەریام ھەیامەکی خۆش
 ئەز وەسا کەرخ بویم کو چو ھیژا
 وەسا دەست و پیت من دا نەمای،
 بیژە ئەز بسەر خیفزانەکی ھەلبوم.
 من خەونا خو ژ سەری ھەتا بنی
 بو گۆت. پاشای ژ تەمەت جگەرە
 کیشانەکی بسەر فە چویی، من ژئی
 پسار کەرھا خیفزانکو تو بو خەونا
 من چ دیژی، من ھاژ خو نینە ژ
 وی گافی وەرە ھەتا نھۆ، دلئ من
 ھەلاویستی یە! خیفزانکی گۆتە
 من: خو نەترسی نە، پشتراست بە
 ئەو مزگینی یە، دیارە یەزدانی تو
 خەلاتکری، بەلئ دی چ دەیە من؟ چ
 ژ دەستی من تیت ئەز ژ تە فەناگرم

کەسانە، گۆتی: ھەمکا بخازە کا تە
 چ دقیت؟ ھەمکئ ژ ریفە شەرمەر،
 دارخازا دلئ خو بیژتە پاشایی، بەلئ
 پاشای کوتەکی لئ کری، چافیت
 خو پەرخاندن، ھزریت خو کرن،
 چافئ پاشای ل ھەمکئ یە کا دی
 چ بیژیت، پاشای ھەیامەکی ھزریت
 خو کرین، گۆت: «پاشای خوشبیت،
 من دقیت بالۆکی (۹) بەنە من ژ
 دەولەت سەری خو!!، گاڤا پاشای گول
 ل دارخازا ھەمکئ بوی، ما ھزریت
 خو کرن چیاين بالۆکی، وی بوچی
 یە، پاشای گۆتی: ئەری ھەمکو گوین
 و سەرگردان و تو نایژی یە من، تە
 چیاين بالۆکی بوچی یە!؟».

ھەمکئ دجەدا بەرسقا پاشایی داڤە
 و گۆت: «پاشای خوشبیت، من بالولک
 بو تۆقیت بئ کەسی و سەرگەردانە
 دا دەربارا خو پی بکەن. نانەکی
 بیئ دەنگی و سەر فەسای بخون.
 دارا دی ژئی بپن فروشن، بەری دارا
 ژئ ھەر چەوا بیت دی چەمالکەک
 ژئ بدەست کەڤیت کو بچو رەنگا
 تالەڤەتی نامیدی یا نابن»، دی شین
 ڤەدەر ژین، ئەز ژئ دی نیزیکی کەس
 و کاریت خو بم، کەنگی من ڤیا دی
 سەرا وان دەم.

جارەکی ھەمک ل دیوانا پاشای بو
 ل نامیدی، پاشای ئەف پرسیارە ژئ
 کر و گۆتی: «ئەری ھەمکو تە چەوا
 ئەف ستران و لافزە نە ڤەھاندی نە و

بەسی تو بیژی کا دی چ بەسەری من
 ھیت! تو دزانی دی چ بیت ھەمکو؟!
 نەخیر! ئەز ژبەر وی چەندی
 ھاتیمە. یان دی تو بیە ھۆزانقان، یان
 ژێ پەلیقانی ستانبیژی شاھی داوہت
 و گوڤەند و شەھیانا، ئان ژێ دی
 بیە زانایەکی بەرکەفتی و پوسپۆر و
 شەھرەزا.

گوڤتا وی خێفزانکی پاشای خوشی
 بیت راست بو ھاتەڤە، ھەر پاشی
 وی خەونی ئەز بو مە لاقزەبیژ
 و داستانقان و ئاوازقان، بەلی ئەز
 نەبومە زانا و دانا، ئەز ھەر نەزان
 مام، ھەمک کۆرەکی حوتم بو چو
 سیناهی یەک ژێ نە ددیت، بەلی
 دل روھن و ھوشیار، چک و چست
 بو. پاشای قیا بزایت کا راستە
 ھەر وہی دیژن گەلەکی لسەر
 خوئو رژدە. پاشای دەست ھاڤیتی
 مھانە ھاڤیتنە بەر، پاشی ھەمک
 بەرکەفتی، ھەمی مھانە ھەلانیدین
 و بەرکەفتی، گوڤمان ل نک پاشای
 نەما کو ھەمک دل روھنە، ھەما بو
 تیت و ھەر وہی ھوشیاری یەکا نەپەنی
 ل نک ھەیە. بەلی دیسا ھەر وہی
 دیژن ئیمناھی یا دل پاشای نەھات
 و ژێ پشت راست نەبو، دل خو دا
 دگۆت: ئەز دی ھەندە پساریت دی ژێ
 کەم، دا باش بزنام ھەتا چ رادەیک
 پوسپۆر و شەھرەزا ئو مەلەقانە د
 داستان و بەیت و ستان و ئاواز و

گوڤتن و قەسیت دلڤەکەر دا!!
 دەمی سالی کاملانا بەھارا سپەھی
 و تازە و رەنگینا کوردستانی یە ل
 جھەکی چیاپی یی بلند و ھەلکەفتی
 وہی ئامیدی، کو ژلای بی باکووری ڤە
 ل ھنداف رویاری وی نھالا کویر، یا
 پیر دار و بار، پیر جۆم و جەلال کو
 د سەردا دیمەن دیداری سپەھی و
 رەنگینی سویلاق ئو مزویرکا یی ل
 ناڤبەرا تەحتا خەلیل ئاغای تەحتا
 کانی یا خاتوینی ژلای بی روژناڤا ئو
 روژھەلاتڤە، ریزە چیاپی مەتینا
 بەر و شکیڕ و زناڤ ڤە ژلای بی باکوور
 ڤە، ئەڤ ھەمی بلنداییت ب دار و
 بار و ب تەپاشا خەملاندین و ب ئاف
 و کانی و دەراقە، ب رویبار و سولاقە
 بواز و تلۆر و ئاوازیت سازگارڤە،
 دیمەنە کو دیندارەکی دلخازە. ھەر
 کەس ل زویرکا، یان سەررەبی
 شاقولی ئاخای، یان یا مەدرەسا مەلا
 یەحیاپی یان ژێ ل ھەوشا میرا بەری
 ژێ ھەل بەدەت ژینی شویرھی دی
 بەردا کانی یا سویر - کانی یا حسن و
 حسینان - پاشی شیخ باھدین و رەزیت
 ل چارنکار، شیڤا رویاری یا ل بن
 کانیکا شیڤی و رەزیت رویاری بیت
 وہی ھەودا درێژ، ریز ل سەر ریزی و
 ئویلاخ، کو ئەڤ رەزەنە ھەژ سەری
 سۆریا درێژ دبن ھەتا کو خو ل کانی یا
 مالا دەن، ھەر چەند رەزەکا کانیکەکا
 ئافی لی دزیت کو ھاڤینگەھی ئافی

ئەف دولا کو دەمی بهاری وەکی
 مەحفویرەکا کەسک لی تیت ب گول
 و گولیک و گولیزارا رەنگ رەنگ دیت
 ھەمی گوند و ئافاھی نە. ھەکە ژ
 لایئ باشوری - ژیری - قە ژی ل ھنداڤ
 شویرھا قەما، یا ئیشقەلایئ، یان
 جەقتیکئ بەری خو ژوردا بەدین،
 ریزە چیاپی گارەیە، دەرەدا، ئانکو
 دەرەبەنی دا، ریزە کانی و زۆم و گوندیت
 ئافانە پاشی ریزە چیاپەکی دی یی
 نزمتر و ب بنار و ریزە گوندیت ئافا
 ھەتا خو ل سپنەنی دەت کو نھال
 کویر دیت، پاشی بەر کە لا ئامیدی
 قە ھندە نیڤ دەشتک لی ھەنە وەکی
 بویکیت (حەجی بەشی)....

(۱۰)
 ۳

و دەشتا کاریتە ی و رویاری ژیری
 و جەنتیک، بەلی ژلایئ روژئافاھە
 ھەکو مروڤ ل ئامیدی بەری خو
 دەتی چ ل سەر دەرگەھی ژیری یان
 ل سەر دەریئ حەمامی ل ھنداڤ
 شیفکا یان ژی ل قەسرا پەتری،
 ئان حەوشا میرا دی دولەکا چەند
 دەشتک لی یا بەرفرەھ و دریز ھیتە
 بەرچاڤ، ئەو دولا بناریت دو ریزە
 چیا لی، ریزە چیاپی گارە ی کو ھەمی
 کانی و ئافاھی و گوندن ھەتا کو خو
 ل خابویری و دەشتا سندی و دەشتا
 جزیرا بۆتا دەت.
 لقی جھئ ھۆیئ خوڤ و دلڤەکەر و

ژی دبن. ل ھنداڤی کانی مالا کانی یا
 سنجی یا ب رەز و باغا، بالۆلک کو
 دارخازا ھەمکی نەمر بو ژ پاشایی
 خاستی کو بەدەتی دا توفی دەبارا خو
 پی بکەن، بشیشی کو گوپیکا مەتینا
 لویری دیسا ل ھنداڤھن د سەردا
 ھەکو ژ گەلیئ کانی یا سنجی دەرباز
 بوی زومیت ھاقینی ل بەری سویلی
 کو د بەریدا سپنە زوی یا شیشلتیت
 بیریقانان ییت مەنەلوکیت ماستی
 د دەستادا، بارزوینکیت سەرتوی و
 لۆرکی و نیڤشکی و پەنیری ب پشتی قە
 ریکا ئامیدی گرتی یە بەسەر شیشلتیت
 دارفانا ھەلدبون دگەلی دا ییت دچونە
 چالیا دارا. ل ھنداڤ بەری سویلی یا
 پەر جوم و کانی چیاپی مەتینا دریز
 دیت، بەلی سەریت بلند ژ بشیشی
 بلندترن.

بەلی ژلایئ روژھەلاتا ئامیدی
 قە، ھەکو مروڤ ل بورجا بەلەک،
 لکارگەھا میریت بەھدینا، یان ل سەر
 دەرگەھی، دەرگەھی ژۆری - ژبیاری
 - یان ل بن بەرویکئ، یان ل مەیدانی
 ل نک سندرویکا سولتان حسینی وەلی
 بەری خو بەدەتە روژھەلاتی قە،
 ھندی چاڤ قەترە دکن دی دولەکا
 نەیا کویر ژ دویرقە بینت چەند
 نیزیکی کە لا ئامیدی دۆل دی کویر تر
 لی ھیت ھەتا کو نیڤ سەعەتی
 ژی دویر بیت ھەقەبری بلندی یا
 کویر بیت ھەقەبری بلندی یا کەلی.

بەرەبەردایی، زیدەبار دەمى بهاری دا، ھەمى چارنکار کەسک و رەنگ - رەنگ ب رەنگیت کولیک و گولا وەکی مەحفویرە کەرەنگ کرى لى تین، خەم و کول و دەرد و ژانا دەرەفینن، دلپت غەمگین، پەرئیش و دەرد و برین شاد و بەختیار و گەشى دکەت. کابانى یا پاشای میرى ئامیدیى دگەل ژنکیت نافدەست ژ پوسپور و قەرەواشا چو بونە کانی یا مالا میریت ئامیدیى ژبوؤ بالاڤکرن و سەرشوشتنى چیکرى کو بناڤى کانی یا خاتوینى (۱۱) نافدار بووى. پاشاينى ھەڤگیاننى خاتوینى لىسەر دەریى شاقولى ئاغای بول زویرکا، ئەو دەریى ل ھەڤبەر و بەرانبەرى تەحتا کانیى، کو کانی یا خاتوینى دبندا دانە و وى چاخى ئاڤاھى و ل دوى قەمبەللى را بەرددان، ھزرا وى لىنک خاتوینا بەردلکا وى بو کا دى کەنگى سەرىى خو لىسەر شووا کانی یا خاتوینى شوت، خو خەملینیت و دەتە رى داکو ئەو بدویرینى تەماشە بکەت پىچەک ئیمناهى یا دللى وى بەیت.

(۱۲)

۴

پاشا ل ژفانا ڤەگەریانا کابانىى بو، چاڤ ل ریکا کانی یا خاتوینى پک کربون کا دى کەنگى خاتوین ب ئیشیکا خوڤە دەتە رى دا ئەو ب دویربوینى لىسەر دەرىى بەرىى خو بدەتى پىنگاڤ پىنگاڤ ھەتا کو بسەر کەلا ئامیدیى بکەڤیت

و بچیتە شانەشینى. ھەمكى رەبەن ل رەخ پاشایی لىسەر دەریى شاقولى ئاغای رونشتى یە. پاشایی دویربوین کرە چاڤیت خو دا سەحوسویا بزانیست، بەرىى دویربوینى کرە سەنتا کانی یا خاتوینى، ھۆ بەرىى خو داينى، بوچى چاڤیت وى راست بکابانىا وى ناکەڤن لىسەر بانى کانی یا خاتوینى راوہستایی یە، ژ بالاڤى و سەرشووى دەرکەڤتى یە، کارىى خو کرى یە، دەست بەخەملاندنى و خوچیکرنى کرى یە، چار رەڤیت وى نافدەست و قەرەواشا، دەست لىسەر دەستانە لىبەر فەرمان و دارخازیت خاتوینا خو شەڤ راوہستانە، خاتوینى خو چیکرى یە و خەملاندی یە، تیت و نەترەک و بەلبویک بناڤ چاڤا و لىسەرئەنیا پانا وەکی ھەڤىى روھن و کەڤى یا بەفرى سپی بەستى نە، زنجیر و تۆر و توڤ و کەمەر ل بەژنا زراڤا وەکی تاکا رەشى روحانى گریدایی نە، بەلگ و گوھار دگوھادا لىسەر بنگوھ و گەردەنا درىژ ماوهرى شور بوینە، بازنا دزەندىت سپی دا چرنکینە ھەمى خشر و چەک و مرارى، ھەر ژ دویرڤە دتە یسن، زیدەبار بوى زەرى یا رەنگ بەرى، وى ستى وەسا خو چیکربو ئو خەملاندی و تو دا بیژى بویکەکا گەلەکا تازە و سپەھى یە و نازدارە ل ناف پەرى یانە. دىمى وى خروتژى ھەڤا چاردى یە وەکی باتوینوکەکا

(۱۳)

۵

رۆژەكی ژ رۆژان (۱) ھەمك برێشە دچو
داكو سەرا مالەكی بەدەت یان جەھەكی
لسەر دارخازا دوستەكی و ھەفالیەكی
ژ دوست و ھەفالا، بۆچی بەسەر
شەھیانەك ئو گوڤەندەكا زەری و
ستی و پەری یان بیٹ دەنگ خۆشی و
ئاوازساز وەكی كوترك و قومریكا ھەلنا
بیٹ، گاڤا دەنگی ستی و زەریبیٹ
دەنگ بەری د شەھیانەكی و گوڤەندا
تەرا گرێدایی بگوھیت ھەمكی
كەتین و زانی كوی د دیلانی دا خو
دەژینن، سەری مەمان دلەقینن
دلی لاو تولازا دكوزرینن. ئەو دەنگی
خۆشی و سازگاری زیندی فەژین و
خەم پەقین، ژ دل و دەرون پەر ئەقین،
ھەمكی رەبەن و سەرگردان و گوینن
مەست و شەیدا كر، پیستركی گرت،
ھندی ھاتە خو كو بەسەر گوھێ
خوڤە پاقیت، خو تی نەگەھینیت،
بەھرداری یی داوہ تا تەر نەبیٹ،
نەخیر، دە وی فە كیڤە، كیڤە وی فە
ئەو چەند ژ ئیكی وەكی ھەمكی كو
ھەمی جان و خوین و گیان ئاواز و
ستران و لاڤزە ئو گوڤەند، زیدەبار
ھەكە یا شوخ و شەنگ و زەھرە
رەنگا، زەری و پەری، گەردەن قاز و
چاڤ بەلەكا بیٹ، ھەر دەملدەست
ئەڤ ھۆزانا شەنگا پەر رەنگ، یا
سپەھی و قەشەنگا سی مالکی

خوناف گرق دیار دكە تەڤە. ھۆژینا
خشرو چەكانە، كو ھەمی مراری
مەرجان و مۆری و دەر و ئەلماسن،
كەسرەوانا رەشا ئارمویشی بکەلابدینی
نیگار كری گریدایی یە، پاشی كری یە
لویل و پیچایە. لفك و رویشی فیدا ھاتی
نە خاری دتەیسەن زیدەبار ھەكو
چاڤی رۆژی لی دەت، كو ئەو لفك و
رویشی دگەل كەزیت و یی بەسەر
ملا دا ھاتین شور بوینە خاری وەش
رەش مار و ئەژدەھانە وەسا لسەر وان
ناڤ مل و بەژنا بلندتین ھند كەفتی
نە بەریك، كەس بچو رەنگا نەشیت
لفكیت كەسرەوانی ژ كەزیا ژیک جودا
كەت. دەستكیت بنەفشوكا نافدەست
یی دەر گردانیت پاشیی و پیچیت
كەسرەوانی رادكەن. گاڤا پاشایی ئەڤ
دیدارا ھندا سپەھی و شەنگ و تازە
د دویریینی را دیتی، گوڤە ھەمكی بۆ
من بەندەكی ب كانی یا خاتوینی بیژە،
كا ژ تەڤە چ لی ھەیە؟

ھەمكی گۆت: بەلی پاشای خوش
بیٹ فەرمان فەرمانا پاشایە. ھەمكی
دەست ب چاڤیت خو بیٹ كۆرە و
ھوتم دا ئینان و پاشی دانانە بەرچاڤیت
خو وەكی دویریینی، داكو تیرا بەری
خو بەدەتە كابانی یا خاتوینی، ھزریت
خو كرن، سەری خو لەقاند ژ رێڤە
نم ھا خو كر، ھەروەكی خو كرن، سە
ری...

ڦه هاند و دهستی خو دابن گوھئ
خو گوت:

زهري ژ گوڦه ندي پي دا تيتا ل ئه نيئ گريدا
زهري مانه د خه ملي دا

زهري يا هيزار ڦه کرن زولف و خال تيكه ل کرن
برين لمن كول کرن

برينيت بريندارا ئاڦريت چاف بخالا
ژئ تيت بيهنا هه ڦالا

سو سنا لاتا ده هوئي كورتكي ته ري تولي
ته خرابكر عه ردئ تولي

چاڦيت رهشن گران گران سينگ سيني يه مه مك فنجان
كئ ئه ز كوشتم خويشكا بران

يا لمه گري تو مه گري ته مه گري چاقان
بهاره مه حه لي سه يران

چاف درهشن به نكين يه نكين مه مك دخرن تڙي چه نكي
كئ ئه ز كوشتم خودانا ده نكي

يا شه مالن كريسكه كه پيش دي مي
وي يئ وهك مه هي، ده رمان د ده ستئ
دي دابو، گاڦا ئه ڦيندارا دلئ وي هاق
و گول ده نكي وي بويي كو هاق يه
سه را وي بدهت (۱۴)، هه ر هادر رابو
روينشت، چ ژ خو شي يادا ئان ژي ژ
شه رمادا، ئه ڦ چنه د مالكيٽ ژيري
ژي ڦه هاندن:

شه ڦه كئ ژ شه ڦا حه مه كورئ
نه ساخ بو، تايه كا خو ش هاتبويئ د
ناڦ نڦينادا، يئ دريژ كري بو، نا هو
ئوهو، ناله نالا وي بو، كچا مير قوبادي
كورئ سولتان حسيني وه لي ژ نشكه كئ
ڦه بژور كه ڦت. حه مكئ پهریشان،
گو يين و بي خودان سه رگردان پي
حه سيا كو زهري يهك بژور كه ڦت،
شه مالدهك د ده ستئ دا بو، رونا هي

مەخمویرا ل بەر گولا ژۆری
 ل بەر نالییت ھەمە کوری
 ل ھەمکی ژار بو ھنگوری
 یا مندالی د ھژینیت
 یا خزیمی د ئالینیت
 ئاکری و ئامیدی دینیت

غەریقم ژ نیشان و خالا
 تە ئاگر بەردا شەمالی
 سپیدی برەونەقتەر بو
 یا من دیتی ل ئەیوانا ژۆری
 باکەکی ل بسکا دابو
 تە رەش خالەکا ل گەردەنی

نافدەستا دگۆت: «سماییل پاشا میری
 ئامیدی دئی چیتە ستەمبۆلی». دئی
 چیتە چ، ژبەر چ دئی چیت؟ ژبەر لیک
 کەفتنا د نافبەرا پسمیریت ئامیدی
 دا، ئەمازە دبەری دا محمد تەیار
 پاشا ب دەستی زویبەر پاشای ھاتبو
 کوشتن. زویبەر پاشا بو میر ل میرگەھا
 بەھدینا. پاشی قئی تیک چوئی گەلەک
 ژ خۆجھیت ئامیدی مشەختبون.
 سماییل پاشا وی چاخ و دەمی یی
 ساقا بویە، ھەرودەکی دبیزن: مەحبووبا
 دا پیرا عەلی ئەسکەندەری (۱۷)،
 داینا سماییل پاشای بویە (۱۸). زویبەر
 پاشای ژ بنەمالا پاشا ییت ئامیدی
 ئۆی نەک گیرا محمد تەیار پاشا -
 ھندەک دبیزن قوباد پاشا - کوشت ب
 جەربەزەیا خو شیا خو ھەلیخت
 ئو ل سەر کورسی یا میرگەھا بەھدینا
 روینیت خوندکاری ل دەفەر -
 میرگەھا - بەھدینا بکەت.
 پاشی چەند پسمام و پشتگر و

(۱۵)
 ۶
 -۴-

دبیزن، ھەمک چو بو ستامبۆلی،
 بەلی رەنگە ستەمبۆل نەبیت، جزیر
 بیت، پایتەختی میرگەھا بۆتا چو
 کو ھەرودەکی دیارە ھاتن و چون و
 تیکەلی د نافبەرا میریت بەھدینا ئو
 بۆتاندا ھەبو، ئەگەر چی گەلەک
 جارا ھەفرۆشی تیک و دو ژی بوینە،
 بەلی چو جارا پی بری ل نافبەرا
 ھەردوو دا نەبویە (۱۶)، چکو گوتنەکا
 د جھئی خودا نینە، کو کورەکی
 حوتم و کورد دئی چی تە ستەمبۆلی
 چ کەت؟ بەلی ل سەر ھندی ژی را
 کو ژ راستی دویرە، ئەم دئی دانینە
 بەرچافیت خویندەفانان، پاشی دبیزن.
 گیلەشوکەک کەفتە مالیت پاشاییت
 ئامیدی، تیک ھاتن و تیک چون،
 ھەیلە لوی بابی وی ژ یی دی پسیار
 بکەت ئەفە چ بویە، ئەف ھندە ئالوزی
 یە د شانەشین دا، ئەویت تیزیک ژ

دہمہ کئی نہ یئی درپژ سمایل پاشا
 مہزن بو، رابو مہحبویا برہ جزیرئ
 داف مالا میرئ بۆتان ل جزیرئ. ئہوان
 ژئ خہم ژئ خار و دبہررا چون ھہتا
 بویہ خورته کئی ژبہر خو دہرکہفتئ
 و ژئ ھاقئ. پاشئ لہشکرہ کئی بۆش
 ل جزیرئ دگہل ھنارت و فہگہریا
 نامیدیئ ب ناقئ سمایل پاشئ و
 ستامبول ژئ ناگہ ھدارکر کو فہرمانا
 پاشاتئ بو بئ تہ دہرئئخستن.
 دیارہ سمایل پاشا دگہل ھہمکئ و
 لہشکرہ کئی بۆش چونہ ستامبولئ
 داکو دلسوژی یا خو بۆ سولتانی
 دیار بکہت. و ھسا ھہلکہفت دہمئ
 گہہشتئ یہ ستامبولئ سولتان دگہل
 سینہما خوشکا خو یا خوشتقی
 و قہدر گران داچنہ سیرانئ لسہر
 بوسفوری - ھندہک دپژن بو مسرئ
 - ھہمکئ زانی و خو نیزیك کر داخو
 پئ بئ خیت، نیزیکی وان روینشت
 ئہو جہئ سیرانکەر لئ روینشتین،
 دہما کو ئہرہ بانئیت وان ھاتین، یالہ-
 یالا نافدہست و پوسپور و ناشچی و
 لہشکری و بہنیا، د ناقئک ھہلبون ب
 ناواز و دہنگفہ دگوت:

پشتہ فانئیت میرئ بہرئ محمد تہ یار
 تہرابہرا کرین و کوفر و کونیا وان
 ئینایی، مہحبویا دینا سمایل پاشئ
 ترسیا کو ناخفتنہ کئی ب وئ ساقائئ
 رہبہن ژئ فہ بیژن. ئینا رہفاند
 دپارزوینی دا، برہ نک ناغا مللہ تہ کئ،
 ئہو ناغا مللہت ھندہک دپژن میرئ
 جزیرئ بویہ، ھندہ دپژن نہخیر
 ناغایہ کئی دی بویہ کو چو ھاقئ
 و تیکہلی دگہل میرگہہا بہ ھدینا
 نہبویہ، پاشئ کورک ھہیامہ کئی درپژ
 لوئیرئ مایی، کورک تفقئ و بگیان
 کہفت. ناغایئ جہئ برئ پاشئ چاف
 پئ کہفتئ نہ نیاسئ فہ، گوتہ دینا
 وی: ئہفہ کورئ تہ نینہ، ئہو کورئ
 کئ یہ ئو تہ ژ کیرئ ئینایہ، بیژہ؟!
 مہحبویا یئ گوتئ: «ما ئہ ز چ ژ تہ
 فہشیرم چیروکا من ئو فی کورئ
 ساقا ئہ فہیہ». من ب دزی فہ رہفاند
 دپارزوینی دا، من ئینا فئیرہ، من چافئ
 خو دایئ و سہخبیرا وی کر، روژ بۆ
 روژئ تفقئ و بگیان کہفت ھہتا ھولئ
 ھاقئ ھہر و ھکی ھوین دینن، پاشئ
 کورک بسپور بوی، مہحبویا ھاتہ فہ
 نامیدیئ کورک لوئیرئ ھئلا. پاشئ

جاری ل دوی بونہ سویلی

پینج بارکرن ب فیلی

ژ ستامبولئ دہرکہفت سولتان سینہم

زیر بارکرن ب عہرہبانا

ته ستامبۆل قوربان بیت

سیران بره سهر نیلی

هه‌ر دگه‌ل لاقی لاقژه‌ی، سولتان ب
 سینهم فه دگه‌ل زفرینه‌فه، سینهمی
 گۆته سولتانی برایی خو کو سیران
 هاته برین، مه‌ئو وار تیر نه‌چه‌راند،
 ئەم زوی زفرینه‌فه تو ناییزی یه‌من،
 ئەو کیژکه دگه‌ل سمایل پاشایی
 ئامیدی، یی کوره لبه‌ر بیه‌شان
 دیواری ستران همن گوتی، وی دقیا پی
 به‌سییم کادی چ که‌م. لسه‌ر دارخازا
 سینهما خوشتقی یا خو، هه‌نارته دوی
 چه‌مکی رایی کو دگه‌ل سمایل پاشای،
 چه‌مکی کوره ئو حوتم، لسه‌ر دارخازا
 سولتانی دگه‌ل سمایل پاشایی میری
 به‌هدینا چۆنه‌ شانه‌شینا سولتانی ل
 ستامبۆلی، لسه‌ر رایا توپ- قاپو بژور
 که‌فتن، سلافکر. سلاف ژی وه‌رگرت و
 لسه‌ر فه‌رمانا سولتانی روینشتن. پاشی
 گۆتی، ئەو ژ لاقژه‌ یا سترانه، ته‌ ب
 سینهمی گۆتی، سینهم یا پی بوغومی
 و پۆسیده بوی و غه‌یدی. کا بیژه،
 هه‌که نه‌بیژی، دی هه‌ر نه‌و سهری
 ته‌ برم!

دگه‌ل فی گۆتنی سولتان رابو چو
 خاری ل ئالیی ژیری و گوته سینهمی
 هلو نقتیژی بکه، پشتی فه‌رمان دایه
 نافده‌ستا کو شه‌ملکی رایی خن
 و گوتی یه‌ سینهمی ئەز دی مه‌انا
 هه‌قیمه به‌ر وی چه‌مکی کوره، هه‌که

راکرن، راسته‌ دلئ وی یی پاقژه‌ و
 روهنه، بو خرابی ئەو لاقژه‌ نه‌گوتی
 یه، هه‌که نه‌زانی ئەو مروفه‌کی
 پویچه‌ دی سهری وی ده‌ینه برینی.
 سینهم به‌رقبله‌ فه‌ راوه‌ستا نقتیگر،
 سولتان ژ لایی خاری هاته‌ سلال ئو ژ
 چه‌مکی پرسیارکر کا بیژه چ دبن فه
 هه‌یه- دبن ته‌دا هه‌یه- ل لایی بن
 دا؟

ئینا چه‌مکی نه‌مر ده‌هدا ئو
 ده‌ملده‌ست ده‌ستی خو دا بنگوهی
 خو، ب ده‌نگی خویی خوش ئەف
 به‌ندا سپه‌هی به‌ردا و گۆت:

من دیت و لسه‌ر ده‌پکی
 گرت قامه‌تا شیژی
 خاله‌کا لسه‌ر مه‌مکی
 چاف ستیرا گه‌ لاقژی
 سه‌ر بارا دلی چه‌مکی
 خاتوینی گه‌ردن دریزی

ئینا بو سولتانی راست و روهن بو،
 چو گۆمان ل نک نه‌ما کو چه‌مک
 نه‌ ژ ده‌همان پیسی لاقژه‌ و به‌یت و
 سترانا دیژییت.

دیژن پشتی هنگی گۆته چه‌مکی
 ره‌بن کا بیژه ژبه‌ر چ تو دگه‌ل
 سمایل پاشای هه‌تیه‌ قیری؟
 چه‌مکی گۆت: «سولتانی خوش بیت،

دارو بارا ژێ بېرن و بینن بفرۆشن.
ئینا فەرمانا سولتانی بو ھەر سێ
دارخازیت وی ھاتە بە لافکر، ئەو
ھەر سێ جھ ب نافێ وی ھاتنە
نخسین، دگەل سماییل پاشای زفری قە
-قەگەریا- ئامیدی. حەمکێ ئەو
ھەر سێ جھ دانە توفیقی یا دا
کاروباریت خو پێ ببەنە سەر.

(۲۰)

۷

- ۵ -

حەمەکور ھۆزانقەنەکی ملی بو،
ھوزان ب زەری و پەری یا، ب خورت
و داوھتی یا قەدھاندن و دگۆتن، ژبلی
لافزا کوزەری و پەری و ستی یا خو
لبەر دھژاند، نافتەنگ و کێلەک، سینگ
و بەر و مەمک دلەقاندن جەرگ و
ھنەف و دلێ لاوۆ تۆلاز و ھەژخوگری
و ئەقینداریت کاسۆتی دکوزراند و
دقرقچاند، زیدەبار ھەکە ھۆستایەکی
ژبەر خو دەرکەفتی و دەست ھاتی
و ھەکی حەمکێ کو سەرھۆستایێ ئاواز و
سەلیقا ئاواز بو داتنان و ب دەنگەکی
و ھەکی دەنگێ حەمکێ خو شی و سازگار
دگۆتن و دەستەکیست سترانییژ و
لافزەبیژیت دەنگ خو شی لێ قەدگیرا،
داوھتی یا گوڤەند دگیرا و داوھت لێر
ئاوازیت لافزێ دکر. ل دوی بلند
بون و نزمبوینا سترانییژا ھەدامیت
لەشی داوھتکەرا ژ کولوفاندکا سەری
ھەتا پێ یا نەمازە دەست و پێ،

ئەزێ دگەل پاشای بەھدینا ھاتیم،
سولتان چ فەرمانی بدەت ئەم دێ
و ھەکەین، ھەر ھاژ مە ھەبیت مە
بپرسیت».

سولتانی لەشکرەکی بۆش و چاک
و ب ھونەر دگەل فەرمانە سولتانی
بە لافکر، تیدا مزێ سماییل پاشای د
میراتیا میرگەھا بەھدیناندا چەسپاند
و گۆتە سماییل، پیرۆز بیت تو بکیر
ھاتی. پاشای سماییل پاشای خو ژبەر
شکاندی، دلسۆژی و بەنیاتی یا خو بو
سولتانی دیارگری و سۆپاسیا وی کری،
رابون ب لەشکر، ببۆریزان و دەھۆل
قە ژبو بوسفوری دەرباز بوون. ھەتا
کو گەھاندی نە سەر ریکا ئامیدی.
سولتانی پاشای ئەو ب چاقیت خو ژ
حەمکێ دیتی و ب درستی باوەرکر،
کو حەمک ستران بیژ، ئاواز بیژو
داستانقەنەکی بەرکەتی یە. سولتانی
قیا دلێ حەمکێ رەبەن و قەلەندەر
خوشکەت، گۆتی: «کا بیژە تە چ دارخاز
ھەیە بخازە»، حەمکێ سەرگەردان
دەف لێ گلالە بو، سوپاسیا سولتانی
کر و گۆت: سولتانی خو شی بیت،
ھەر سەرفەرەز و سەرکەفتی بیت،
دارخازیت مەن ئەقەنە، ھەکە و ھە ب
چاکی دیت:

۱- کانی یا سورکی (ل روژھەلاتا ئامیدی

یە) (۱۹).

۲- لێر بەروژی سەقاڤا - ئافگیرا.

۳- چیاپی بالولکی داکو توفی بو خو

ژن ئینان، ژ خازگینیی بگره ههتا دگههته فهگوهازتئی، ب ئاواز و سهلیقهکا خووش و دلغهکهه دگوتن. هه مکی نهمر کهسئ یه کئی - تیکه مین کهس- بویه لاقژه ئو ستران بههر قوناغه کئی، ب گافه کئی و دهه مکی شه هیانا ژن فهگوهازتئی و ئینانئ گوئی نه. رهنگه بهری هه مکی نهمر و پاشی وی ژئ گه له کهسئ دی ستران و لاقژه فه هاندبن و دارپیتن و ئاواز بو دانابن و بدنگ ژئ هاتبنه گوتن. به لئ کهس وهکی وی نافدار نه بویه بقه هاندن و لیکئینان و دارپیتنا لاقژه و سترانا ب ریز و ته رتییف و رهوش و تیتالیئ شه هیانا، تانکو پیرابونیت داوهت و ژن ئینان، ژ بهر هندی هه مکی نهمر سهروهه و سهرداری سه لیقئ کوردی و ئاوازئ که فنیئ فولکلوری یه کو ب نافئ کلاسیکی بناف دکهن. ههر وهسا سهروکانی و سه رکیشئ سترانیئژ و لاقژه یئژ و سه لیه قانایه د سه دئ یادئ کۆچی، هه قبه ری سه دئ هه قدی زاینی ل ده قه را به هدینا و هه کاری و بوئا، نه گهر چی نه و ئاواز و سه لیقئ وی دانابن ل گه له که لایئ کوردستانی به لاقبویه به لئ ل ده قه را به هدینا، پاشی ل ده قه را هه کاری یا و بوئا پیتر د لئ خوھیادا چویی نه و چه سپی نه، کو هه تا نهو قئ گافئ ژئ، گه له که لاقژه ئو سترانیئ

سه رکیله که و ناقمل و ستو و ناقته نگ، بلندکرن و دواتدکرن و دهژاندن و دله قاندن. دهنده ئاوازئت خومالی دا، گهرئت داوهتا وهکی درامه تئ بوهر بویی ئو گولدا یی سه رنخوین دبون ب هه می فه ههروهکی بایه کئی دژوار ل قه سیله کا درامه تی ددهت. به لئ هنده جارا هه که هه ر گفیری هه کا بای بیت، سه رئت گولیا بتنی دهژنیت و دلهرزینیت و دله قینیت. نه و گه را شه هیانه کهه ر و داوه تکهه ر و گو فه ندگیه را وهسا به ژن و بالا، ناقته نگ و سه ر و کیله که لئ دله قیان و دهژیان. فه هاندییئت هه مه کوری ژ ستران و لاقژا، ژ قاموسی و ترانا، ژ هوزان و ژ هه له به ستا گشک نه فین و نه فینداری یا راستا ل بهر چاف بو کو نفیسه قان و تۆرفان قئ گافئ بنافی ربالزمی ددهنه قه له می. نه و ستران و لاقژه، نه و هوزان و نه و هه له به ست، ب لایینی و له وه ندی، به ده وهی و ب جوانی، ب تۆلازی و جیلی، ب تازه یی و ب سپه هی و رندی و که له شیئ گوئی نه، هه ر وهسا ب بو یکه، ب زاقا، ب دول به ران و ب دلدارا، ب نو یکه هه شتی و زپکورا، ب دیمه ن و ب دیداریئت سپه هیئت کوردستانی فه ده هاندن و دئخسته نه به ریک ئو دداریئتن. هه مکی نهمر نه و ستران و لاقژه، نه و هوزانیئت ملی بریز و ته رتییف، ب رهوش و تیتالیئت جفاکی یئ

ببێژه دگه‌ل گوهوژرینا خودنکارا
 نه‌خوشمروقی، رویتی و ژاری یا وان،
 هه‌مکی ژێ چو جهیت خو ل ئامیدی
 نه‌مان، پاشی چاک هزریت خو کرین
 بو ديار بو کو بوی ره‌نگی تامسار
 و بی رومه‌ت نه‌شیت رۆژیت مایی
 لویری راببیریت. رابو ریکا خو گرت و
 چو زیاری ل گوندی شه‌هی.

به‌لی هه‌تا نه‌و ژێ روهن نه‌بویه
 کاکێ بر، چه‌وا بر، کیژ ده‌می سالی
 بو؟! پاشای ل دوی دارخازا وی هنارت،
 یان وی ئیک دگه‌ل خو بر و چو?!
 هه‌مک پاشی چۆیه گوندی شه‌هی
 لویری فه‌رمانا یه‌زدانی بی هه‌فیری
 و هه‌فال بجه‌ئینایه. به‌لی کیژ ساله،
 که‌س نوزانیت ب درستی هه‌ر ل
 گوندی شه‌هی ل میری نانکو ل ره‌نیا
 شه‌هی ل زیاری هاتیه فه‌شارتن.
 دیژن هه‌مکی نه‌مر دنه‌ساخی یا
 ده‌ستویر خازییدا، گوته‌ وان که‌سیت
 چاره‌خیت خو، هه‌کو نه‌ز مرمر من
 له‌ر ریکێ ل ره‌نیی فه‌شیرن، داکو
 هه‌چی دبه‌ر گورپی مزا بیت، جهی
 وی دوزه‌خ بیت هه‌که به‌نده‌کا سترانا
 بو من نه‌بیژیت پاشی وه‌غه‌را وی بخیر
 و شاهی، بلا ببوریت بچیت. هه‌که
 هاتو چو سترانا نه‌زانیت، بلا دو جارا
 بیژیت:

هه‌مک هه‌ی لی لی
 هه‌مک هه‌ی لو لو.

وی ب ئاواز فه‌ له‌سه‌ر ژاری نه‌ختیاریت
 نافسالفه‌ چوینت کورده. به‌لی مخابن
 سه‌د مخابن گه‌له‌ک ژ شوینه‌واریت
 هه‌مه‌کوری به‌مایا سترانیژیت ئاواز
 و سه‌لیقیت وی نه‌مانه، ستران و
 لافژه ئو هۆزانتیت هه‌مکی نه‌مر،
 یان کومیدی، ئانکو ژبو دلته‌ری و
 خه‌مره‌فاندن و خو‌ش رابیرانی بویه،
 چ د گوغه‌ند و دیلان و داوه‌تادا هاتبه
 گوتن یان ژێ دخرقه‌بوین و جقاتا
 کومبوینادا یان ژێ تراجیدی بون، کو
 زیاماری و روندک بارین و وه‌راندن
 بوینه د دل ته‌نگی و ته‌مار سه‌ر دلی
 ئینان بوینه، د جقات و خرقه‌بوینیت
 شینی و تازیادا ده‌اتنه‌گوتن. هه‌مکی
 نه‌مری بده‌ست که‌سی نه‌دکه‌فت
 ژبه‌ر روی خو‌شی، قاموسی، ترانه‌که‌ری
 و هه‌نه‌که‌زی، پاشی بنافسال فه‌چویی
 ئو داکه‌فتی، گه‌له‌ک بی روی و بی
 چاره‌ ببو ل ئامیدی زیده‌باری پاشی
 خو جهو خوندکاریت به‌ری بیت
 ئامیدی نه‌مان و خوندکاریت نوی
 ده‌ست بده‌ست دریزی، زۆرداری ئو
 سته‌مکاری کر، وه‌کی به‌ری هه‌مکی
 ژێ ئو روی و نرخ نه‌ما، نه‌که‌سی
 وه‌کی به‌ری، گوهی خو ددایی، نه‌ژی
 چافێ خو ددایی و پویته‌ پی دکر،
 خاسما خوندکاریت نوی نه‌هند ری
 ددایی کو خو نیزیکی وان بکه‌ت، یان
 بشیت دارخازه‌کی ژێ بکه‌ت و بو
 سه‌ریک فه‌بینن.

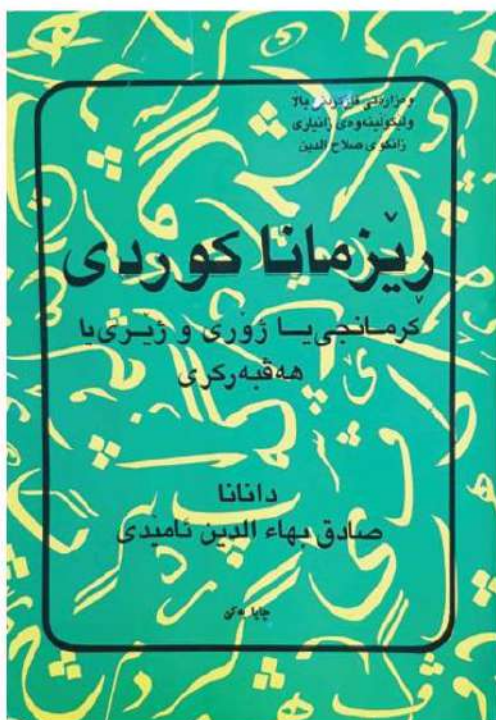
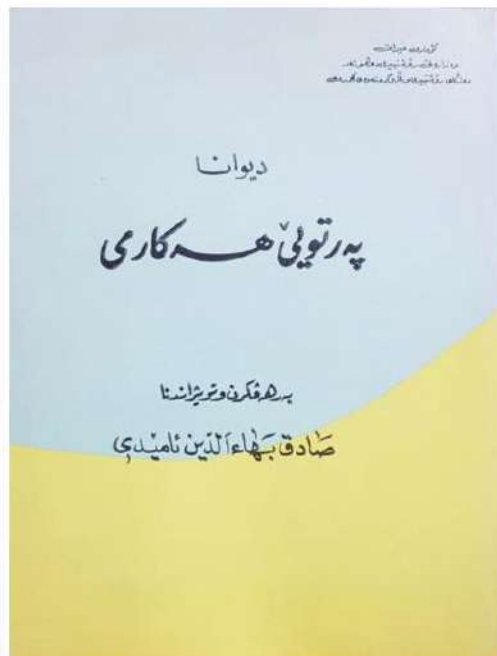
بەھدىنا ل ئامىدىيى؟ ھەمەك خودان مال بو يان وەكى ئاقدەستەكى ل مالا پاشاي بويە؟ كى دۆستى ئەلەھى ھەمكى و ھەفالى و ھەفگورى وى بويە؟ كى بون يىت ستران و لاقزە ب ئاواز و سەلىقىت وان فە ئىكسەر ژ زاردەھى وى فە ھويويىن؟! دەستى پاشى وان كى بويە، ھەتا كو ھندەك ژى ھەتا نھو ژى ماینە؟ ئەو ستران و لاقزىت ل شەھيانا و داوھەتا. ھەتا بەرى دەھ ساللا ژى دەھتە گۆتن، ھەمى يىت ھەمكى نەمرن يان نە؟ دووماھى ھەيە.

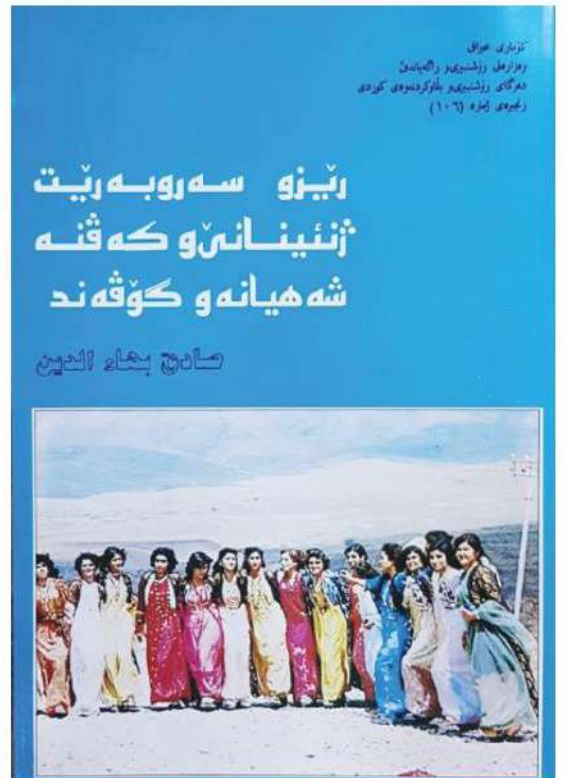
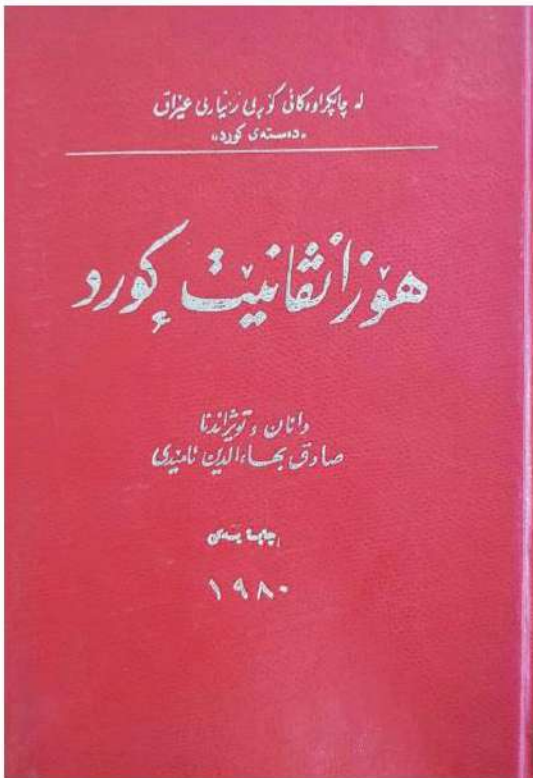
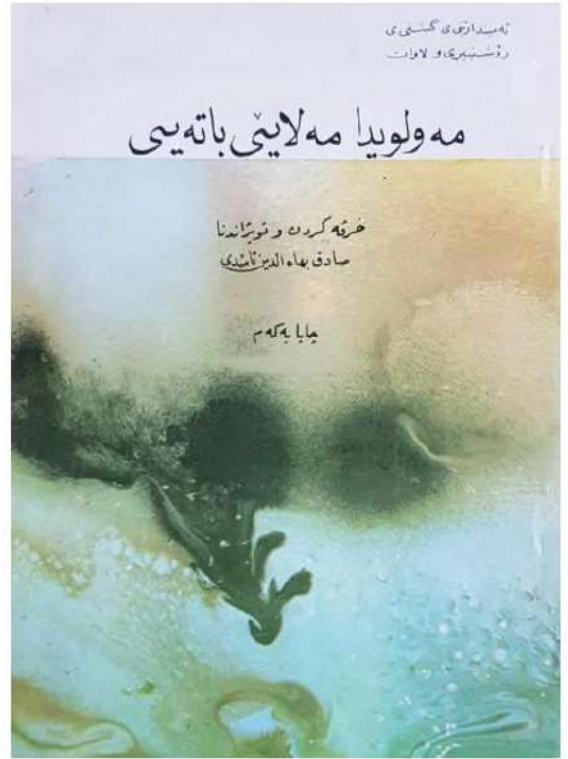
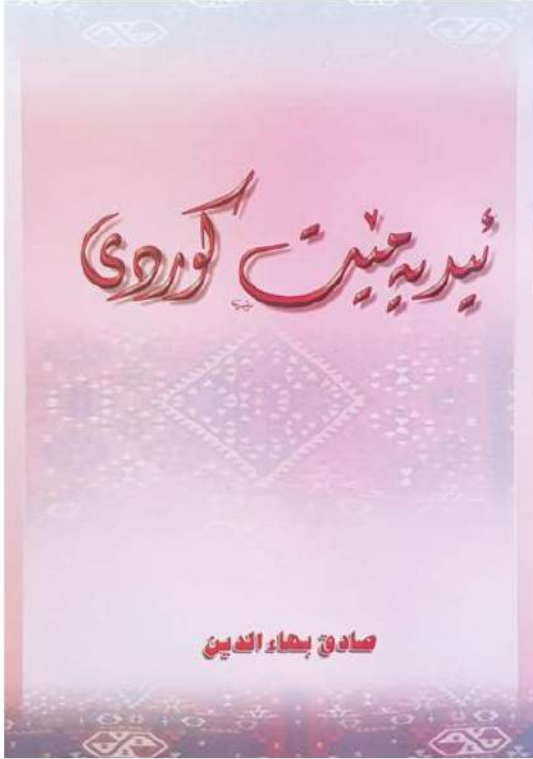
ئەف ھۆزانفانى ھند بدلى مللەتى فە نويسايى، گەلەك لا ژ ژىن و ژيارا وى، ئانكو سەرگوزشتەيا وى بەرزە ئو نەھاتى زانىن كو نقىسەفان ب چو رەنگا نەشيت رويەكى روھن و ديار دانىتە بەر چاقت خويندەفانان. ژ لايت گىرنگ و بنخ بو نقىسەرى بزانين كو ھەتا نھو قى گافى د بەرزەنە ژ سەرگوزشتەيا - ژ ژىن و ژيارا - ھەمكى نەمر و يىدىقى ل دوچوون ل دوى گەريانى نە ئەفەنە. ھەمكى توفى كىژ سالى ھاتىە ئامىدىيى؟ چەوا ھەمەك شيا بىتە فەبورى يەك ل شانەشىنا خوندار، مير و پسميرت

ژىدەر و دەھمەن

- ۱ - رۆژناما (ھاوکارى)، ھىزمىر (۳۶)، ۱۹۷۱/۱۰/۹، ۵.ل.
- ۲ - سوپاسيا سەھىدا ھىرش كەمال رېكانى دكەبن خۆ لگەل مە وەستاندى و ب ناف بەرپەرىت وان ھىزمىرىت لېەر دەست مە دا نەى پىداچووويى.
- ۳ - رۆژناما (ھاوکارى)، ھىزمىر (۲۸)، رۆژا ۱۹۷۱/۸/۱۴، ۵.ل. ئەف ھىزمىر مە داناپنە لدويىف خەلەكىن بەلاقوويى، بەلى پىشتى چەند خەلەكان ھىزمىر لىسەر ھاتىيە دانان.
- ۴ - گۆقارا (براھەتى)، ھىزمىر (۱۳)، سالا (۱)، خولا دوويى، نىسانا ۱۹۷۱، بەھزاد بالئە: ھەمەكور ھۆزانفانى رومانسىي كورد، پ ۱۱-۱۳.
- ۵ - دەراھى: ئەو كەسە بىن كو پالەتى دكر رۆژنا وى درامەت دداين، دەخل و دانەك ئانكو درامەتەك.
- ۶ - رۆژناما (ھاوکارى)، ھىزمىر (۲۰)، رۆژا ۱۹۷۱/۸/۲۸، ۵.ل.
- ۷ - ئامىدى يا نافى ھەمەكورى ژ خوشتقىياتى كرىو ھەمەك.
- ۸ - كورد مەھانە و بېھانە ب پرامانەكن ددەنە كارى.
- ۹ - بالوك ئەو چىپايە بىن ل ھىنداف كانى يا سنجى، ژ رىزە چيا مەتىنەنە ل ھىنداف ئامىدىيى و رويارى يە.
- ۱۰ - رۆژناما (ھاوکارى) ھىزمىر (۳۱)، رۆژا ۱۹۷۱/۹/۴، ۵.ل.
- ۱۱ -
- ۱۲ - رۆژناما (ھاوکارى)، ھىزمىر (۳۲)، رۆژا ۱۹۷۱/۹/۱۱، ۵.ل.
- ۱۳ - رۆژناما (ھاوکارى)، ھىزمىر (۳۲)، رۆژا ۱۹۷۱/۹/۱۸، ۵.ل.
- ۱۴ - ئەوا ھاتى ھەر وەكى دىژن سىنەم خان بويە.
- ۱۵ - رۆژناما (ھاوکارى)، ھىزمىر (۳۴)، رۆژا ۱۹۷۱/۹/۲۵، ۵.ل.
- ۱۶ - سەھىدايى مسعود حاجى مصطفى ئامىدى ژى لىسەر وى راويىرى يە.
- ۱۷ - بىنەمالەكا ب رومەت و نافدار و تىكەلا پىسمىرگەھى بويە ھەتا نھو ژى مايە..
- ۱۸ - ھىندەكىت دى دىژن سىمايىل پاشا نەبو، ئىكى دى ژ بىنەمالا وان بو.
- ۱۹ - دىژن پاشى توفى يا ئاقدەك بو ھەمكى لىسەر كانى يا سوركىن ئافاكر بون كو ھەتا فان سالىت چويى ژى ما بو.
- ۲۰ - رۆژناما (ھاوکارى)، ھىزمىر (۳۶)، ۱۹۷۱/۱۰/۹، ۵.ل.

بہ رہہ میت صادق بہا ئدین نامیدی

کوردا کتیبخانیت دنیایی ب زانست و زانینی زه‌نگینکرن

ئویت دی د قه‌براندا وندا دمه‌ردبوون

سیکا، جارکا. نوا....) ۱ ئو مه‌عنا وان نیشانا تیکن، دوین، سییی و چاری.... به‌لی هندیکه داڤا تیللا (وه‌ته‌ری) دویماهییه‌ ناڤی وی کره (گریدان - الربط) ئانکو گریدان و مه‌عنا وی ل فییری کاملن بریاری (قه‌رار) ییه بو به‌رسفی (جواب)ی. ئو گریدان ل ناڤه‌را نیشانا (یکا) د قه‌راری (بریاری) دا دگه‌ل گریدان (گریدان)ی ل دویماهییا (ئوکتوف)ی یان پیسترتکا موسیقییه. لسه‌ر نیشانیت سه‌رپشک (علامات رئیسیه) ناڤی وان (مال) ۲ بوو و چه‌قیت وی دگوتی (ییمال) ۳، پاشی ئه‌و هاتنه‌ زه‌غه‌لکرن و گوتی (بیمول)، ئو نیشانا (دییز) یا ژ گوتنا (دو ئاواز) هاتی، به‌لی هندیکه ناڤیت

قه‌کولینفانی تونسی دکتور عادل بالکحله‌ دیژیت: من چ تشته‌ک ژ گه‌لی کورد نه‌دزانی، چه‌تا من نه‌ ده‌سه‌فاقتیی ل موسیقا رۆژه‌لاتی و پیشکه‌فتنا وی قه‌کولم و وه‌ختی ئه‌ز به‌سه‌ر ده‌سخه‌تیت (مخطوطات) موسیقی (ئاواززه‌نی) ناڤداری کورد (زریاب)یدا چوویم و زیده‌باری هندی کو (زریاب) یی په‌له‌وان بوو د ئه‌زمانی عه‌ره‌بیدا، به‌لی پا ئه‌وی ئیدیومیت موسیقی ب ئه‌زمانی کوردی بکاردئینان، ئه‌فه و زنده‌باری بکارئینانا ناڤیت مه‌قامیت موسیقی ییت لیکدای و چه‌قیت (فروع) وی.. یا تیکن ئه‌و بوو کو پیسترتکا موسیقی و ناڤیت نیشانیت موسیقی ب کوردی بوون، (یکا، دوکا،

ب دو وه ته را)..

بهائی لسه ره ره رقیشتا وی، لدویف هنده ک ژنده را و لیقه گهریت زانستی ییت فه کولینقان و رۆژه لاتناسیت بیانی دهیته ته خمینکرن کو ئه و ژ بنه کوکا خو کورده، ئو ئه فه ئه و تشته یی رۆژه لاتنسا ئه مانی دکتوره زیگرید هونکی د کتیا خو یا ب نافوده نگدا (شمس العرب تسطع علی الغرب ۵ - رۆزا عه ره با لهنداڤ رۆژنافای دبرسقیته)، ل بهرپه ری ۴۸۸ئی بو مه فه دگپریته، ده می دیژیت: (جه حیللی کورد زریاب زیرکترین و دیارترین شاگردی خاندنگه ها حنیربه ندیی (فن) بوو، ئو خو گه له ک وه ستاند هتا وه لیهاتی بوویه ژ مه زنتین موسیقیته چاخی خو...

ئو (زریاب) پاشناق وی بوو و ناقی وی یی دروست نه بوو، مه عا وی ب ئه زمانی کوردی (ناقاش زیری) ه، ناقی وی یی دروست: (ئه بو ئه له سه ن عه لی کورپی نافع) یه، ئو ئه و ئا فاکه ری ئینستیتویا ئیککی یا موسیقیه ل باژیری قورطبه، باژیری ب قهریت خو ییت که شخه نافدار، یی دکه فیه ژیریا ئیسپانیا..

ئو لدویف گه له ک ژنده ریت ئیسپانی دهیته گۆتن کو (زریاب) ژ بنه کوکا خو کورده و یی ل گۆنده کی دکه فیه ژوری میسل ژدایکبووی.

مقامیت موسیقیته: مقاما (راست) و راست ب ئه زمانی کرمانجی بو گۆتنا (موسته قیم) یا عه ره بی یان بنه کوک/ بنیات (عه ره بیا وی ئه ساس) دهیته. چنکی ههروه کی دهیته گۆتن ئه و سه ردارا مقامانه و مقاما سه رپشکه د پیسترتکا رۆژه لاتیدا.

مقاما سیکا: زریابی هوسا نافکریه، چنکی ئه و ب ره نگه کی فه پری ژ نیشانا سی ده سپیدکهت و ئه و په یسکا سییه (سیکا نیف بیمول) ۴.

مقام جارکا: ئو ئه و لسه ر نیشانا چاری دروینیت،

مقام نه وروز: ب رۆژا ئیککی یا ده سپیکرنا هه می بهارا و گیزنا ملله تی کورد نافکریه،

مقام کورد: لسه ر ناقی ملله تی کورد هاتیه نافکرن.

مقاما حیجاز کوردی، ئو حیجازکار کوردی. ئو مقاما بهیات یا کوردی دنشین، گول عزا، سۆز دل، خورشید، سۆزناک، شاهیناز، ته رزه نوین، محیر کورد، په سته نیکار، نه هفت، ئه سه ر کورد (أثر کرد)، سۆز دلارا، نه هاوه ند کوردی... هتد

ئو گه له ک ژ مقامیت موسیقی و چه قیت وی ییت دی ییت لیکدای. ههروه سا زریابی هنده ک ئامیریت موسیقی ژی پینشئخستن و ل گه له ک ئامیریت موسیقی ژی ددا و ژ وان ژی (ته مییرا کوردا) یا دو داڤ هه یین (یا

۱- لدویف ہزرا من ئەو (کا) ئەوا ب (یکا، دوکا، سیکا، چارکا ...) قہ ہاتیہ نویساندن بۆ (گہہ) ئی دہیت و ہہ کہ وەسا بیت دئی بیتہ (تیکگہہ، دوگہہ، سینگہہ، چارگہہ... ہتد) و وہ کی دیار ژێ زریابی ناڤئی (گہہ - فہقہرہ) لیکریہ و وی بہ لکی لیکفہ کرنا وان گہہا بہر گہہیت قہدکا پشتا مروڤئی (فقرات العمود الفقري) یان گہہیت تلبیت مروڤئی نافکریں.

۵- د ترجوما عہرہبیدا یا کتیبیا زیگرید ہونکئی (شمس العرب تسطع علی الغرب) ب ئەزمانئی عہرہبی ہاتیہ: {لقد أراد إسحق بن إبراهيم الموصلي أن ينال حظوته عند الرشيد (مہرہم پی خہ لیفئی عہ عباسی ہارون ئەلرہشیدہ - حہ میدئی بامہرنی) بتقدیمہ لتلمیذہ (زریاب). و کان إسحق قد بزَّ كل حانات الكوفة بمدرسته الموسيقية التي ضمت أجمل الجوارى، و التي كان یعلِّم فیہا تلامیذہ و تلمیذاتہ علی السواء أصول الموسیقی.

و کان الفتی الكردي (زریاب) ألمع تلامیذ مدرسہ. فقد إمتاز بقدرته الفائقة فی الموسیقی و الجدل و الفكاهة فضلاً عن لسان سلیط و رأس مفکر. زیگرید ہونکہ: شمس العرب تسطع علی الغرب، ص ۴۸۸ - ۴۸۹. نقلہ عن الألمانية: فاروق بیضون و کمال دسوقی. زریاب کوردہ جنکی ناڤیت کوردی بۆ گہہ و مالکیت موسیقی دانانہ، مروڤ دشت ل قیڑی بیژیت ژئی، زریابی سہیداییت کوردیت ئاوازژہن بہری خو ہہ بووینہ و دبیت ئەو ناف وی ژ وان گرتین و پیسئخستین و نقیسیبن. ئەو کوردہ لەوا پە یقیت کوردی بۆ بینگہہیت موسیقی دانانہ.

۱ ب دیتنا من دئی پتر یا بہرناقلیبت کو بہر گہہیت تہلا دانابن و نافکریں. دبیت ژئی ژ گوتنا (کافی - خطوة) ئەف نافہ لئ ہاتیبته کرن. ہەر چاوا بیت ئەفہ گروڤہکن ناشکرایہ کو کرمانجی بہری سالا ۸۲۲ئی زایینی لسەر نوتیت موسیقی ہاتیہ نفیسین و د زانستئ موسیقیدا ہاتیہ بکارتینان. چنکی (زریاب) ل کانوینا ئیکئی (کانوینا سہرچریا)/دیسہ مہری یا سالا ۸۲۲ئی زایینی ژ (سہبته) ل دہرتہنگا جہ بہل طارقی دہربازی ئەندہلوس یا ہینگئی بوویہ و چوویہ قہستا دہسہ لاتداری (قورطوبہ) حہ کہ می کریہ.

۲- دبیت ناڤئی نیشانیت سہرپشک (مال) ژ مالکئ وەرگرتیبت، وہ کی مالکا ئیکئی و مالکا دویئ و... ہہرہسا ہتد.

۳- دبیت چہقیت مالکئی ییت ب ناڤئی (بیمال) نافکریں، ژ ہندی ہاتین کو وان چ مالکیت خو سہری خو نہ بن.

۴- دبیت مہعنا (سیکا نیف بئمول) گہہا سئ یا نیف بیمال بیت. د کوردیندا گوتنا (نیف)

تیبی

حہ میدئی بامہرنی ژ عہرہ بیئ ترجمہ کریہ کرمانجیا بہ ہدینی و تیبینیئ خو لسەر نقیسینہ.

ژیدەر

خبر ۲۴ xeber

شه هید طاهر طهیب عهلی گهلی بامه رنی

بهره فکرن: حه میدئ بامه رنی

دهسهه لاتا ب خوینا شه هیدا و وهستیانا
پیشمه رگه ی، دهست خه لکئ کوردستانی
کهفتی، بوویه ناحیه. شه هید (طاهر
طهیب عهلی گهلی) ل ساللا ۱۹۳۷ئ
ل بامه رنی ژدایکبوویه و ژ بنه ماله کا

شه هیدئ خودئ ژئ رازی (طاهر طهیب
عهلی گهلی بامه رنی)، خه لکئ گوندئ
بامه رنی یه، کو نوکه ژ دهوله تسهرئ
خه باتا وی شه هیدی و هه می شه هیدئ
کوردستانی و لسه ر دهستی وی

و گه له ك پيشمه رگیت دی ژى ژ بامه پرنى، بهر قانیه كا دژوار و مه زن ژ گوندی بامه پرنى یى خوراگر كر و ب زبهره كى پشكدارى د (شه پى مه تینی) یى ب بهند و حنیردا كریه و شه هید (طاهر طه یب عه لی گه لی) ل وی شه پى بریندار دبیت و ژ وی نه گه ری بره خه سته خانا شوپه شی ل گوندی قومریی، دا برینیت وی بهینه ده رمانكرن، به لی مانا ل خه سته خانى گه له ك دریز نه فه كیتشا و زفریقه ناڤ پيشمه رگه ی دا ل بهر سینگی دوژمنى و راهه ستیت و وه نه كه ت نه و وه لاتى شه هیدی ب ئاڤا وی تیهنا خو شكاندی دوژمن پى خوشبیت و وه كى دیار ژى وی نه قیایه عه رد و ناخ و كه فر و كاش و دار و بهریت وه لات و جه و واریت وی دوژمن دبن ده ست و پیت خو قه ده ت و نه فه سه خله ته كى دیارى شه هیدایه و وه ختى ل بهر و كیت شه ره فى بهر سینگی دوژمنى دگرن و هه می تیدا دپشكدارن. شه هید (طاهر طه یب عه لی گه لی) پشكدارى پتیا شه پیت ده فه را دوسكیا بوویه و ههروه سا پشكدارى هیرشا لسه ر پاتخورییت جه حشكا ل نه ره دنا و سهیداڤا و سوویاره تویكا و شه پیت لۆمانا و بیتواته بوویه.

ل سالا ۱۹۷۴ى شه هید طاهر فه رماندى فه صیل بوو ل ده فه را گه لیى ده هوكى و ل وی بهر و كى شه پى ب قه ره مانى دگه ل پيشمه رگیت قه ره مان هیرشیت دوژمنى پاشدا دشكاندن و بهر قانى ژ

جوتیار بوو، یا ژ كه قندا ل بامه پرنى دژیت. هه تا ژىى بالغوونى دگه ل بنه مالا خو یا جوتیار ژیايه. پشتی ژىى وی گه هشتیه ژىى له شكه ریى، له شكه ریا خلمه تا ژنه چارى (ئیلزامى) كریه. ل سالا ۱۹۵۹ى خلمه تا له شكه ریى یا ئیلزامى بدویماهینیایه (نانكو ته سریح بوویه). دگه ل هه لبوونا ئاگرى شوپه شی، ل روژیت ده سپىكا شوپه شی شه هیدی ناڤهاتى گه هشته هیزیت سه روکى ب جهرگ (مه لا مسته فایى بارزانى) وه ختى هیزیت وی گه هشتینه ده فه را بهر واریا. یى لسه ر ریبازا سه روکى بهر ده وام بوو و پشكدارى ده هه مى شه پیت (زاخو و گه لیى ده هوك و ناكرى و سه لاحددین و شه قلاوه) دا كریه و د شه پیت پشتی وان ژیدا پشكدارى كریه و هه تا گه هشتینه بنگه هى پۆلیسیت ده ره به ندیخان، كو هینگی بنگه هى دویماهینى یى حكومه تى بوو هاتیه لیدان.

ئو پشتی شه ر راهه ستاندنه كا كورت ل ناڤه را حكومه تا ئیراقى و بارزانى نه مر، شه هید طاهر، دگه ل هه قالیت خو زفرینه فه گوندی بامه پرنى. به لی پا ده مى شه پى ل سالا ۱۹۶۳ى ده سپىكریه فه شه هیدی نه مر (طاهر طه یب عه لی گه لی بامه پرنى) دگه ل شه هیدی نه مر (جه میل ته وفیق - یى ب جه میل سۆر ناڤدار) و شه هیدی نه مر (عه لی حه یده ر مه حه مه د - یى ب عه لیى حه یده رى بهر نیاس) و (سه لمانى حه جى مه حمیدی)

ئازادیی ئاقدادا، شههیدی ب دهنگه کی بلند دگوت: (همرن، همرن دوژمن و سهرکهفتن بو کوردستان یه).

شههید (طاهر طهیب عهلی) پشتی تهسکهرا لهشکهریا ئیلزامی وهرگرتی و لهشکهری بدویماهیئینای چووینه سهر رییازا بارزانیی نهمر، شههیدی طاهر ژ لهشکهریا ئیلزامی نهپهقیه و گههشتیه شوپهشی، بهلکی ژ دلسوژیا خو بو کوردینی و رییازا بارزانی و هشا بهرپسیاریی بهرامبهری دوژا گهلی خو گههشتبوو رییازا کوردینی، رییازا بارزانیی نهمر.

نهمری و سهربلندی بو شههید (طاهر طهیب عهلی گهلی بامهپنی) و ههمی شههیدی کورد و کوردستان و سهرکیشی کاروانی شههیدا بارزانیی نهمر و ئیدریسی جانمههراگ.

ههژییه بهیته دیارکرن له دهردوریی سالای ۱۹۶۱ی له مالا شههید (طاهر طهیب عهلی گهلی بامهپنی)، له بامهپنی، بارزانیی نهمر بو دانوستاندنی دگهل حکومهتا ئیراقی یا هینگی، دگهل سهرکیشی فرقا (قائد فرقة ۱۱) یی یا لهشکهری ئیراقی، یی هینگی، (حهسهن عهبدو)ی کومبوونهک کریه.

عهرد و ئاخ و شهههفا مروقی کورد دکر. پاشی نهو و فهصیلا خو دگهل هیزا فارس کورهمارکی بو دهقهرا رهواندزی هاتنه فهگوهازتن و جهی فهصیلا وی له بهروکیت پیشی بو له جههکی یی دیژنی (زینیا نهستروکی) و بهردهوام هیرشیت دوژمنه بهسهدا دهاتن، بهلی نهوی و ههفالیت خو ب میرانی و جهرگی شیرا بهرسینگ هیرشیت دوژمنی گرتبوو و نهبهردا. بهلی پشتی کاری (واجبی) پی هاتینه سپارتن بدویماهیاتی و دا دگهل ههفالیت خو زقنهفه ناف مال و حال و مروف و دوست ههفالیت خو، مخابن نهشیا بگههته وی نارمانجی، چنکی له روژا ۱۹۷۴/۱۱/۱۱ی، له گهوریاهمههرا ناغای، ئیزیکی سهری حهسهن بهگی، له دهقهرا رهواندزی، توپهکا دوژمنی ژیدگریت و دگههته کاروانی شههیدا و پشتی بهپهقانییهکا دژوار ژ ژار و بهندهواریت کوردا کری و گیانی خو گوری وی نارمانجی کری، ب سهرفهرازی دچیته بهر دلوقانیا خودی، بیی کو دلی وی ب نارمانجا مهزنا وی و ههمی کوردا خوشبیبیت و وهلاتی خو، کوردستان، ئازاد بینیت. دهمی فزکیت خوینا وی درشته سهر ئاخا کوردستان و دارا

ژێدهر

عهدنان طاهر طهیب عهلی گهلی بامهپنی، کوپی شههیدی.

REBAST COMPANY

Tel. +964 751 450 1818

E-mail: rebastcompany@gmail.com

دھوک جادا زرکا

کومپانیا رہے بہست

- قونتراتین بیناسازی
- بازگانیا گشتی
- دابینکرنا کھل وپہلین خارنٹ
- دابینکرنا بہرہمیں سوتہمہنیٹ
- ہنارده وهاورده
- دابینکرنا ٹاشٹ
- دابینکرنا ٹالیاتا
- برکین ٹاشٹ ل گوندٹ رہتکتی

کومپانیا پروسیدا

یا قوتتیراتین بیناسازی و خزمه‌تگوزاری و ریقه‌بهرنا خارنگه‌مان
 و شهگوهاستنا کملوپه‌لا و بهره‌مین سوتهمین سنوردار

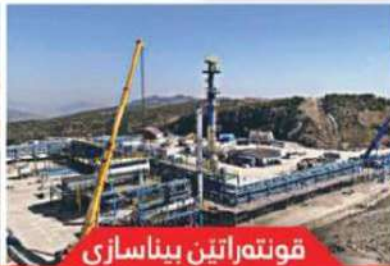
قدگوهاستنا کمال و به‌لا

قدگوهاستنا سوتهمین

ملیون لهر سوتهمین
 پردک له پردست همه

قوتتیراتین بیناسازی

ریقه‌بهرن و خزمه‌تگوزاریا خارنگه‌ها

www.procidacompany.com

HOME

ABOUT US

OUR SERVICES

PORTFOLIO

VACANCIES

CONTACT US

Modern Construction

- ✓ Building houses of all sizes and types, traditional and modern, private and public
- ✓ Providing work forces from workers, building materials, equipment, to heavy-duty machines.
- ✓ Erecting buildings and structures.
- ✓ Concreting, masonry, roofing.

TEL: +964 750 799 9897 / +964 751 808 7407

EMAIL: INFO@PROCIDACOMPANY.COM

دهوک - جادا زرکا

